

Hannu Liimatta

METSÄLAIN MUUTOKSEN VAIKU-
TUS TALOUSHMETSIEN KÄSITTE-
LYYN JA UUDISTAMISVELVOITTEE-
SEEN SEKÄ NIIDEN VALVONTAAN

Opinnäytetyö
Metsätalouden liiketoiminta
ylempi amk-tutkinto

Heinäkuu 2015

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 16.07.2015	
Tekijä Hannu Liimatta	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Metsätalouden liiketoiminta ylempi amk-tutkinto	
Nimeke Metsälain muutoksen vaikutus talousmetsien käsittelyyn ja uudistamisvelvoitteeseen sekä niiden valvontaan		
Tiivistelmä Opinnäytetyön avulla tuli tutkia ja selvittää metsälain muutoksen vaikutus lähinnä metsänhoidollisiin hakkuisiin ja niistä aiheutuvaan uudistamisvelvoitteeseen sekä metsäkeskuksen valvontatyöhön. Työstä tuli olla hyötyä metsäkeskuksen harjoittelijoiden ja uusien toimihenkilöitten perehdyttämisessä ja koulutuksessa. Opinnäytetyötä varten keräsin tietoa metsätalouden kirjallisuudesta, metsäkeskuksen tietojärjestelmästä ja metsälainsäädännöstä. Hakkuita koskevat säännökset muuttuivat merkittävästi. Keskeisin ja samalla historiallinen muutos on, että erikäisrakenteisen metsänkasvatuksen puunkorjuu rinnastetaan tasapuolisesti vallitsevan käytännön mukaisiin kasvatushakkuisiin. Muita keskeisiä muutoksia on taimikon perustamisilmoitusmenettelyn sekä uudistushakkuissa ikä- ja järeyskriteerien poistaminen. Metsälaki muodostaa yhteiskunnan tavoitteiden ja kestävyysnäkökulmasta vähimmäisvaatimukset metsien hoito- ja puunkorjuun toteutukselle. Metsälaisissa säädetään näin rajat käytössä oleville metsänkäsitteilymenetelmille ja metsänomistajien metsäomaisuuden hoidolle sekä asetetaan metsänomistajalle uudistushakkuun päätyttyä seuraava uudistamisvelvoite. Taimikon perustamisilmoitus menettely poistui joten uudistamisvelvoitteen valvonta voi olla työteliäs ja pitkäkestoinen prosessi. Suuresta uudistamisen toteutusmäärästä tarkastetaan maastossa vain muutama prosentti. Kiinnijäämisen riski uudistamisvelvoitteen laiminlyönnistä on siis pieni.		
Asiasanat (avainsanat) Metsälaki, uudistettu metsälaki, metsälain valvonta, uudistamisvelvoite, metsäkeskus		
Sivumäärä 79 s. + liitt.11 s.	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Pasi Pakkala	Opinnäytetyön toimeksiantaja Suomen metsäkeskus	

DESCRIPTION

		Date of the master's thesis July 16, 2015
Author Hannu Liimatta	Degree programme and option Master's Degree in Natural Resources Business Operations in Forestry	
Name of the master's thesis Influence of renewed Forest Act to the forest processing and the forest regeneration and its control		
Abstract The purpose of this thesis was to find out how renewed forest law affect forest handling and achieving a new tree stand and how to control them. The purpose of this thesis was also to clarify the process of law-enforcement by the department of authority in Forestry Centre of Finland. The inform was gathered from forestry literature, information system of Forestry Centre and forest legislations. This thesis came to be beneficial to the forest center of trainees and new member of staff induction and training. Forest Act significant substantive changes were made to promote the use of wood, forestry and industrial framework, improving the protection of the owner's property, in order to safeguard biodiversity and to improve forest law enforcement. The legislations of logging changed significantly. The most important and at the same time a historical change is that the uneven-aged silviculture method is permitted in the same way as the current forest management method. Also the trees age and thickness requirements have been removed when regeneration felling is going to be done. The forest regeneration control can be a laborious and lengthy process. Only a few percent of a large number of forest management is inspected in terrain. Risk of being caught the forest regeneration failure is therefore small. If we want to reach better results with forest management, we have to increase the resources of Forestry Centre, limit the law and also increase information with firms and forestry society.		
Subject headings, (keywords) Forestry Centre, Forest Act, renewed forest law, achieving a new tree stand		
Pages 79 p. + app. 11 p.	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Pasi Pakkala	Employer of the master's thesis Forestry Centre of Finland	

SISÄLTÖ

KUVAILULEHDET

1 JOHDANTO	1
2 METSÄLAIN MUUTOS	3
2.1 KESKEISIÄ MUUTOKSIA	4
2.1.1 <i>Hakkuitten toteuttamiselle lisää vaihtoehtoja ja uudistamisvelvoitteelle selkeät määräajat ..</i>	4
2.1.2 <i>Vastuita lisää ..</i>	4
2.1.3 <i>Metsänkäyttöilmoituksen jättöaika lyheni, taimikon perustamisilmoitus ja katselmusmenettely poistuivat.....</i>	5
2.1.4 <i>Eriyisen tärkeisiin elinympäristöihin lisäyksiä ja ominaispiirteisiin tarkennus</i>	6
2.1.5 <i>Uudistamisvelvoitetta ei muodostu.....</i>	6
2.1.6 <i>Rangaistussäännöksiin muutoksia.....</i>	7
3 METSÄLAIN TARKOITUS JA SOVELTAMISALA.....	7
3.1 METSÄTALouden KESTÄVYYS.....	7
3.1.1 <i>Taloudellinen kestävyys</i>	7
3.1.2 <i>Ekologinen kestävyys</i>	8
3.1.3 <i>Sosiaalinen kestävyys.....</i>	8
3.2 SOVELTAMISALA	9
3.3 METSÄLAIN MÄÄRITELMÄT	10
4 MAANKÄYTTÖMUODON MUUTTAMINEN.....	11
4.1 OIKEUS MUUTTAA MAANKÄYTTÖMUOTOA.....	11
4.2 MAANKÄYTTÖMUODON MUUTOKSEN EDELLYTYKSET.....	11
4.3 KÄSITTELYKIERTO MAANKÄYTTÖMUODON MUUTOKSESSA	13
4.4 TOIMENPITEET NELJÄN VUODEN MÄÄRÄAJAN JÄLKEEN	13
5 METSÄLAIN METSÄNHOIDOLLISET LÄHTÖKOHDAT	15
5.1 TALOUSMETSIEN KÄSITTELYN PÄÄLINJAT	15
5.2 TARKASTELUTAPA MUUTTUNUT	16
5.3 KASVATUSHAKKUUT	18
5.3.1 <i>Eriytyypiset kasvatushakuut</i>	18
5.3.2 <i>Kasvatushakuun tekotapa</i>	19
5.3.3 <i>Kasvatuskelpoinen puusto</i>	20
5.3.4 <i>Kasvamaan jätettävän puuston määrä</i>	21
5.3.5 <i>Eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus</i>	22
5.3.6 <i>Pienaukkohakuut ja poimintahakuut</i>	23
5.3.7 <i>Kasvamaan jätettävän puuston jakautuminen.....</i>	25
5.3.8 <i>Kasvamaan jätettävän puuston laatu</i>	26
5.3.9 <i>Säännösten vastainen kasvatushakuu</i>	26
5.3.10 <i>Korjuuvauriot</i>	26
5.3.11 <i>Ylispuuston poistaminen</i>	28
5.4 SÄÄSTÖPUUT	29
5.5 KOTITARVEHAKKUUT	29
5.6 ERITYISHAKKUUT	30
5.7 UUDISTUSHAKKUUT	31
5.7.1 <i>Viljellen tai luontaisesti.....</i>	31
5.7.2 <i>Luontainen uudistaminen</i>	32
6 UUDISTAMISVELVOITTEEN TÄYTTÄMINEN.....	33
6.1 UUDISTAMISVELVOITTEEN SYNTYMINEN	33
6.2 TAIMIKON PERUSTAMINEN	34
6.3 UUDISTAMISESSA KÄYTETTÄVÄT PUULAJIT.....	35
6.4 PERUSTAMISTOIMIEN MÄÄRÄAIKA	37

6.5 UUDISTAMISVELVOITTEEN SISÄLTÖ	37
6.6 UUDISTAMISVELVOITTEEN MÄÄRÄAJAT	38
6.7 TULOSVASTUU	40
6.8 POIKKEUKSET UUDISTAMISVELVOITTEESTA	41
6.9 VASTUU UUDISTAMISVELVOITTEESTA	44
6.10 UUDISTAMISVELVOITE PAKKOHUUTOKAUPASSA JA KONKURSSISSA	46
7 METSÄLAIN VALVONTA.....	47
7.1 METSÄKESKUKSET VALVOVAT	47
7.2 VALVONTATEHTÄVIEN HOITAMINEN	48
7.3 METSÄKESKUKSEN VASTUU VALVONNASTA	50
8. VALVONTA JA SEURAAMUKSET.....	50
8.1 METSÄNKÄYTTÖILMOITUS	50
8.1.1 Ilmoitusvelvollisuus	51
8.1.2 Ilmoituksen sisältö	51
8.1.3 Ilmoituksen toimittaminen metsäkeskukselle.....	52
8.1.4 Vapautukset ilmoitusvelvollisuudesta	54
8.1.5 Käytännön valvonta ja seuraamukset	55
8.2 NEUVOTTELUVELVOLLISUUS.....	55
8.3 KÄSITTELYKIELTO	56
8.4 VÄLIAIKAINEN KÄSITTELYKIELTO	57
8.5 UHKASAKKO JA TEETTÄMISUHKA	59
8.5.1 Menettelyn vaiheet.....	59
8.5.2 Kiinteä tai juokseva uhkasakko.....	60
8.5.3 Katselmus.....	60
9 RANGAISTUSSÄÄNNÖKSET.....	61
9.1. SEURAAMUSTEN JAOTTELU	61
9.1.1 Metsärikkomus	62
9.1.2 Metsärikos	63
9.1.3 Vanhentuminen	64
9.1.4 Menettämisseuraamus	65
9.1.5 Korjaavat toimenpiteet.....	67
9.1.6 Valtion saamisen perintä ja panttioikeus	71
9.1.7 Virka-apu ja ilmoitus poliisille	72
9.1.8 Muutoksenhaku	73
10 POHDINTA.....	74
10.1 MUUTOSTEN VAIKUTUKSIA	74
10.2 METSÄKESKUKSEN RESURSSIT VÄHENEVÄT	76
10.3 TEHOSTAMISKEINOJA UUDISTAMISEN VALVONTAAN	78

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Vuoden 1997 alussa voimaan tulleen metsälain (1093/1996) tarkoituksena oli edistää taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää metsien hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään. Lailla velvoitettiin puuntuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi huolehtimaan uuden puuston aikaansaamisesta hakatun metsän tilalle. Samalla rajoitettiin metsissä toteutettavia voimakkaita kasvatushakkuita sekä nuorten metsien uudistushakkuita. Metsälaissa säädettiin lisäksi muun muassa hakkuun toteutuksesta, metsänhakkaajan vastuusta ja metsänuudistamisessa käytettävistä puulajeista.

Metsän uudistamisvelvoite muodosti perustan metsien kestävyden turvaamiselle. Metsälain valvonta uudistamisvelvoitteen osalta perustui pääosin taimikon perustamistoimenpiteiden valvontaan. Metsälaki velvoitti toteuttamaan taimikon perustamistoimenpiteet kolmen vuoden kuluessa hakkuun päättymisestä, mitä valvottiin taimikon perustamisilmoituksilla ja maastotarkastuksilla. Uudistamisen valvonnan kannalta taimikko oli perustettu, kun taimilla katsottiin olevan edellytykset kehittyä kasvatuskelpoiseksi taimikoksi. Kasvatuskelpoiseksi taimikoksi katsottiin keskipituudeltaan 1,3 metrin taimikko, jota ei välittömästi uhannut muu kasvillisuus. Vaikka perustamistoimenpiteiden tekemisen jälkeen metsänuudistamisvelvoite oli voimassa keskipituudeltaan 1,3 metrin taimikkoon asti, niin valvonta kohdistettiin pääasiassa taimikon perustamistoimenpiteisiin.

Metsänomistajien tavoitteiden monipuolistuminen ja siten myös tarve metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamiselle nousi esille monissa tutkimuksissa. Tarve voimistui siitä huolimatta, että 2000-luvulla metsäpolitiikalla ja metsälainsäädäntöön tehdyillä muutoksilla on edistetty metsien monikäyttöä. Metsänomistajille suunnatut kyselytutkimukset nostivat esille, että huomattava osuus metsänomistajista koki säännösten rajoittavan liikaa metsien monikäyttöä tai taloudellisesti perusteltua metsien käsittelyä. Tutkimusten mukaan osa metsänomistajista painotti aikaisempaa voimakkaammin metsätalouden taloudellista näkökulmaa ja osa puolestaan muun muassa metsän maisemallisia ja virkistyksellisiä arvoja. Lisäksi puu-

ta käyttävä teollisuus oli monipuolistunut ja perinteisellä metsäteollisuudella oli tarve kehittää toimintojaan ja puunhankintaa nykyistä kustannustehokkaammaksi.

Metsälain linjauksiin kohdistui siis merkittäviä muutospaineita mm. metsänomistajien tavoitteissa, metsäsektorin toimintaympäristössä ja suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten seurauksena. Muutospaineita kohdistui myös säädösten selkeyttämiseen, koska metsänomistajien ja muiden toimijoiden oikeusturvan kannalta lainsäädännön tulkinnan tulee olla yhdenmukaista ja selkeää.

Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksenä Kansallinen metsäohjelma 2015:n maaliskuussa 2008 ja sen tarkistuksen joulukuussa 2010. Periaatepäätöksessä todettiin, että metsälainsäädäntö uudistetaan ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Metsälain uudistaminen päätettiin toteuttaa kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa toteutetut perustuslailliset muutokset astuivat voimaan 1.1.2011. Toisessa metsälain uudistamisen vaiheessa esitettiin metsälain sisältöön muutoksia. Metsälain uudistaminen sisältyi myös Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan. Siihen oli kirjattu, että metsätalouden ja metsäteollisuuden taloudellista toimintapohjaa on uudistettava metsälainsäädännön kokonaisuudistuksella, jolla turvataan niin luonnon monimuotoisuus ja monikäyttöisyys kuin kansantalouden, puunkäyttäjien ja metsänomistajan edut. Lisäksi hallitusohjelmassa todettiin, että uudistuksella edistetään kestävä ja nykyistä monipuolisempaa metsänhoitoa ja metsien uudistamista ja mainitaan, että kasvatuskelpoisen taimikon aikaansaamiseksi korostetaan määräaikaisten ja ensiharvennuksen merkitystä.

Hallituksen esitys (HE 75/2013) metsälain muutoksesta annettiin eduskunnalle 13.6.2013. Eduskunta hyväksyi 10.12.2013 lopullisesti metsälakiin tehtävät muutokset.

Muutettuun metsälakiin tuli kaksi historiallisesti merkittävää uudistusta. Eriikäisrakenteisen metsänkäsittelyn salliminen perinteisen metsäkäsittelyn rinnalle sekä järeys- ja ikäkriteerien poistaminen uudistushakkuista.

Muutettuun metsälakiin sisältyy edelleenkin uudistamisvelvoite, mikä muodostaa perustan metsien puuntuotannollisen kestävyuden turvaamiselle ja ainespuun saannille tulevaisuudessa. Lain mukaan metsän uudistamisvelvoite on täytetty,

kun käsittelyalueelle on saatu aikaan taimikko alueen maantieteellisestä sijainnista riippuen viimeistään 10–25 vuoden kuluessa veloitteen muodostavan puunkorjuun päättymisestä. Taimikko katsotaan saaduksi aikaan, kun se on riittävän tiheä, taimet ovat tasaisesti jakautuneina, niiden keskipituus on 0,5 metriä ja niiden kehittymistä ei uhkaa välittömästi muu kasvillisuus. (Metsälaki 1085/2013, 8 §.)

Metsälain mukaan metsäkeskusten tehtävänä on edistää metsälain tarkoituksen toteutumista ja valvoa lain noudattamista. Metsäkeskukset suorittavat lain valvontaa mm. etukäteisneuvonnalla ja otantatarkastuksilla.

Suomen metsäkeskuksen Pohjois-Karjalan alueyksikön johtava esittelijä halusi opinnäytetyön avulla tutkia ja selvittää, että miten metsälain muutos vaikuttaa lähinnä metsänhoidollisiin hakkuisiin ja niistä aiheutuvaan uudistamisveloitteeseen sekä metsäkeskuksen valvontatyöhön. Opinnäytetyöstä tuli olla hyötyä metsäkeskuksen metsäharjoittelijoiden ja uusien toimihenkilöitten perehdyttämisessä ja koulutuksessa.

Edellä mainitun perusteella tässä opinnäytetyössä käsitellään lähinnä muutetun metsälain hakkuutapoja, uudistamisveloitetta ja niiden valvontaa metsäkeskuksissa. Metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen käsittely ja siihen liittyvät säännökset on jätetty tarkoituksella vähälle huomiolle.

2 METSÄLAIN MUUTOS

Metsälakiin tehtiin merkittäviä sisällöllisiä muutoksia metsätalouden ja puuta käyttävän teollisuuden toimintaedellytysten edistämiseksi, maanomistajan omaisuuden suojan parantamiseksi, metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja metsälain valvonnan tehostamiseksi.

2.1 Keskeisiä muutoksia

2.1.1 Hakkuitten toteuttamiselle lisää vaihtoehtoja ja uudistamisvelvoitteelle selkeät määräajat

Hallituksen esityksen (HE 75/2013) perusteella metsälaisissa tarkennettiin lain soveltamisalaa sekä uudistus- ja kasvatushakkuiden toteuttamista koskevia säännöksiä, uudistamisvelvoitteen muodostumisen jälkeisiä velvoitteita sekä uudistamisvelvoitteen täyttämiseksi vaadittavan taimikon määrittelyä. Uudistamisvelvoitteen täyttämiseksi säädettiin selkeät määräajat uudistettavan alan maantieteellisestä sijainnista riippuen. Määräajat ovat samat metsänviljelylle ja luontaiselle uudistamiselle, jotta uudistamismenetelmän valinta ei vaikuttaisi itse uudistamisvelvoitteen sisältöön. Metsälain 8 a §:ssä säädettyä puulajivalintaa väljennettiin.

Kasvatushakkuiden toteuttaminen vapautettiin metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamisen takia. Metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamisen myötä eri käsittelyvaihtoehdot, kuten pienaukkohakkuut ja poimintaluonteiset erikäsittelymenetelmät, kuten pienaukkohakkuut ja poimintaluonteiset erikäsittelymenetelmät, rinnastettiin tasapuolisesti vallitsevan käytännön mukaisiin kasvatushakkuihin. Lisäksi uudistamishakkuiden ikä- ja järeyskriteerit poistettiin.

2.1.2 Vastuita lisää

Metsälakiin lisättiin hakkaajan vastuihin liittyen maanomistajalle ja Suomen metsäkeskuksen alueyksikölle ilmoitusvelvollisuus hakkuiden käsittelyalueella mahdollisesti sijaitsevista tiedetyistä erityisen tärkeistä elinympäristöistä sekä muista tärkeistä vastaavista erityiskohteista. Samoin lisättiin säännös metsän hakkaajan vastuun lisäksi myös leimikkosuunnittelijan tekijänvastuusta.

Metsälain (1085/2013) 7 §:n mukaan metsän hakkaajan on puunkorjuussa ja muissa siihen liittyvissä toimenpiteissä osaltaan huolehdittava metsälain noudattamista.

Metsän hakkaajalla tarkoitetaan lain 2 a §:n 7. kohdan mukaan maanomistajaa tai, silloin kun hakkuuoikeus on luovutettu toiselle taholle, hakkuuoikeuden haltijaa.

Vuoden 2014 alusta lukien on metsälakiin otettu uusi käsite; ”hakkuun toteutusta ohjaavan leimikkosuunnitelman tekijä”, jolle on asetettu vastuuta leimikkosuunnitelman perusteella tehdyn hakkuun laillisuudesta.

Suunnitelman tekijä vastaa siitä, että leimikkosuunnitelma on metsälain mukainen. Vaikuttaa käytännössä rikosoikeudellisen vastuun kohdentumiseen. Rangaistus voi kohdistua sekä toimenpiteen tekijään, että sen suunnittelijaan (leimikkosuunnitelman tekijään), jos lainvastainen puunkorjuu toteutetaan leimikkosuunnitelman mukaisesti (Uitamo, 2013).

Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) 35 §:n 2 momentin mukaan se, mitä metsäkeskuksesta tai metsäkeskuksista muualla säädetään, koski tämän lain voimaan tultua metsäkeskuksen alueyksikköä. Vaikka metsäkeskusorganisaatio on rakenteeltaan muuttunut, niin sitä koskevia korjauksia ei ollut tarvetta esittää koko metsälakiin. Esityksen perusteluissa tuodaan kuitenkin esille alueyksikkö käytännön toimijana.

2.1.3 Metsänkäyttöilmoituksen jättöaika lyheni, taimikon perustamisilmoitus ja katselmusmenettely poistuivat

Hallituksen esityksen (HE 75/2013) perusteella metsänkäyttöilmoituksen jättöaika lyhennettiin 10 päivään ja lisättiin metsätuhoihin liittyvä erityinen ilmoitusmenettely. Hallinnon keventämiseksi laista poistettiin suojametsäalueilla toimenpiteiltä vaadittava hakkuu- ja uudistamissuunnitelma, taimikon perustamisilmoitusmenettely, metsälain mukainen katselmusmenettely sekä uuden puuston aikaansaamisen varmistamiseksi säädetty vakuusmenettely. Vakuusmenettelyä on voitu käyttää ainoastaan, jos maanomistaja on aiemmin laiminlyönyt metsälain mukaisen uudistamisvelvoitteen, jonka seurauksena metsälain 20 §:n nojalla on toteutettu korjauksia toimenpiteitä velvoitteen täyttämiseksi.

2.1.4 Erityisen tärkeisiin elinympäristöihin lisäyksiä ja ominaispiirteisiin tarkennus

Yhtenä keskeisenä luonnon monimuotoisuutta edistävänä muutoksena sisällytettiin metsälailalla turvattaviin erityisen tärkeisiin elinympäristöihin nykyisten kohteiden lisäksi myös metsäkorte-, muurain- ja lähdekorpi sekä Lapin maakunnan alueella sijaitsevat letot. Lisäksi erityisen tärkeiden elinympäristöjen ominaispiirteitä tarkennettiin ja niiden määrittelyyn lisättiin niiden pienialaisuus tai taloudellinen vähämerkityksellisyys. Metsälaissa säädetään erityisen tärkeiden elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävästä käsittelystä ja toimenpiteistä koskevista rajoitteista lain tasolla valtioneuvoston asetuksen sijasta. Aikaisemmin rajoitteet on säädetty metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä annetulla valtioneuvoston asetuksella, mutta perustuslain mukaisesti velvoittavien rajoitteiden säätäminen tulee toteuttaa lain tasolla. (Metsälaki 1085/2013, 10 §.)

Metsälain (1085/2013) 23 a §:ään lisättiin säännös erityisen tärkeää elinympäristöä koskevan ennakkotiedon maksuttomuudesta. Metsälain 11 §:ssä määriteltiin vähäisen taloudellisen menetyksen raja, kun arvioidaan poikkeusluvan myöntämistä. Myös metsälain soveltamisalaan tehtiin tarkennuksia monimuotoisuuden turvaamisen edistämiseksi.

2.1.5 Uudistamisvelvoitetta ei muodostu

Uudistamisvelvoitetta ei muodostu uudistushakkuun jälkeen vähätuottoisilla (kituja joutomaa) ojitetuilla turvemailla, koska metsänomistajilta ei voida edellyttää taloudellisesti kannattamattomia investointeja. Uudistamisvelvoitetta ei myöskään muodostu, jos viranomaisen tai alueyksikön hyväksymän suunnitelman mukaisesti alun perin avoin tai harvapuustoinen suo tai perinneympäristö ennallistetaan. (Metsälaki 1085/2013, 5 a §.)

2.1.6 Rangaistussäännöksiin muutoksia

Metsärikosta ja metsärikkomusta koskevaa metsälain (1085/2013) 18 §:ää tarkistettiin muualle metsälakiin esitettyjen muutosten johdosta ja metsärikkomuksen syyksiluettavuusvaatimus muutettiin siten, että huolimattomuus muutettiin törkeäksi huolimattomuudeksi. Metsärikkomusta koskevaa säännöstä muutettiin muun ohella lisäämällä siihen myös leimikonsuunnittelijan vastuuta koskeva rangaistussäännös.

3 METSÄLAIN TARKOITUS JA SOVELTAMISALA

3.1 Metsätalouden kestävyys

Metsälain (1085/2013) tarkoituksena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään.

3.1.1 Taloudellinen kestävyys

Metsälakiesityksen kohdassa 3 on kestävän metsätalouden edellytykset määritelty vain siten, että pitkällä aikavälillä taloudellisesti hyödynnettävä puuntuotannon taso vastaa puuraaka-aineen tarvetta. Tämä viittaa puunjalostuksen tarpeisiin. Siitä, että puuta tuotiin jo tuolloin huomattavia määriä, mikä vaikutti kotimaisen puun kysyntään ja tarpeeseen, ei mainita mitään. (Kiviniemi 2015, 266.)

Matti Kiviniemen (2015, 267) mukaan metsälain voimassa ollessa raakapuun kauppa on kansainvälistynyt joten tulevaisuuden asetelmaksi voi muodostua se, että puun tuonti määrää raakapuun hintatason ja metsälain taloudellisen kestävyysvelvoite ja metsille ehdotettu kiinteistövero varmistavat puun saatavuuden. Kestävän metsätalouden rahoituslain tukitoimilla, eli valtion varoilla, varmistetaan toiminnan yksityistaloudellista kannattavuutta. Suomen sisäiset puumarkkinat eivät siis ole varsinaista markkinataloutta.

Metsälain 1 §:ssä edellytetään, että metsien on annettava kestävästi hyvä tuotto. Laista tai perusteluista ei ilmene, että tarkoitetaanko tällä mahdollisimman suurta puuraaka-aineen tuotosta vai rahallista tuottoa. Toinen peruskysymys on pitkään ollut se, että säädelläänkö metsien talouskäyttöä yksityistalouden vai kansantalouden tarpeitten takia. (Kiviniemi 2015, 267.)

Varsinaista tehometaloutta, eli tavoitetta hyödyntää metsämaan puuntuottokyky mahdollisimman tehokkaasti, ei metsälain perusteluissa ole ollut. Aiemmin metsälakia ei myöskään ole perusteltu paternalismilla, eli ajatuksella, että metsälailta tarkoitettaisiin estää metsänomistajia tekemästä ymmärtämättömyyttään omalta kannaltaan vahingollisia hakkuuratkaisuja tai laiminlyöntejä. Silti metsälailta on tosiasiallisesti paljonkin viimeksi mainitunlaisia vaikutuksia ja menneiden vuosikymmenten metsäpoliittisessa keskustelussa ne tuotiin nykyistä selkeämmin esille. (Kiviniemi 2015, 268 – 269.)

3.1.2 Ekologinen kestävyys

Metsien ekologisesti kestäväällä hoidolla ja käytöllä tarkoitetaan metsien uusiutumiskyvyn ja elinvoimaisuuden turvaamista.

3.1.3 Sosiaalinen kestävyys

Hallituksen esityksen (HE 75/2013) määritelmässä metsien sosiaalisesti kestäväällä hoidolla ja käytöllä tarkoitetaan sitä, että monikäyttömahdollisuudet turvataan, paikallisen väestön toimeentuloa ei vaaranneta ja tuleville sukupolville taataan

mahdollisuus käyttää metsiä, soita ja vesistöjä monipuolisesti sekä paikallisella, kansallisella, että kansainvälisellä tasolla.

Varsinkin metsien kansainvälinen virkistys- ja muu monikäyttö herättää voimakkaita erimielisyyksiä, mutta se on ollut yksi metsäpolitiikkamme päämääristä, mikäli hallituksen esityksessä tarkoitetaan sitä mitä kirjoitetaan. (Kiviniemi 2015, 269.)

3.2 Soveltamisala

Metsälain (1085/2013) 2 §:n mukaan lakia sovelletaan metsän hoitamiseen ja käyttämiseen metsätalousmaaksi luettavilla alueilla.

Metsätalousmaaksi luokitellaan maa, jolla ei ole muuta pääasiallista käyttötarkoitusta ja se jaetaan vakiintuneesti neljään pääluokkaan: metsämaahan, kitumaahan, joutomaahan ja muuhun metsätalousmaahan. Jako tehdään puuntuottokyvyn perusteella seuraavasti. (Hyvän metsänhoidon suositukset 2014, 229.):

Metsämaa on puun tuottamiseen käytettyä tai käytettävissä olevaa maata, jolla puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on suotuisimpien kasvuolojen vallitessa ja suositeltavaa kiertoaikaa noudatettaessa vähintään yksi kuutiometri hehtaarilla.

Kitumaa on puun tuottamiseen käytettyä tai käytettävissä olevaa maata, jolla puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on 100 vuoden kiertoaikaa käytettäessä alle yksi mutta vähintään 0,1 kuutiometriä hehtaarilla.

Joutomaa on lähes puutonta maata, jossa puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on 100 vuoden kiertoaikaa käytettäessä alle 0,1 kuutiometriä hehtaarilla.

Muuta metsätalousmaata ovat metsätalouteen kuuluvat metsäautotiet, metsätalouden pysyvät varasto- ja tonttialueet, metsäkokonaisuuteen kuuluvat sorakuopat, riistapellot, turpeennostopaikat yms.

Seuraavilla alueilla voi olla metsätalousmaata, mutta metsälain (1085/2013) 2 §:n 1 momentin mukaisesti niillä ei kuitenkaan sovelleta metsälakia:

- 1) luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla muodostetuilla suojelualueilla, valtion luonnonsuojelutarkoitukseen hankkimilla alueilla, eikä muilla valtion omistamilla alueilla, joita hoidetaan Metsähallituksen tai valtion maata hallinnoivan viranomaisen suojelupäätöksen mukaisesti;
- 2) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisessa kaavassa suojelualueeksi osoitetulla alueella;
- 3) erämaalain (62/1991) mukaisilla alueilla muutoin kuin tämän lain 12 §:n 1 momentin osalta;
- 4) asemakaava-alueilla lukuun ottamatta maa- ja metsätalouteen osoitettuja alueita;
- 5) alueilla, joilla on voimassa toimenpiderajoitus asemakaavan laatimiseksi;
- 6) oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella lukuun ottamatta maa- ja metsätalouteen ja virkistyskäyttöön osoitettuja alueita;
- 7) puolustusvoimien ampuma-alueiden maalialueilla.

Sen estämättä mitä tässä laissa säädetään, vahingoittuneet puut on poistettava siten kuin metsätuhojen torjunnasta annetussa laissa (1087/2013) säädetään.

3.3 Metsälain määritelmät

Metsälain (1085/2013) 2 a §:ssä on määritelty monia metsälaisissa olevia käsitteitä (liite 1). Metsien hoidosta ja käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1308/2013) 1 §:ssä on lisäksi omat määritelmänsä (liite 2).

4 MAANKÄYTTÖMUODON MUUTTAMINEN

4.1 Oikeus muuttaa maankäyttömuotoa

Metsälain (1085/2013) 3 §:n mukaan metsälaki ei estä metsätalousmaan ottamista muuhun käyttöön. Kyseessä on ilmoituksenvarainen toimenpide, ellei muu lainsäädäntö säädä toimenpidettä luvanvaraiseksi. Metsänkäyttöilmoituksessa on vain annettava tieto uudesta käyttötarkoituksesta mutta säännöksissä ei edellytetä maanomistajan esittävän mitään todistelua ilmoituksensa todenperäisyydestä tai toteuttamismahdollisuuksistaan.

Metsälaissa ei lainvalvojalle ole annettu oikeutta tarkoituksenmukaisuusharkintaan, eli harkintaan, että onko maankäyttömuodon muutos taloudellisesti tai ympäristöllisesti järkevä. Voidaan vain valvoa, että onko muutos todellinen, jolloin selvästi mahdottomiin hankkeisiin voidaan puuttua etukäteen. (Kiviniemi 2015, 287.)

Milloin metsätalousmaan muuhun käyttöön ottaminen sisältää sellaisen toimenpiteen, johon vaaditaan viranomaisen lupa, niin alueeseen sovelletaan tämän lain säännöksiä siihen saakka, kunnes luvan myöntämisestä koskeva päätös on saanut lainvoiman tai kunnes lupaviranomainen on toimivaltansa rajoissa antanut suostumuksensa tällaiselle toimenpiteelle. (Metsälaki 1085/2013, 3 §.)

Jos 3 momentissa tarkoitettu hakkuu tai muu toimenpide todetaan tapahtuneeksi vastoin tämän lain säännöksiä, tulee syyteharkinnassa ja korjaavia toimenpiteitä koskevassa arvioinnissa harkita, että onko aie ottaa alue muuhun käyttöön ollut todellinen ja, että onko peruuntuminen johtunut sellaisesta esteestä tai syystä, johon ei ole voinut kohtuudella varautua. (Metsälaki 1085/2013, 3 §.)

4.2 Maankäyttömuodon muutoksen edellytykset

Metsälaista riippumatta muu lainsäädäntö voi tehdä maankäyttömuodon muutoksen luvanvaraiseksi. Tavallisimpia lupia ovat rakennus- ja maa-aineslupa. Luvan-

varaisten hankkeiden alueilla sovelletaan metsälakia siihen saakka kunnes lupa on lainvoimainen tai kunnes lupaviranomainen on toimivaltansa nojalla antanut suostumuksensa maankäyttömuodon muutosta tarkoittavalle toimenpiteelle.

Metsälakia sovelletaan tosin vain kaavoittamattomien haja-asutusalueitten rakennuspaikoilla, asemakaavojen maa- ja metsätalousalueilla ja oikeusvaikutteisten yleiskaavojen maa- ja metsätalouteen ja virkistyskäyttöön osoitetuilla alueilla. (Kiviniemi 2015, 286.)

Rakennustarkoituksia tai piha-alueita varten tehtävät hakkuut ovat tavallisimpia maankäyttömuodon muutoksia. Vaikea on arvioida, että miten suuri alue katsotaan rakennuspaikan kuten esim. maatilan talouskeskuksen tai loma-asunnon piha-alueeksi, jolloin metsälaki syrjäytyy. Rajanveto riippuu täysin olosuhteista mutta puolta hehtaaria pienempiin hakkuisiin ei yleensä ole puututtu. Toisinaan esitetään, että piha-alueeksi tarvitaan selvästi enemmän maata. Tällöin metsänomistajalta voidaan pyytää selvitystä, että millaisesta käyttötärpeestä on kyse. Vaikka metsälakia sovellettaisiinkin piha-alueen ulkopuolella, niin mahdollistaa metsälain 5 § sielläkin kohteen erityisluonteen edellyttämät hakkuut. (Kiviniemi 2015, 287 – 288.)

Metsälain 3 §:n 2 momentista seuraa, että uusien rakennustonttien osalta maankäyttömuodon muutoshakkuu voidaan aloittaa vasta kun rakennuslupa on lainvoimaisesti myönnetty. Mikäli hakkuu halutaan aloittaa aiemmin, niin yksi vaihtoehto on hakea rakennuslupa mahdollisimman aikaisin. Toinen vaihtoehto on toteuttaa aluksi metsälain yleisten hakkuusäännösten mahdollistamat hakkuut ja jatkaa niitä rakennusluvan saamisen jälkeen, jolloin metsänkäyttöilmoitusta on tarkistettava, koska hakkuutapa muuttuu aiemmin ilmoitetusta. Kolmas vaihtoehto on hakea ensin maisematyölupa, jos alueella on kaavoituksesta johtuva toimenpiderajoitus. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 72 § mahdollistaa kaivamisen, louhimisen, puiden kaatamisen tai muun näihin verrattavan rakentamista valmistelevan toimenpiteen suorittamisen maisematyölupamenettelyn avulla. Maisematyölupa on tuolloin myös metsälain 3 §:n 2 momentissa edellytetty lupa. (Mt.)

4.3 Käsittelykielto maankäyttömuodon muutoksessa

Maaseutuvirasto voi metsälain (1085/2013) 16 §:n perusteella kieltää metsäkeskuksen esityksestä toimenpiteen toistaiseksi tai määräajaksi, jos se epäilee, ettei toimenpide ole metsälain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukainen. Metsäkeskus voi em. metsälain 16 a §:n perusteella antaa väliaikaisen käsittelykiellon enintään 30 päiväksi, jos metsälain 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun käsittelykiellon edellytykset täyttyvät ja painavat syyt sitä vaativat.

Käsittelykielto voidaan antaa vain harvoin, koska maankäyttömuodon muutos on pääsääntöisesti laillinen sen taloudellisesta tai ympäristöllisestä tarkoituksenmukaisuudesta riippumatta. On nimittäin hyvin vaikea etukäteen väittää tai näyttää toteen, ettei maata tulla lain sallimassa neljässä vuodessa ottamaan muuhun käyttöön. Käsittelykiellon tueksi voitaneen esittää perusteita esimerkiksi, jos samalla maanomistajalla on muita vastaavia toteuttamatta jääneitä maankäyttömuodon muutoshankkeita. Näin myös silloin, jos toimenpide vaatii muun viranomaisen luvan, eikä lainvoimaista lupapäätöstä tai lupaviranomaisen päätöstä ole. Käsittelykielto voidaan antaa epäiltäessä metsälain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten rikkomista. Muiden uhkien torjumiseksi ei sitä voi antaa. (Kiviniemi 2015, 290.)

4.4 Toimenpiteet neljän vuoden määräajan jälkeen

Metsälain 3 §:n 3 momentin mukaan metsänomistajalla on hakkuun tai muun toimenpiteen päättymisestä neljä vuotta aikaa toteuttaa maankäyttömuodon muutos. Vasta tämän neljän vuoden määräajan jälkeen alueeseen ja sillä suoritettuun hakkuuseen tai muuhun toimenpiteeseen sovelletaan jälleen metsälakia. Esimerkiksi rakennushankkeen tosiasialliseksi muuhun käyttöön ottamiseksi voitaisiin metsälain perustelujen mukaan katsoa perustustöiden toteuttamisen. Pellonraivauksessa uutta oikeuskäytäntöä ei ole mutta aikaisemman yksityismetsälain soveltamiskäy-

tännön mukaan voidaan maankäyttömuodon katsoa muuttuneen kun ensimmäinen sato on korjattu. (Kiviniemi 2015, 290.)

Metsälaki ei tunne oikeusohjetta sen varalle, että maankäyttömuodon muutostarve ilmenee hakkuun jälkeen mutta ennen uudistamisvelvollisuuden loppuun saattamista. Myös tuolloin on syytä tehdä uusi metsänkäyttöilmoitus, vaikkei metsälain 14 § sisälläkään säännöksiä tällaisen ilmoituksen tekemisestä tai sen oikeusvaikutuksista. Monesti maankäyttömuodon muutostarve tulee tietoon vasta useita vuosia hakkuun jälkeen. Tällöinkin alue pitäisi ottaa muuhun käyttöön neljässä vuodessa hakkuun päättymisestä lukien, jos metsälain 3 §:n 3 momentin sanamuotoa noudatetaan. Tällaisessa tilanteessa voitaneen määräaikaa soveltaa joustavasti. (Kiviniemi 2015, 287.)

Metsälaissa tai sen perusteluissa ei ole määritelty toimenpiteen päättymisestä. Samassa hakkuuhankkeessa saattaa olla useita metsikkökuvioita, joita hakataan eri aikoina, vuosienkin väliajoin. Metsälain 8 §:ssä katsotaan uudistushakkuun päättyneeksi kun puunkorjuun seurauksena käsittelyalueelle on syntynyt yli 0,3 hehtaarin avoin alue. Siten voitaneen päätellä, ettei metsälaissa tarkoiteta hakkuun päättymisellä koko hakkuuhankkeen päättymistä vaan jonkun tietyn vaiheen päättyminen riittää. Mikäli tuolloin havaitaan, ettei maankäyttömuotoa olekaan muutettu, niin ensi vaiheessa on selvitettävä kolme seikkaa. (Kiviniemi 2015, 290.):

1. Onko hakkuu ollut metsälain vastainen (Metsälaki 5, 5 b, 10 a, 10 b, 12 tai 13 §)?
2. Onko hakkuun jälkeen laiminlyöty uuden puuston aikaansaamisvelvoite (Metsälaki 5, 5 a tai 8 §)?
3. Onko erityisen tärkeän elinympäristön ominaispiirteitä vahingoitettu muutoin kuin hakkuulla (Metsälaki 10 a ja 10 b §)?

Toimenpiteitä on harkittava metsälain 5 luvun ja rikoslain 48 a luvun mukaisten seuraamusten määräämiseksi, jos on syytä epäillä, että metsälakia on rikottu em. tavoilla.

Metsänkäyttöilmoituksessa on annettava tieto uudesta käyttötarkoituksesta ja siitä, että onko käyttömuodon muutokselle myönnetty viranomaisen lupa, jos metsäta-

lousmaata otetaan metsälain 3 §:ssä tarkoitettuun muuhun käyttöön. Maankäyttömuodon muutokseen liittyvien mahdollisten lupien hankinnasta vastaa hakija. Metsänuudistamisen valvonnan yhteydessä selvitetään neljä vuotta vanhojen maankäyttölajin muutosilmoitusten todellinen tilanne metsäkeskuksen kartta-, ilmakevu- ja metsävaratietojen avulla ja tarvittaessa maastotarkastuksin. Pellonraivausten osalta selvitetään todellinen muutos tarvittaessa kunnan maatalousviranomaiselta. (Metsäkeskuksen työohjeet 2014.)

5 METSÄLAIN METSÄNHOIDOLLISET LÄHTÖKOHDAT

5.1 Talousmetsien käsittelyn päälinjat

Metsälain 5 ja 5 a §:t sisältävät lain talousmetsien käsittelyn päälinjat. Em. pykälät ovat luvussa kaksi, joka on otsikoitu: ”Puunkorjuu ja metsän uudistaminen”. Otsikko on johdonmukainen, koska metsälaki ei velvoita ketään hoitamaan metsiään. Rajoitteita ja velvoitteita tulee vain, jos korjaa puustoa. Pääsääntöjä on kolme (Kiviniemi 2015, 294.):

1. Kasvatushakkuu on tehtävä siten, että sen jälkeen käsittelyalueelle jää riittävästi kasvatuskelpoista puustoa tasaisesti jakautuneena. (Metsälaki 5 § 1.)
2. Uudistushakkuun päättymisestä seuraa metsän uudistamisvelvoite. (Metsälaki 5 a § 1.)
3. Puunkorjuu on toteutettava niin, että vältetään käsittelyalueelle kasvamaan jätettävän puuston vaurioitumista. Lisäksi on vältettävä aiheuttamasta puuston kasvuolosuhteita heikentäviä maastovaurioita. (Metsälaki 6 §.)

Metsälain (1085/2013) 2 a §:n mukaan puunkorjuulla tarkoitetaan puiden kaatoa tai katkomista, sekä korjattavan puun kuljetusta käsittelyalueelta välivarastolle.

Metsälain 5 §:n 1 momentin mukaan kasvatushakkuun jälkeen on käsittelyalueelle jätettävä riittävästi kasvatuskelpoista puustoa tasaisesti jakautuneena. Sen jälkeen lainkohdassa on esitetty riittävyyden arviointiperusteet, mitkä ovat hakkuualueen

sijainti, kasvupaikka, kasvatushakkuun toteuttamistapa ja puuston valtapituus. Metsälaisissa ei ole määritelty, että minkä tuloksen riittävydestä on kyse eli mitä talousmetsissä tavoitellaan. Tämä tavoitteenasettelu olisi pitänyt säätää laissa. Arviointiperusteet ovat eri asia kuin tavoite, jonka toteutumista arvioidaan. (Kiviniemi 2015, 294.)

Riittävyyskäsitteen tulkinnalle ei ole enää vuoden 2014 alussa voimaantulleen lainmuutoksen jälkeen ratkaisevaa merkitystä, koska metsänomistajalle on annettu hyvin laaja harkintavalta sekä kasvatus- että uudistushakkuun toteuttamisesta. Valtioneuvoston asetuksen nojalla voidaan kasvatushakkuissakin metsät hakata hyvin harvoiksi ja kaikki metsät voidaan metsälain estämättä myös uudistaa riippumatta niiden kehitysvaiheesta. Tästä voidaan päätellä, että hyvin vähäisenkin metsänhoidollinen vaatimustaso katsotaan nykyisin riittäväksi. Matala vaatimustaso on johdonmukainen, koska lainmuutokseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan puuntuotannon ylijäämä oli noin neljännes metsien kestävästä hakkuukertymästä. (Kiviniemi 2015, 295.)

5.2 Tarkastelutapa muuttunut

Metsälain (1085/2013) 5 ja 8 §:ien mukaan tavanomaisten talousmetsien kasvatushakkuut ja uudistamisvelvoitteen täyttäminen arvioidaan käsittelyalueittain, eikä esimerkiksi puittain, puuryhmittäin tai metsikkökuvioittain.

Käsittelyalueella tarkoitetaan metsälain 2 a §:n määritelmän mukaan ”metsikkökuvia tai kartalle rajattua aluetta, jolla tehdään samantyyppisiä hakkuu- tai muita metsänhoitotoimenpiteitä pääasiassa koko alueella”.

Käsittelyalueeseen voi sisältyä useampia metsikkökuvioita tai niiden osia. Metsikkökuvioilla tarkoitetaan vakiintuneesti kasvupaikaltaan tai puustoltaan yhtenäistä metsän osaa. Käsittelyalueen määrittely on tuullut metsälakiin vuoden 2014 alusta lukien. Aiemmin käsittely-yksikön muodosti metsikkökuvio, joka määräytyi metsällisten olosuhteitten perusteella mutta nykyisin käsittelyalue määräytyy siis suoritettavan toimenpiteen perusteella. (Kiviniemi 2015, 296.)

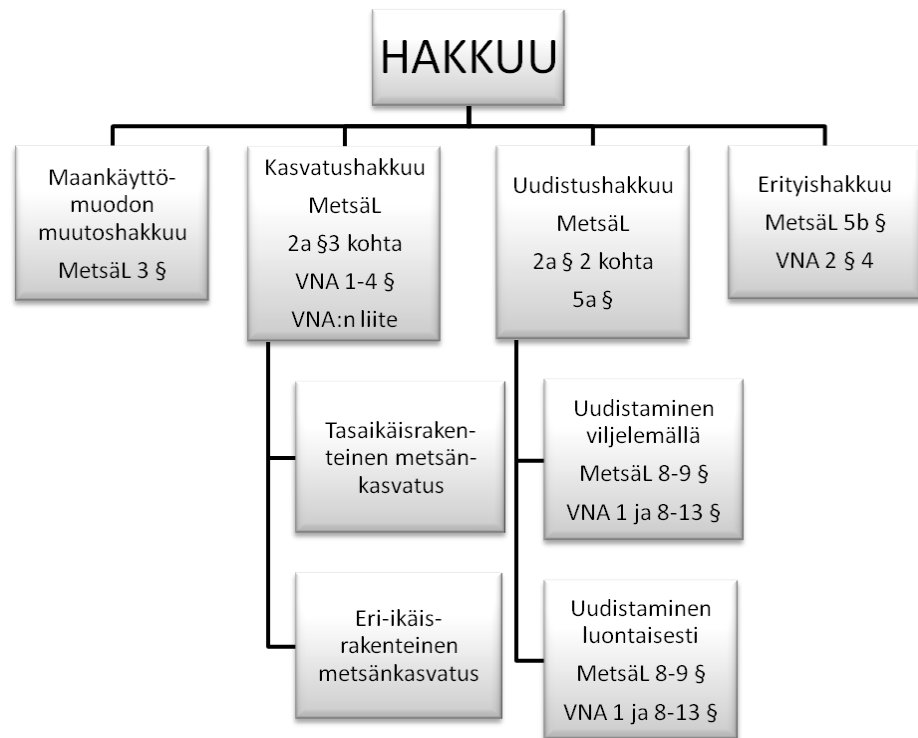
Uudet säännökset ovat epäjohdonmukaisia ja vaikeaselkoisia, koska useissa lain ja asetusten kohdissa velvoitetaan kuitenkin metsikkökuviokohtaiseen arviointiin. Vaikka siis metsälain 5 §:ssä puhutaan kasvatushakkuiden arvioinnista käsittely-alueittain, niin velvoittaa lain 14 § ilmoittamaan kasvatushakkuutiedot kuvioittain. Valtioneuvoston asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan puuston määrä arvioidaan koko käsittelyalueelta, mutta asetuksen liitteessä on harvennustiheydet määritelty kasvupaikan ravinteisuuden mukaisesti, mikä merkitsee metsikkökuviokohtaista tarkastelua. On todennäköistä, että säännöksiä selkeytetään aikanaan. Siihen mennessä on syytä noudattaa yleisiä laintulkintaperiaatteita. Mikäli samanarvoiset säännökset ovat keskenään ristiriidassa, niin lainvalvonnassa on noudatettava sitä, mikä tuo valvonnan kohteelle lievemmän lopputuloksen. (Mt.)

Metsälain 5 §:n 1 momentissa ja 5 a §:n 1 momentissa määritellään vain hakkuutavat, kasvatushakkuu ja uudistushakkuu, mutta metsiä ei jaeta metsätaloudessa vakiintuneella tavalla kehitettäväksi kelvollisiin ja muihin metsiin tai kasvatettaviin ja uudistettaviin metsiin. Tämä johtuu siitä, että uudistuskypsässäkin metsässä voi tehdä kasvatushakkuun ja metsänhoidollisesti kasvatettaviksi määriteltävissä metsissä voi tehdä uudistushakkuun. Metsälaki ei myöskään tunne vajaatuottoisen metsän käsitettä, vaikka vajaatuottoisuus on yksi metsätalouden tärkeimpiä mittapuita. (Kiviniemi 2015, 296 – 297.)

Uitamo (2013) pohtii kehitysluokkia ja vajaatuottoisuutta seuraavasti:

”Säädökset eivät tunne kehitysluokkia. Puusto on eri-ikäisrakenteinen, jos latvusto ei jakaannu selviin jaksoihin, vaan muodostuu eri jaksojen eri-ikäisistä ja erikoisista puista”.

”Puuntuotannon kannalta taloudellisesti vajaatuottoinen metsikkö voi olla jatkokasvatuksen kannalta kehityskelpoinen tai kehityskelvoton. Taloudellisesti vajaatuottoinen metsikkö on kehityskelvoton, kun sen odotettavissa oleva arvokasvu on niin alhainen, että uudistaminen on kannattavampaa kuin jatkokasvattaminen. Kehityskelpoinen se on, kun odotettavissa oleva arvokasvu, ottaen huomioon mahdolliset metsänhoitotoimenpiteet, on vajaatuottoisuudesta riippumatta niin suuri, että kasvattaminen on kannattavampaa kuin välitön uudistaminen”.

KUVA 1. Metsälain mukaiset hakkuuvaihtoehdot (Kiviniemi 2015, 297.)

5.3 Kasvatushakkuut

5.3.1 Erityyppiset kasvatushakkuut

Metsälain 2 §:n mukaan kasvatushakkuulla tarkoitetaan puunkorjuuta, joka tehdään alueelle jäljelle jäävän puuston kasvattamiseksi taikka tämän ohella myös uuden taimiaineksen syntymistä edistävällä tavalla. Kasvatushakkuuta on siis kah-
ta tyyppiä (Kiviniemi 2015, 298.):

1. Jäljelle jäävän puuston kasvattamista edistävät kasvatushakkuut.
2. Jäljelle jäävän puuston kasvattamista ja uuden taimiaineksen syntymistä edistävät kasvatushakkuut.

5.3.2 Kasvatushakkuun tekotapa

Kasvatushakkuu on tehtävä siten, että kasvatushakkuun jälkeen käsittelyalueelle jää riittävästi kasvatuskelpoista puustoa tasaisesti jakautuneena. Kasvatushakkuussa jätettävän kasvatuskelpoisen puuston riittävän määrän arvioinnissa otetaan huomioon käsittelyalueen maantieteellinen sijainti, kasvupaikka, kasvatushakkuiden toteuttamistapa sekä valtapituus, jolla tarkoitetaan hehtaarin sadan paksuimman puun pituuden aritmeettista keskiarvoa. (Metsälaki 1085/2013, 5 §.)

Mikäli metsä on jo ennestään hyvin harva, niin siinä ei mahdollisesti voi lainkaan tehdä kasvatushakkuuta vaan ainut talousmetsän hakkuuvaihtoehto on uudistushakkuu. (Kiviniemi 2015, 298.)

Kasvatushakkuusta aiheutuu metsän uudistamisvelvoite, jos jäljelle jäävän puuston määrä ja laatu eivät ole riittävät puuston kasvattamiseksi edelleen. Uudistamisvelvoite täyttyy, kun alueelle on saatu taimikko metsälain 8 §:n mukaisesti.

Kasvatushakkuussa uudistamisvelvoite syntyy vain siinä tapauksessa, että kasvatushakkuun jälkeen käsittelyalueelle ei jää riittävää määrää kasvatuskelpoista puustoa. Lähinnä kaiketi teoreettista mielenkiintoa on sillä, että voisiko kasvatushakkuun toteuttaminen sellaisella käsittelyalueella, jolla ei ennen hakkuuta ole riittävää kasvatuskelpoista puustoa (esim. kasvatuskelvoton puulaji), aiheuttaa metsänuudistamisvelvoitteen syntymisen. Kasvatushakkuuta koskevan metsälain 5 §:n sanamuodon perusteella näin näyttäisi käyvän. Kun toteutettu kasvatushakkuu ei kuitenkaan muuttaisi tilannetta; alueella ei ennen hakkuuta olisi ollut riittävästi kasvatuskelpoista puustoa, eikä sitä olisi riittävästi myöskään hakkuun jälkeen. Sitä tuntuu oudolta, että uudistamisvelvoite syntyisi hakkuun seurauksena. Mikäli siis kysymyksessä on ollut kangasmaan hieskoivikko, jossa kasvatuskelpoista puustoa ei ole ollut riittävästi myöskään ennen kasvatushakkuuta, niin lienee selvää, että uudistamisvelvollisuutta ei synny. Jos sen sijaan kangasmaan kasvatushakkuussa jätetään kasvamaan hieskoivut, vaikka ainekset kasvatuskelpoisista puista (mm. mänty) koostuvaan metsään olisivat olleet olemassa, niin uudistamisvelvollisuus luonnollisesti syntyy. (Uitamo, 2013.)

Jos käsittelyalueeseen sisältyy yhtenäinen metsälain 8 §:n mukainen taimikko, niin taimikon muodostamaa aluetta ei lasketa mukaan käsittelyalueen puuston riittävyyttä arvioitaessa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin kasvatushakkuussa jätettävän kasvatuskelpoisen puuston riittävästä laadusta, määrästä ja jakautumisesta kasvatushakkuun toteuttamistavan mukaisesti maan eri osissa ja erilaisilla kasvupaikoilla.

5.3.3 Kasvatuskelpoinen puusto

Kasvatuskelpoisella puulla tarkoitetaan metsälain (1093/1996) 8 a §:ssä tarkoitettua puulajin latvukseltaan elinvoimaista puuta, jossa ei ole vaurioita ja jonka rinnankorkeusläpimitta on vähintään seitsemän senttimetriä (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 1 §).

Edellä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettussa metsän uudistamisessa taimikon saa perustaa männyn, kuusen, rauduskoivun, haavan, siperianlehtikuusen, vaahteran, tervalepän, tammen, kynäjalavan, vuorijalavan, metsälehmuksen, saarnen ja hybridihaavan alkuperältään ja kasvupaikalle sopivilla taimilla tai siemenillä. Taimikon saa perustaa hieskoivun taimilla tai siemenillä vain turvemailla, kangasmaiden soistuneissa osissa ja tiiviillä savi- tai hiesuvaltaisilla mailla. Muilla kasvupaikoilla hieskoivua voidaan käyttää sen kasvupaikasta ja alueen maantieteellisestä sijainnista riippuen täydentävänä puulajina. (Metsälaki 1085/2013, 8 a.)

Säännöksistä tai niiden perusteluista ei selviä, että voisiko hieskoivun hyväksyä täydentäväksi puulajiksi myös kasvatushakkuissa. Luettelossa ei siis ole esim. harmaaleppää, pihlajaa, pajua tai tuomea mutta metsälain 8 a § hyväksyy myös muut kuin luettelossa mainitut puulajit, jos metsänkäyttöilmoituksessa esitetään riittävä selvitys niiden kasvatuskelpoisuudesta ja alkuperän soveltuvuudesta alueen olosuhteisiin. (Kiviniemi 2015, 298 – 299.)

5.3.4 Kasvamaan jätettävän puuston määrä

Harvennusvoimakkuus on ainut kasvatushakkuiden suorittamistapaa rajoittava vaatimus, minkä noudattamista voidaan selkeästi arvioida säädösten pohjalta. (Kiviniemi 2015, 299.)

Kasvatushakkuun jälkeen metsikössä on oltava vähintään valtioneuvoston asetuksen liitteen A- tai B-kohdan (liite 3) mukainen määrä kasvatuskelpoista puustoa. Liitteen A- tai B-kohdan mukainen puuston määrä arvioidaan koko käsittelyalueelta. Puunkorjuuta varten tehdyt ajourat sekä ojat ja ojalinjat luetaan metsikön pinta-alaan kasvatuskelpoisen puuston määrää mitattaessa. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 2 §.)

Valtioneuvoston asetuksen (1308/2013) mukaan ojitetulla turvemailla kasvatuskelpoisen puuston määrä voi kasvatushakkuun jälkeen olla liitteen A- tai B-kohdan (liite 3) määrää enintään 20 prosenttia alhaisempi. Vähimmäismäärä voidaan myös kasvupaikan kallioisuuden tai muun erityisen syyn vuoksi alittaa. Tällainen erityinen syy on esitettävä metsälain 14 §:ssä tarkoitetussa metsänkäyttöilmoituksessa.

Mikäli käsittelyalueeseen sisältyy yhtenäinen, metsälain vaatimukset täyttävä taimikko, niin metsälain (1085/2013) 5 §:n 3 momentin mukaan taimikon muodostamaa aluetta ei lasketa mukaan puuston riittävyttä arvioitaessa.

Metsälain 5 b §:ssä tarkoitetuissa erityiskohteissa toteutetussa puunkorjuussa käsittelyalueilla kasvatuskelpoisen puuston vähimmäismäärä määritetään käsittelyalueen käyttötarkoituksen, kasvupaikan ja kasvatettavien puulajien ominaisuuksien mukaan. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 2 §.)

Ennen hakkuuta olleita selviä aukkoja ja harvapuustoisia alueita ei käytännössä oteta huomioon pohjapinta-alan arvioinnissa, sillä metsäkeskuksen maastotarkastusohjeessa (15.6.2015, s. 25) mainitaan: ”Jos runkoluku ja pohjapinta-ala ovat alle suositusten, mutta lähtöpuusto on ollut selvästi ryhmittäistä ja luontaisesti aukkoista, niin arvostelu voi olla hyvä, jos toteutettu hakkuu on ryhmissä suositusten mukainen.

5.3.5 Eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus

Kasvatushakkuun lainmukaisuutta arvioidaan eri tavalla riippuen siitä, että onko kyseessä tasaikäisrakenteinen vai eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus. Valtioneuvoston asetuksen liitetaulukko on kuitenkin ainut säädös, mikä tuntee nämä käsitteet. Eri-ikäisrakenteisessa metsän kasvatuksessa on tavoitteena edistää myös uuden taimiaineksen syntymistä. Metsälain 2 a §:n 3 kohdassa jaetaankin kasvatushakkuut kahteen tyyppiin, mitkä ovat (Kiviniemi 2015, 302 – 303.):

1. Jäljelle jäävän puuston kasvattamista edistävät hakkuut.
2. Hakkuut, joissa jäljelle jäävän puuston kasvattamisen ohella edistetään myös uuden taimiaineksen syntymistä.

Asetuksen liitteen kieliasu viittaa siihen, että hakkuutavan valinta riippuisi siitä, että oliko käsittelyalue ennen hakkuuta tasaikäisrakenteinen vai eri-ikäisrakenteinen tai onko kohteella edellytykset käytettävään hakkuutapaan. Näin ei kuitenkaan ole tarkoitettu ja tämä ilmenee valtioneuvoston asetuksen liitteen B kohdan johdantolauseesta. Sen mukaan pelkästään metsänkäyttöilmoitukseen tehty merkintä eri-ikäisrakenteisesta metsänkasvatuksesta antaa oikeuden hakata metsä harvemmaksi kuin tasaikäisrakenteisessa metsänkasvatuksessa. (Kiviniemi 2015, 303.)

Uuden taimiaineksen saaminen ennestään olevan puuston alle on monilla kohteilla vaikeaa ja käytännön kokemustakin on toistaiseksi vähän. Sen takia säännöksiin on ollut vaikea kirjoittaa yleisiä tunnusmerkkejä kohteista ja menetelmistä, joiden perusteella uudistamisvarmuutta voitaisiin arvioida etukäteen tai hakkuun jälkeenkään. Ilmeisesti tämän takia metsälaki tai valtioneuvoston asetus eivät rajoita eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen kohdevalintaa ja tarkkoja säännöksiä on vain harvennusvoimakkuudesta. Säännöksiä ei ole poistettavan tai jäljelle jätettävän puuston puulajisuhteistakaan taikka painottumisesta eri latvuskerroksiin. Edellytyksenä ei myöskään ole, että alueella olisi ennen hakkuuta syntynyttä taimikkoa. (Kiviniemi 2015, 303.)

5.3.6 Pienaukkohakkuut ja poimintahakkuut

Metsälain uudistusesityksen perusteluissa jaetaan eri-ikäisrakenteisen metsän hakkuumenetelmät pienaukkohakkuihin ja poimintahakkuihin mutta tätä jakoa ei ole säädösteksteissä. Pienaukkohakkuiden yleinen sallittavuus kasvatushakkuissa selviää valtioneuvoston asetuksen 3 §:stä, minkä mukaan käsittelyalueen sisällä voi olla enintään 0,3 hehtaarin kokoisia yhtenäisiä alueita, missä on vähän tai ei lainkaan kasvatuskelpoista puustoa tai taimikkoa. Pienaukkohakkuut ovat siis kasvatushakkuita eivätkä uudistushakkuita ja asetuksen 3 § näyttäisi sallivan niiden teon kaikissa kasvatushakkuissa, kunhan puuston vähimmäismäärää ei käsittelyalueella aliteta. Ajatuksena on, että tämän kokoisen ja tätä pienempien alueitten luontainen uudistumisvarmuus on niin hyvä, ettei niillä tarvita metsälaisissa erityistä uudistamisvelvollisuutta. (Kiviniemi 2015, 304.)

Metsä on uudistettava metsälain 5 §:n mukaan, jos hakkuussa muodostuu yli 0,3 hehtaarin suuruinen avoin alue.

Perusteluidensa valossa on lainkohtaa tulkittava niin, ettei 0,3 hehtaaria tai sitä pienempää aukeaksi hakattua aluetta tarvitse uudistaa edes saarissa, peltosaarekkeilla tai muillakaan paikoilla, joilla ei ole reunametsää tai siemenpuitakaan. (Kiviniemi 2015, 304.)

Suomen metsäkeskuksen johtava lakiasiantuntija Janne Uitamo (2014) kertoo metsäkeskuksen Metsään – lehdessä pienaukkoasiasta muun ohella seuraavasti:

”Pienaukkohakkuulla käsiteltävällä alueella harvennetaan puustoa ja tehdään pieniä avoimia alueita, joilla ei ole kasvatuskelpoista puustoa tai taimikkoa. Pienaukkojen tulee jakautua käsittelyalueelle tasaisesti ja niiden välialueilla on oltava kasvatuskelpoista puustoa niin paljon, että käsittelyalueella, johon sisältyvät sekä pienaukot, että niiden välialueet on kokonaisuutena arvioituna puustoa riittävästi”.

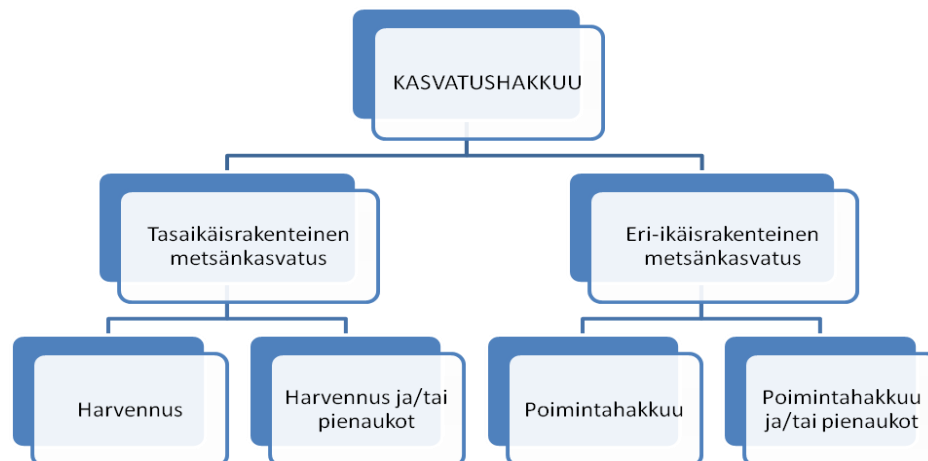
”Pienaukon pinta-ala voi olla enintään 0,3 hehtaaria. Tätä suuremmat puunkorjuussa syntyvät avoimet alueet ovat uudistushakkuita, joihin liittyy metsälaisissa

säädetty puuston uudistamisvelvoite. Pienaukoilla uudistamisvelvoitetta ei ole mutta laissa ei luonnollisestikaan kielletä aktiivisia uudistamistoimenpiteitä, jos niitä halutaan tehdä”.

”Uudistamisvelvollisuus kohdistuu ensisijaisesti pienaukkoihin, jos pienaukkohakkuussa puuston vähimmäismäärä käsittelyalueella alittuu”.

”Pienaukko lakkaa olemasta aukko kun siihen muodostuu metsälaissa säädetty vakiintunut taimikko, jonka keskipituus on vähintään 0,5 metriä ja, jonka kehitymistä muu kasvillisuus ei välittömästi uhkaa. Taimettunutta pienaukkoa voidaan tämän jälkeen laajentaa uudella pienaukolla esim. poistamalla alkuperäisen pienaukon laidoilta puustoa, jonka alle on jo syntynyt taimia. Aluetta, jolle vakiintunut taimikko on jo muodostunut, ei enää lasketa muuhun käsittelyalueeseen arvioitaessa puuston riittävyttä uuden pienaukkohakkuun jälkeen”.

Pienaukkojen edellytetään jakautuvan tasaisesti käsittelyalueelle mutta niiden lukumäärää ja etäisyyttä toisistaan ei ole säännelty (Uitamo, 2013).

KUVA 2. Kasvatushakkuiden vaihtoehdot (Kiviniemi 2015, 305.)

5.3.7 Kasvamaan jätettävän puuston jakautuminen

Kasvatushakkuu on tehtävä siten, että kasvatushakkuun jälkeen käsittelyalueelle jäävä kasvatuskelpoinen puusto on luontaiset kasvuolosuhteet huomioiden tasaisesti jakautunut. Käsittelyalueen sisällä voi kuitenkin olla tasaisesti jakautuneena enintään 0,3 hehtaarin yhtenäisiä alueita, joilla on vähän tai ei lainkaan kasvatuskelpoista puustoa tai joilla ei ole 11 §:n 2 momentin mukaisesti taimikkoa. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 3 §.)

Säännöksissä ei ole mittapuuta puuston tasaisen jakautumisen arvioimiseksi, mutta metsänhoidossa vakiintuneiden koealamenetelmien avulla sitäkin voidaan periaatteessa valvoa. Puustoltaan ennestään epätasaisissa metsissä hakkuu ei ole ainakaan tältä osin lainvastainen, ellei epätasaisuus ole hakkuussa suurentunut. (Kiviniemi 2015, 306.)

Metsäkeskuksen maastotarkastusohjeessa (2015, s. 10 - 11) kerrotaan, että tasaikäisrakenteisen metsän hakkuun perusmittaustapa on systemaattinen koealojen mittausta. Muita mittaustapoja käytetään vain erikoistapauksissa ja selkeissä kohteissa. Systemaattinen koealojen mittausta aloitetaan määrittämällä mitattavan alueen pisimmän halkaisijan muodostama keskilinja, jolta koealat mitataan. Koealaväli määräytyy kuvion pinta-alan perusteella ja mitattavien koealojen määrä on oltava vähintään viisi kappaletta. Minimi tulee käytettäväksi vain pienillä kuvioilla. Mikäli mittaustulos on ns. rajatapaus, niin koealoja mitataan lisää täydentäviltä koealalinjoilta.

Samana maastotarkastusohjeen (s. 17) mukaan eri-ikäisrakenteisten kasvatushakkuuiden tarkastuksessa valitaan käsittelyalueelta edustava koealaotos (4 – 8 koealaa/käsittelyalue). Puusto ositellaan puulajeittain kolmeen ositteeseen (mänty/kuusi/lehtipuu) ja läpimitoittain kolmeen ositteeseen (alle 7 cm, 7-16 cm ja yli 16 cm). Mikäli yo. menetelmällä puiden pohja-pinta-ala jää alle valtioneuvoston asetuksen liitetaulukon minimipohja-alan, niin alueella tehdään tarkempi mittausta.

5.3.8 Kasvamaan jätettävän puuston laatu

Kasvatushakkuussa on ensisijaisesti jätettävä kasvamaan hyväkasvuisia ja hyvälaatuista puita. Elinkelvottomia ja asetuksen 5 §:ssä tarkoitettuja vaurioituneita puita ei lueta kuuluviksi kasvatuskelpoiseen puustoon. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 4 §.)

Säännökset sallivat kasvatushakkuun tekemisen kaikilla kasvupaikoilla minkä tahansa metsälain 8 §:ssä tarkoitetun puulajin hyväksi kunhan puut ovat hyväkasvuisia ja -laatuista ja kunhan hieskoivun erityisiä kasvupaikkavaatimuksia noudatetaan. Esim. kuusi sallitaan pääpuulajiksi karuillakin kasvupaikoilla, vaikka se kasvaa niillä huonosti. (Kiviniemi 2015, 305 – 306.)

5.3.9 Säännösten vastainen kasvatushakkuu

Metsälain 5 §:n 2 momentin mukaan kasvatushakkuusta aiheutuu metsän uudistamisvelvoite, jos jäljelle jäävän puuston määrä ja laatu eivät täytä valtioneuvoston asetuksen vaatimuksia. Vuoden 2014 alun jälkeen ei kyseessä ole kuitenkaan metsälain 18 §:n nojalla rangaistava metsärikkomus tai rikoslain 48 a luvun 3 momentissa rangaistavaksi säädetty metsärikos. Silti uudistamisvelvoite voidaan toteuttaa pakkotoimin metsälain 20 §:n tarkoittamana korjaavana toimenpiteenä. (Kiviniemi 2015, 306.)

5.3.10 Korjuuvauriot

Metsälain (1085/2013) 6 §:n mukaan puunkorjuu on toteutettava niin, että vältetään käsittelyalueelle kasvamaan jätettävän ja käsittelyalueen ulkopuolella kasvavan puuston vaurioitumista. Lisäksi on vältettävä aiheuttamasta puuston kasvuolosuhteita heikentäviä maastovaurioita.

Valtioneuvoston asetuksen (1308/2013) 5 §:ssä katsotaan puu korjuun seurauksena vaurioituneeksi, jos kasvatuskelpoisen puun puuaines on rikkoontunut tai puun

kuori on vaurioitunut yhdestä tai useammasta kohdasta rinnankorkeuden alapuolella yhteensä yli 12 neliösenttimetrin tai koko rungon alueella yhteensä yli 30 neliösenttimetrin laajuudelta. Juurivaurioita arvioitaessa otetaan huomioon vain yli kahden senttimerin paksuiset juuret, jotka ovat enintään yhden metrin päässä rungon keskipisteestä.

Kasvatushakkuiden ja erityiskohteissa toteutettujen hakkuiden puunkorjuussa käsittelyalueelle jäävän puuston vaurioprosentti ei saa ylittää 15 prosenttia puunkorjuun jälkeen. Puuston vaurioprosentti lasketaan 1 momentin mukaisten vaurioituneiden puiden runkoluvun ja kaikkien runkolukuun luettavien puiden, joihin luetaan myös korjuussa vaurioituneet puut, suhteena. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 5 §.)

Kasvatushakkuissa ja erityiskohteissa puunkorjuun aiheuttamien urapainaumien keskimääräinen osuus ei saa ylittää kangasmaalla 20 prosenttia ja turvemaalla 25 prosenttia käsittelyalueen ajourien kokonaispituudesta. Urapainaumaksi katsotaan kangasmaalla yli metrin pituinen ja kenttäkerroksen alareunasta laskettava yli 10 senttimetriä syvä painauma. Turvemaalla urapainaumaksi katsotaan yli metrin pituinen turpeeseen leikkautunut yli 20 senttimetrin syvyinen painauma. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 5 §.)

Tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta aiheutunut korjuuvaurio on metsälain 18 §:n mukaan rangaistava metsärikkomus. Tahallisuus ja törkeä huolimattomuus ovat kuitenkin harvinaisia; yleensä on kysymys ammattitaidon puutteesta, mikä ei ole rikos. Metsälain 20 §:ssä säädettyjä korjaavia toimenpiteitä ei voida määrätä metsälain 6 §:n rikkomisesta joten monissa tapauksissa korjuuvaurioiden aiheuttamisesta ei tule seuraamuksia metsälain nojalla. (Kiviniemi 2015, 320 – 321.)

Elinkelvottomia ja valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä tarkoitettuja vaurioituneita puita ei lueta kuuluviksi kasvatuskelpoiseen puustoon (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 4 §).

Em. takia voi metsä jäädä asetuksessa sallittua harvemmaksi, vaikka pohjapinta-ala muutoin olisikin riittävä. Pienehkötkin korjuuvauriot voivat siis tehdä hak-

kuusta lainvastaisen. Seurauksena on ennen aikainen metsänuudistamisvelvoite ja kasvutappioita. (Kiviniemi 2015, 321.)

Metsäammattilaisten keskusteluissa on esitetty sellainenkin väite, että korjuuvaurioita voi olla runsaastikin kunhan terveitä puita jää vähintään harvennusmallien alarajan verran. Tämä näkemys ei ole oikea, sillä metsälain 6 §:n mukaan korjuuvaurioilta on suojeltava ”kasvamaan jätettävää” puustoa. Lakitekstin mukaan asiaan ei vaikuta, että jätetäänkö hakkuussa puustoa jäljelle vain lain vaatima minimimäärä vai enemmän. Puustovaurioiden 15 %:n raja ei tarkoita sitä, että metsälainsäädäntö yleisesti olisi hyväksynyt korjuuvauriot tähän rajaan saakka. Lainmuutos voi kylläkin tuoda helposti mittapuun myös käytännön elämässä vaadittavalle huolellisuudelle. (Kiviniemi 2015, 323 - 324.)

5.3.11 Ylispuuston poistaminen

Metsälain 5 §:n alkuperäisten perusteluiden (HE 63/1996) mukaan on siemen- tai suojuspuuhakkuun yhteydessä jätetyn ylispuuston poistaminen taimikon yltä kasvatushakkuuta.

Alueelle syntynyt taimikko on tällöin 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu ”riittävä kasvatuskelpoinen puusto”. Asiaa voidaan arvioida myös toisin päin. Mikäli siemen- tai suojuspuuhakkuun jäljiltä ei ole syntynyt metsälain edellytykset täyttävää taimikkoa, niin ylispuustoa ei saa poistaa kasvatushakkuuna. Hakkuu voidaan tehdä uudistushakkuuna, minkä jälkeen alue on viljeltävä, koska luontaisen uudistumisen edellytyksiä ei voitane katsoa olevan. (Kiviniemi 2015, 308.)

5.4 Säästöpuut

Metsälain alkuperäisten perusteluiden (HE 63/1996) mukaan sekä kasvatusta että uudistushakkuissa voidaan hakkuualalle jättää monimuotoisuuden säilymisen ja maiseman kannalta tärkeää elävää ja kuollutta puustoa, ns. säästöpuita.

Vuoden 2014 lainuudistuksen perusteluissa ei asiasta ole kasvatushakkuiden osalta mainintaa, muttei siinä ole myöskään kumottu alkuperäisten perustelujen kannanottoa. (Kiviniemi 2015, 308.)

Uudistamisalojen säästöpuista säädetään valtioneuvoston asetuksen 9 §:n 2 momentissa, missä metsälain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuiksi taimikon perustamista haittaaviksi puiksi tai pensaiksi ei katsota uudistettavalle alueelle jätettäviä verho-puita, ylispuita, luonnon monimuotoisuutta tai maisema-arvoja säilyttäviä jaloja lehtipuita ja vanhoja yksittäisiä puita tai niiden muodostamia puuryhmiä, lahopuita, katajia, kasvatuskelpoisten puiden ryhmiä taikka enintään viiden aarin kokoisia riistatiheikköjä.

5.5 Kotitarvehakkuut

Kotitarvehakkuuta ei ole hakkuutapojen osalta asetettu metsälaissa erityisasemaan. Vuoteen 1997 saakka voimassa olleen yksityismetsälain mukaan kotitarvehakkuuta sai tehdä vapaammin kuin myyntihakkuuta. Nykyisin ainoa kotitarvehakkuuta koskeva lievennys on vapautus metsänkäyttöilmoituksen teosta. (Kiviniemi 2015, 307.)

5.6 Erityishakkuut

Metsälain (1085/2013) 5 b §:n 1 momentin mukaan hakkuu voidaan tehdä kohteen erityisluonteen edellyttämällä tavalla, jos hakkuun kohteella on erityistä merkitystä:

1. metsän monimuotoisuuden säilyttämisen;
2. maiseman tai
3. metsän monikäytön kannalta

Tutkimus-, opetus- tai muussa erityiskäytössä oleva metsä voidaan käsitellä sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla.

Erityiskohteissa toteutettavat käsittelyalueen toimenpiteet ja niiden perustelut on esitettävä metsänkäyttöilmoituksessa (Metsälaki 1085/2013, 5 b §).

Lainkohta ei velvoita ottamaan siinä lueteltuja arvoja huomioon mutta antaa siihen oikeuden maanomistajan niin halutessa. Metsälain perusteluiden mukaan erityishakkuu voitaisiin toteuttaa esim. ”valikoimalla kasvatushakkuussa jäävä puusto monikäyttömerkityksen perusteella”. Tuolloin jäljelle jäävän puuston kasvatuskelppoisuudella tai tasaisella jakautuneisuudella ei välttämättä ole ratkaisevaa merkitystä ja kohteen erityisluonne ratkaisee hakkuun tavoitteet ja tekotavan. (Kiviniemi 2015, 316 - 317.)

Monimuotoisuus-, monikäyttö- ja maisemakohteilla ei metsän uudistamisveloitteesta ole mainittu mitään, eikä myöskään tutkimus-, opetus- tai muilla erityiskohteilla. Asiaa pitää lähestyä metsälain rakenteesta käsin, koska ongelmaan ei metsälaisissa ole suoraa vastausta. Metsälaisissa on säädetty uudistamisvelvoite vain lain 5 a §:ssä tarkoitettujen uudistushakkuiden ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen liiallisten kasvatushakkuiden jälkeen. Koska metsälain 5 b §:ssä tarkoitettujen hakkuiden tai metsänkäsitteilyn jälkeen ei ole säädetty uudistamisvelvoitetta, niin ei sellaista voi katsoa olevan. Näin senkin takia, että Suomen perustuslain 2 §:ssä säädetyn oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti julkisen vallan käytön on perustuttava lakiin. Jollei ole säännöstä, niin ei ole velvoitettakaan. (Kiviniemi 2015, 317.)

5.7 Uudistushakkuut

Uudistushakkuulla tarkoitetaan metsälain 2 §:n momentin mukaan puunkorjuuta, jossa käsittelyalue hakataan uuden puuston aikaansaamiseksi tarvittaessa jätettäviä säästö-, siemen- tai suojuspuita lukuun ottamatta avoimeksi alueeksi. Uudistushakkuun päättymisestä seuraa metsän uudistamisvelvoite.

Uudistushakkuu katsotaan päättyneeksi, kun puunkorjuun seurauksena käsittelyalueelle on syntynyt yli 0,3 hehtaarin avoin alue (Metsälaki 1085/2013, 5 a §).

Vuoden 2014 alusta lukien voi metsän pääsääntöisesti uudistaa riippumatta sen iästä, järeydestä tai kasvukunnosta. Hyvin nuoria ja hyväkasvuisiakin metsiä voi siis hakata avohakkuulla. Uudistamishakkuiden enimmäispinta-alaakaan ei ole rajoitettu, joten uudistusala voi olla kymmenien hehtaarien suuruinen. Laissa ei ole myöskään niin sanottua tilakohtaisen kestävyuden periaatetta. Näin ollen maanomistaja voi hakata vaikka kaikki metsänsä kerralla. (Kiviniemi 2015, 308 - 309.)

5.7.1 Viljellen tai luontaisesti

Metsälain (1085/2013) 8 §:n 2 momentin mukaa uudistaminen voidaan toteuttaa viljelemällä tai luontaisella uudistamisella.

Viljellen toteutettavan uudistamisen edellytyksistä ei ole säännöksissä mainittu mitään, joten talousmetsän voi aina uudistaa viljellen. Viljely tarkoittaa käytännössä avohakkuuta, jonka jälkeen metsä uudistetaan kylvämällä tai istuttamalla. Luontaista uudistamista on sen sijaan rajoitettu. (Kiviniemi 2015, 308 - 309.)

5.7.2 Luontainen uudistaminen

Luontaisessa uudistamisessa alueella on oltava puuston, maaperän ja pintakasvillisuuden perusteella ennalta arvioiden riittävät edellytykset hyväksyttävien taimien syntymiselle luontaisesti. Lisäksi luontaisen uudistamisen edellytyksenä on, että uudistettavalla alueella tai sen reunalla kasvaa riittävästi siemeniä tuottamaan kykeneviä kasvatuskelpoisia puita tai, että uudistettavalla alueella on riittävästi uudistushakkuussa säilyviä, hyväksyttäviä taimia. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 8 §.)

Vuoden 2013 loppuun voimassa olleen valtioneuvoston asetuksen (1234/2010) 12 §:n 2 momentin mukaan kuusen luontainen uudistaminen edellyttää selvää taimettumista jo ennen uudistushakkuuta. Nykyisessä asetuksessa ei tällaista määräystä ole, vaikka kokemukseräisesti pidetään melko selvänä, ettei kuusi uudistu luontaisesti, ellei taimia ole jo ennen uudistushakkuuta.

Haapa- ja hybridihaapametsikkö voidaan uudistaa luontaisesti *juurivesoista* (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 8).

Jos luontainen uudistaminen perustuu reunametsän siementävään puustoon eikä uudistettavalla alueella ole valmiiksi riittävästi uudistushakkuussa kasvatuskelpoisena säilyvää taimiainesta, luontaisesti uudistettava alue voi ulottua enintään 50 metrin etäisyydelle reunametsästä (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 8 §).

Nykyisen metsälain vallitessa on huomattava, että kasvatushakkuussa voi hakata valtapuustoa voimakkaastikin mutta luontaiseen uudistumiseen tähtäävässä hakkuussa se on kiellettyä, jolleivät luontaisen uudistumisen edellytykset tämän jälkeen täyty. (Kiviniemi 2015, 312.)

Puuntuotannollinen vajaatuottoisuus ei estä luontaista uudistamista, jos sen edellytykset täyttyvät. Luontainen uudistaminen voi perustua myös naapurin puolella olevan reunametsän siementämiseen. (Kiviniemi 2015, 312.)

Luontaisen uudistamisen edellytykset arvioidaan valtioneuvoston asetuksen (1308/2013) 8 §:n 1 momentin mukaan etukäteen.

Lainvalvojan ei siis tarvitse odottaa niin pitkään, että uudistaminen epäonnistuu. Toimenpiteisiin voidaan siis ryhtyä jo metsänkäyttöilmoituksen perusteella, jollei luontaisen uudistumisen edellytyksiä ole. (Kiviniemi 2015, 313.)

6 UUDISTAMISVELVOITTEEN TÄYTTÄMINEN

6.1 Uudistamisvelvoitteen syntyminen

Metsälain (1085/2013) 5 §:n mukaan siis uudistushakkuun päättymisestä seuraa metsän uudistamisvelvoite. Uudistushakkuu katsotaan päättyneeksi, kun puunkorjuun seurauksena käsittelyalueelle on syntynyt yli 0,3 hehtaarin avoin alue. Uudistamisvelvoite täyttyy, kun alueelle on saatu taimikko siten kuin metsälain 8 §:ssä säädetään.

Enintään 0,3 hehtaarin pienaukon hakkuusta ei seuraa metsän uudistamisvelvoitetta. Jos hakkuuta kuitenkin jatketaan ennen kuin pienaukkoon on muodostunut kasvatuskelpoista puustoa ja siten syntyy yli 0,3 hehtaarin avoin alue, niin hakkuu muuttuu metsälain 5 a §:n mukaisesti uudistushakkuuksi, johon liittyy uudistamisvelvoite. (Uitamo, 2013.)

Uudistamisvelvoite voi aiheutua myös liian voimakkaasta kasvatushakkuusta metsälain 5 §:n 2 momentin perusteella sekä metsälain 2 a §:n perusteluiden (HE 75/2013) mukaan metsätuhojen jälkeen kaatuneitten puiden korjuusta.

Uitamon (2013) mukaan ”metsän uudistamisvelvoitteen syntyminen määräytyy hakkuuta tehtäessä voimassa olleiden säännösten mukaisesti mutta velvollisuuden sisältö lainmuutoksen siirtymäsäännösten perusteella metsälain uudistetun 8 §:n mukaisesti”.

Mikäli puustoa ei myrskyn, metsäpalon tai muun vastaavan metsätuhon jälkeen korjata, niin ei uudistamisvelvoitettakaan ole (Kiviniemi 2015, 333).

Metsälain (1085/2013) 2 a §:n 1 kohdan mukaan puunkorjuulla tarkoitetaan puuden kaatoa tai katkomista sekä korjattavan puun kuljetusta käsittelyalueelta välivarastolle.

Uudistamisvelvoite ei koske ennestään puuttoman alueen tai muusta käytöstä pois jääneen maan metsittämistä. Mikäli ei ole uudistamisvelvollisuutta, niin ei ole taimikon jälkihoitovelvoitettakaan. Vaikka pelto siis olisi metsitetty, niin alueelle syntyneen taimikon hoitorästit eivät ole metsälain vastaisia; metsälakihan ei sisällä yleistä metsänhoitopakkoa. (Kiviniemi 2015, 333.)

6.2 Taimikon perustaminen

Uudistamisen yhteydessä on tarvittaessa raivattava taimikon kasvua haittaavat puut ja pensaat, torjuttava heinittyminen, käsiteltävä maanpinta ja järjesteltävä vesitalous. Lisäksi edellä mainittujen *perustamistoimenpiteiden* jälkeen on tarvittaessa huolehdittava taimikon täydennysistutuksesta tai -kylvöstä ja muusta jälkihoitosta. (Metsälaki 1085/2013, 8 §.)

Vuoden 2013 loppuun asti voimassa olleen valtioneuvoston asetuksen (1234/2010) 11 §:n 3 momentin mukaan uudistusalue oli pääsääntöisesti muokattava, ”ellei alueella ole tapahtunut selvää taimettumista” ennen uudistushakkuuta. Vuoden 2014 alusta alkaen muokkaus on tehtävä ”tarvittaessa”. (Kiviniemi 2015, 334.)

Metsälain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuiksi taimikon perustamista haittaaviksi puiksi tai pensaiksi katsotaan havupuuvaltaisissa taimikoissa siemen- ja vesasynnytyiset lehtipuiden taimet, jotka haittaavat taimikon jatkokehitystä. Taimikon perustamista haittaaviksi puiksi tai pensaiksi ei kuitenkaan katsota uudistettavalle alueelle jätettäviä verhopuita, ylispuita, luonnon monimuotoisuutta tai maisemiarvoja säilyttäviä jaloja lehtipuita ja vanhoja yksittäisiä puita tai niiden muodos-

tamia puuryhmiä, lahopuita, katajia, kasvatuskelpoisten puiden ryhmiä taikka enintään viiden aarin kokoisia riistatiheikköjä. (Valtioneuvoston asetus metsien 1308/2013, 9 §.)

Jos turvemaan vesitalous on uudistushakkuun vuoksi siinä määrin muuttunut, että se vaarantaa metsälain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun taimikon aikaansaamisen, mainitun lain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin kohtuullisiin toimenpiteisiin kuuluu tällöin myös vesitalouden järjestely (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 9 §).

Suo (eli turvema) on kasvupaikka, jolla on suokasvien vallitsema turvetta kerryttävä kasviyhdyksunta. Metsälain tarkoittamaksi turvemaaksi katsotaan suot, joissa kivennäismaa on vähintään 30 cm:n syvyydellä. Soistunut kivennäismaa on kivennäismaata, jossa märkyydestä johtuen yli 25 prosenttia pintakasvillisuudesta on suokasvillisuutta. (Hyvän metsänhoidon suositukset 2014, 230.)

Vesitalouden järjestely tarkoittaa Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisemien metsänhoidon suositusten (Hyvän metsänhoidon suositukset 2014, s. 112) mukaan seuraavaa: ”Uudistusalojen vesitalouden järjestelyyn käytettäviä maanmuokkausmenetelmiä ovat ojitus- ja naveromätästys sekä Pohjois-Suomessa lisäksi säätöauraus. Naveromätästystä ja säätöaurasta käytetään pintavesien ohjaamiseen mutta tavoitteena ei ole vesien johtaminen pois käsittelyalueelta. Uudistusalan pysyvä kuivaaminen pohjaveden pinnan tasoa laskemalla toteutetaan ojitusmätästyksellä”.

6.3 Uudistamisessa käytettävät puulajit

Metsän uudistamisessa taimikon saa perustaa männyn, kuusen, rauduskoivun, haavan, siperianlehtikuusen, vaahteran, tervalepän, tammen, kynäjalavan, vuorijalavan, metsälehmuksen, saarnen ja hybridihaavan alkuperältään ja kasvupaikalle sopivilla taimilla tai siemenillä. (Metsälaki 1085/2013, 8 a §.)

Ymmärtääkseni puulajin sopimattomuuteen voidaan vedota hyvin rajoitetusti, koska hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että puulajivalintaa on nimen-

omaan haluttu vapauttaa. Kannattaa myös huomata, että metsälain 8 a § edellyttää taimien tai siementen olevan alkuperältään ja kasvupaikalle sopivia. Vaikka sopivuuden katsottaisiin koskevan myös puulajia, niin missään ei sanota, että sopivuudella tarkoitettaisiin puuntuotannollista sopivuutta eli sitä, että puulaji tuottaa kyseisellä kasvupaikalla markkinakelpoista puuta enemmän kuin jokin toinen puulaji. Oikeudellisessa katsannossa säännöksen sisältöä pitäisi pikemminkin tulkita lähtien metsälain tavoitteista; taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä metsätaloudesta. Esimerkiksi haavan käyttäminen uudistamisessa voisi olla perusteltua lähtien ekologisen kestävyuden tavoitteista. Säännöksen perusteella voitaisiin ehkä sulkea pois jotkin äärimmäiset viritykset kuten jaloilla lehtipuilla uudistaminen Ylä-Lapissa. (Uitamo, 2013.)

Taimikon saa perustaa hieskoivun taimilla tai siemenillä vain turvemailla, kangasmaiden soistuneissa osissa ja tiiviillä savi- tai hiesuvaltaisilla mailla. Muilla kasvupaikoilla hieskoivua voidaan käyttää sen kasvupaikasta ja alueen maantieteellisestä sijainnista riippuen täydentävänä puulajina. (Metsälaki 1085/2013, 8 a §.)

Uitamo (2013) täsmentää, että ”*vesasyntyiset hieskoivut* eivät uudistamisessa kelpaa, koska taimikko voidaan perustaa kasvupaikalle sopivilla taimilla tai siemenillä”.

Valtioneuvoston asetuksen (1308/2013) 1 §:n 6. ja 7. kohtien mukaan kangasmaalla tarkoitetaan kasvupaikkaa, jossa kivennäismaa on lähempänä kuin 30 senttimetrin syvyydellä maanpinnasta ja turvemaalla kasvupaikkaa, jossa kivennäismaa on vähintään 30 senttimetrin syvyydellä.

Jos taimikko perustetaan muilla kuin 1 momentissa mainituilla puulajeilla, on metsänkäyttöilmoituksessa esitettävä riittävä selvitys niiden kasvatuskelpoisuudesta ja alkuperän soveltuvuudesta uudistettavan alueen olosuhteisiin (Metsälaki 1085/2013, 8 a §).

6.4 Perustamistoimien määräaika

Taimikon aikaansaamiseksi tehtävät perustamistoimenpiteet on saatettava loppuun kolmen vuoden kuluessa veloitteen aiheuttaneen puunkorjuun päättymisestä. Lisäksi perustamistoimenpiteiden jälkeen on tarvittaessa huolehdittava taimikon täydennysistutuksesta tai -kylvöstä ja muusta jälkihoidosta. (Metsälaki 1085/2013, 8 §.)

Metsälain 14 a § velvoitti vuoden 2013 loppuun asti tekemään taimikon perustamisilmoituksen. Ilmoitus tehtiin taimikon perustamistoimenpiteitten loppuun saatamisen jälkeen metsäkeskukselle, mutta sen laiminlyönnistä ei ollut säädetty seuraamuksia. Ilmoitusvelvollisuus kumottiin vuoden 2014 alusta lukien. (Kiviniemi 2015, 337.)

6.5 Uudistamisveloitteen sisältö

Metsän uudistamisvelvoite on täytetty, kun käsittelyalueelle on saatu aikaan taimikko alueen maantieteellisestä sijainnista riippuen viimeistään 10–25 vuoden kuluessa veloitteen muodostavan puunkorjuun päättymisestä. Taimikko katsotaan saaduksi aikaan, kun se on riittävän tiheä, taimet ovat tasaisesti jakautuneina, niiden keskipituus on 0,5 metriä ja niiden kehittymistä ei uhkaa välittömästi muu kasvillisuus. (Metsälaki 1085/2013, 8 §.)

Arvioitaessa sitä, täyttääkö taimikko metsälain 8 §:n 1 momentissa säädetty vaatimukset, on otettava huomioon uudistusalan maantieteellinen sijainti, taimikon pääpuulaji sekä uudistusalan viljavuus ja pintakasvillisuus (Valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä 1308/2013, 11 §).

Edellä mainitun valtioneuvoston asetuksen 11 §:n mukaan taimikossa on oltava uudistamisveloitteen määräajan päättymiseen mennessä riittävän tasaisesti jakautuneena hyväksyttäviä taimia hehtaaria kohden vähintään:

1) pohjoisen Suomen alueella:

a) havupuuvaltaisissa taimikoissa 1200 tainta;

b) lehtipuuvaltaisissa taimikoissa 1100 tainta;

2) keskisessä ja eteläisessä Suomessa:

a) havupuuvaltaisissa taimikoissa 1500 tainta;

b) lehtipuuvaltaisissa taimikoissa 1100 tainta.

Edellä tarkoitettua taimikon tasaista jakautumista ei edellytetä arvokkaiden ominaispiirteiden säilyttämiseksi dyynimetsissä tai harjujen paahderinteissä. Näillä käsittelyalueilla hyväksyttävien taimien hehtaarikohtainen määrä voi olla 700 tainta pienempi.

Valtioneuvoston asetuksen (1308/2013) §:n 11 mukaan taimikon puulajivaltaisuus määritetään metsikkökuvioittain hyväksyttävien taimien lukumäärän perusteella. Alle 0,5 metrin etäisyydellä toisistaan olevista hyväksyttävistä taimista vain yksi taimi voidaan laskea mukaan hyväksyttävien taimien vähimmäismäärään.

Lisäksi em. valtioneuvoston asetuksen mukaan, jos käsittelyalueella on kasvatuskelpoisten puiden muodostamia ryhmiä, niiden vaatimaa kasvualaa ei lasketa mukaan käsittelyalueen pinta-alaan hyväksyttävien taimien vähimmäismäärää laskettaessa.

6.6 Uudistamisvelvoitteen määräajat

Metsälain (1085/2013) 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu taimikko on saatava aikaan:

1) suojametsäalueella sekä sen lisäksi kokonaisuudessaan Inarin, Kittilän, Muonion, Sallan, Savukosken ja Sodankylän kuntien alueella 25 vuodessa;

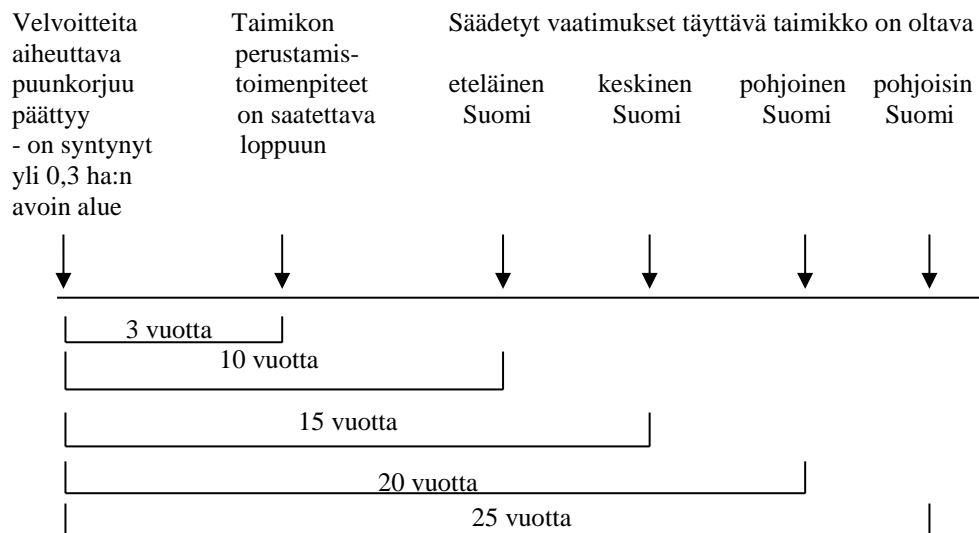
2) muulla kuin 1 kohdassa tarkoitettulla pohjoisen Suomen alueella 20 vuodessa;

3) keski-Suomen alueella 15 vuodessa;

4) eteläisen Suomen alueella 10 vuodessa.

Määräajat alkavat kulua ”velvoitteen muodostavan puunkorjuun päättymisestä” eli siitä kun metsälain 5 a §:n 1 momentin mukaisesti puunkorjuun seurauksena käsitelyalueelle on syntynyt yli 0,3 hehtaarin avoin tai valtioneuvoston asetuksen 2 ja 3 §:ssä tarkoitettu vähäpuustoinen alue.

TAULUKKO 1. Metsän uudistamisen määräajat (Kiviniemi 2015, 339)

Maantieteelliset alueet on säädetty valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä seuraavasti:

Pohjoisella Suomella Lapin maakunnan sekä Kuusamon, Pudasjärven, Taivalkosken, Hyrynsalmen, Puolangan ja Suomussalmen kuntien muodostamaa aluetta, johon sisältyy saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitettu saamelaisten kotiseutualue;

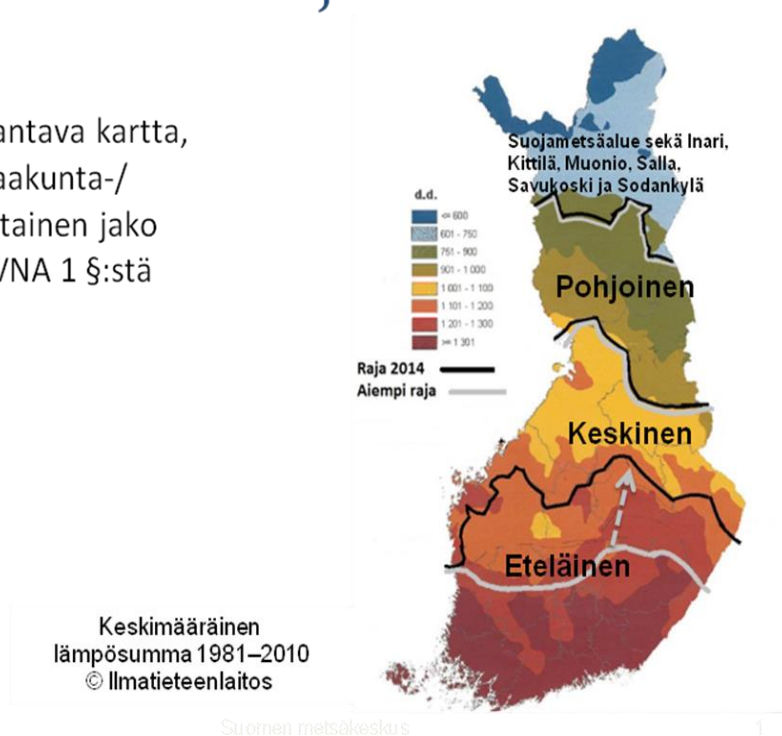
Keskisellä Suomella Keski-Pohjanmaan maakunnan, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien alueilta muiden kuin pohjoiseen Suomeen kuuluvien kuntien, Pohjois-Karjalan maakunnan alueelta Juuan, Ilomantsin, Lieksan, Nurmeksien ja Valtimon kuntien, Keski-Suomen maakunnan alueelta Pihtiputaan, Kinnulan, Ki-

vijärven ja Kyyjärven kuntien sekä Pohjois-Savon maakunnan alueelta Kiuruveden, Vieremän, Sonkajärven ja Rautavaaran kuntien muodostamaa aluetta;

Eteläisellä Suomella Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Pirkanmaan, Etelä-Karjalan, Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Etelä-Savon maakuntien sekä Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen ja Pohjois-Savon maakuntien alueilta muiden kuin keskiseen Suomeen kuuluvien kuntien muodostamaa aluetta.

Aluejako

Suuntaa antava kartta,
tarkka maakunta-/
kuntakohtainen jako
ilmenee VNA 1 §:stä

KUVA 3. Maantieteelliset alueet (Suomen metsäkeskuksen metsälain koulutusaineisto, 2013)

6.7 Tulostavastuu

Metsälain 8 §:n 1 momentin mukaan uudistamisvelvoite on täytetty, kun käsittelyalueelle on saatu määrääjassa aikaan tietyt vaatimukset täyttävä taimikko. Tämä tarkoittaa tulostavastuuta eli uudistamistulos on pääsääntöisesti saatava aikaan, vaa-

tipa se enemmän tai vähemmän työtä taikka useampia yrityksiä. Riittävää ei siis välttämättä ole se, että metsänhoidollisesti oikeat toimenpiteet on tehty oikeaan aikaan. Tosin metsälain 8 §:n 4 momentissa on tärkeä poikkeus tulosvastuusta. (Kiviniemi 2015, 339 - 340.)

Uudistamisvastuun sisältöä kuvaa Rovaniemen hallinto-oikeuden 20.4.2010 antama päätös (00382/00/3710). Kyseessä oli luontainen uudistushakkuu siemenpuitten avulla. Siemenpuut olivat kuitenkin tuhoutuneet voimakkaassa myrskyssä ja maanomistaja oli hakenut alueen metsittämistä kestävänsä metsätalouden rahoituslain perusteella. Metsäkeskus oli hylännyt metsän uudistamishankkeen rahoitushakemuksen, koska maanomistajalla on uudistamishakkuun jälkeen velvollisuus huolehtia uuden puuston aikaansaamisesta. Valtion rahoitusta ei nimittäin saa käyttää työhön, mikä on säädetty maanomistajan velvollisuudeksi.

Hallinto-oikeus katsoi, että sillä seikalla, että hakkuussa jätettyjen siemenpuitten tuhoutumisen jälkeen alue on käytännössä puuton, ei ole maanomistajan velvoitteen poistavaa merkitystä, koska luontaisen uudistamisen valinta on tapahtunut maanomistajan etujen mukaisesti ja siten hänen riskillään.

6.8 Poikkeukset uudistamisvelvoitteesta

Metsälain (1085/2013) 8 §:n 4 momentin mukaan uudistamisvelvoite raukeaa, jos kohtuullisiksi katsottavista toimenpiteistä huolimatta alueelle ei synny taimikkoo.

Harkittaessa, raukeaako metsälain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu metsän uudistamisvelvoite, on otettava huomioon, onko mainitun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettut kohtuullisiksi katsottavat toimenpiteet tehty metsänhoidollisesti oikeaan aikaan, onko niitä tehtäessä noudatettu riittävää huolellisuutta sekä, onko uudistamisen epäonnistuminen johtunut sellaisesta luonnontuhosta, johon ei ole voitu koh- tuudella ennalta varautua. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 13 §.)

Metsälain 8 §:n muutosten perusteluissa on katsottu, että luontaisen uudistamisen yhteydessä mahdollisesti tapahtuva uudistamisen epäonnistuminen tulee kertaal- leen korjata viljelemällä ennen velvoitteen raukeamista.

Tämä on tärkeä kannanotto mutta sisältää metsälain 8 §:n 4 momenttia ja valtioneuvoston asetuksen 13 §:ää ankaramman velvoitteen. Niinpä lausuma ei yksin ratkaise luontaisen uudistamisen epäonnistumisen seuraamuksia vaan asiaa on tutkittava ensi sijassa valtioneuvoston asetuksen 13 §:ssä annettujen harkintaperusteiden pohjalta. (Kiviniemi 2015, 341.)

Aikaisemmin mainittu Rovaniemen hallinto-oikeuden ratkaisu oli annettu ennen vuoden 2014 alussa voimaan tullutta lainmuutosta, eikä sen nojalla voi siis yksin ratkaista, että vapauttaako siemenpuitten kaatuminen uudistamisvelvoitteesta. Kaatumisriskiin voi ainakin jossain määrin varautua metsikkökuvioiden rajauksella ja uudistamisjärjestystä suunnittelemalla joten ei liene kohtuutonta edellyttää edelleenkin alueen viljelemistä, ellei se ole uudistunut. Sitä paitsi metsälain 8 §:n perusteluissa on myös katsottu, että siemenpuiden kaaduttua olisi hakkuualue uudistettava viipymättä viljellen joko istuttamalla tai kylvämällä. Kyseessä olisivat tällöin taimikon täydennysistutusta ja kylvöä koskevat jälkihoitotoimet, joilla varmistettaisiin metsälain 8 §:ssä tarkoitetun taimikon aikaansaaminen. (Kiviniemi 2015, 341.)

Metsälaisissa säädettävään uudistamisvelvoitteeseen sisältyy taimikon täydennysistutus tai -kylvö mutta ei perustamistoimenpiteiden tekemistä kokonaan uudelleen sen jälkeen kun on aikaansaatu nuori taimikko. Siis, jos kertaalleen laissa säädettyjen vaatimusten mukaisesti perustettu nuori taimikko tuhoutuu kokonaan, niin perustamistoimenpiteiden uusimisvelvoitetta ei mielestäni ole. Jos tuho on vain osittainen, niin taimikko on metsälain muutosehdotuksen perustelujen mukaan täydennettävä tarpeen mukaan. Luontaisen uudistamisen yhteydessä mahdollisesti tapahtuva uudistamisen epäonnistuminen tulee kertaalleen korjata viljelemällä ennen velvoitteen raukeamista. Luontaisen uudistamisen epäonnistumisella, joka pitää korjata, tarkoitetaan siis tilannetta, jossa taimikon perustamistoimenpiteet on kylläkin tehty mutta nuorta taimikkoa ei ole alueelle syntynyt. Epäonnistuminen voi johtua esim. siitä, että tuuli kaataa alueelle jätetyt siemenpuut ennen kuin taimikkoa on ehtinyt muodostua. Metsän uudistamisvelvollisuus on tällöin edelleen voimassa; maanomistaja on valinnut riskialttiin uudistamistavan ja uudistaminen on epäonnistunut. Jos alueelle sen sijaan on jo ehtinyt muodostua nuori taimikko, jonka esim. myyrät tuhoavat kokonaan, niin uudistamisvelvoite ymmärtääkseni

raukeaa. Oma juttunsa sitten on, että pystytäänkö jälkikäteen arvioimaan uudistamiseen liittyvien toimenpiteiden riittävän huolellisesti tekemistä ja taimikon syntymistä. (Uitamo, 2013.)

Uudistamisvelvoitteen raukeaminen ei edellytä minkään viranomaisen vahvistusta mutta sen, joka väittää tehneensä kohtuulliseksi katsottavat toimenpiteet, on pystyttävä todistamaan väitteensä (Kiviniemi 2015, 341).

Jos metsälain (1085/2013) 2 §:n 1 momentin 4–6 kohdan mukaiselle alueelle kohdistuvassa maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettussa maisematyöluvassa on metsätaloudelle asetettu sellaisia toimenpiderajoituksia, joiden noudattaminen ei mahdollista tämän lain mukaista metsän uudistamisvelvoitteen täyttämistä, tätä lakia katsotaan kuitenkin noudatetun. Uudistamisvelvoite raukeaa, jos kohtuullisiksi katsottavista toimenpiteistä huolimatta alueelle ei synny taimikkoa.

Edellä mainittu lainkohdan viittaussäännös on hieman epäjohdonmukainen mutta tarkoituksena lienee soveltaa poikkeusmahdollisuutta kaikilla sellaisilla maisematyöluva-alueilla, joilla metsälaki on voimassa (Kiviniemi 2015, 341).

Uudistamisvelvoitetta ei ole puuntuotannollisesti vähätuottoisella ojitetulla turvemaalla, jolla runkopuun vuotuinen kasvu on alle kuutiometrin hehtaaria kohden. Tällöin käsittelyalueelle on jätettävä luonnon monimuotoisuutta edistävää puustoa. (Metsälaki 1085/2013, 5 a §.)

Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi vähätuottoisille ojitetuille turvemaille on jätettävä vähintään 20 runkoa hehtaarille (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 6 §).

Kyseessä ei ole siemen- tai suojuustuoto joten jätettävien puiden puulajeja ja laatua ei ole säännöstelty, eikä jäljelle jäävän puuston tarvitse olla tasaisesti jakautunut käsittelyalueelle (Kiviniemi 2015, 315 - 316).

Uudistamisvelvoitetta ei ole myöskään alueella, jolla Suomen metsäkeskuksen tai jonkun viranomaisen hyväksymän suunnitelman perusteella ennallistetaan alun perin avoin tai harvapuustoinen suo taikka perinneympäristö (Metsälaki 1085/2013, 5 a §).

Lain sanamuoto siis edellyttää, että metsäkeskus tai joku muu viranomainen tekee ennallistamisesta hallintopäätöksen. Päätöksen tekemisestä tai sen muista edellytyksistä ei ole säännöksiä. (Kiviniemi 2015, 341.)

Alun perin avointa tai harvapuustoista suota taikka perinneympäristöä ennallistettaessa maanomistajan tai hallinto-oikeuden taikka muun sellaisen erityisen oikeuden haltijan tai hänen valtuuttamansa on toimitettava Suomen metsäkeskuksen alueyksikölle tai toimivaltaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ennen metsänkäyttöilmoituksen jättämistä ennallistettavaa aluetta koskevat aiemmat asiakirjat, joilla voidaan varmistaa ennallistettavaksi ilmoitettavan alueen aiempi tila, ja selvitys suunnitelluista toimenpiteistä ennallistamisen toteuttamiseksi. (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 7 §.)

Metsälain 5 §:n mukaan metsän uudistamisvelvoitetta ei olisi kohteella, jolla alun perin harvapuustoinen suo tai perinneympäristö *ennallistetaan* suunnitelman perusteella. Lain sanamuodon mukaan uudistamisvelvoitteesta vapautuminen näyttäisi siis edellyttävän sitä, että suunnitellut ennallistamistoimet tehdään. Toisin kuin 3 §:ssä säädetylle maankäyttömuodon muuttamiselle ei metsälain 5 a §:n mukaisille ennallistamistoimenpiteille kuitenkaan ole määräaikaa. Tämän vuoksi niiden toteuttamatta jättämiseen puuttuminen voisi käytännössä olla vaikeaa. Ker- taalleen ennallistetulle kohteelle ei synny metsän uudistamisvelvoitetta, vaikka sopimus perinneympäristön hoitamisesta lakkaisikin. Vaikeampi kysymys on se, että tulisiko uudistamisvelvoite voimaan, jos sopimuksessa/päätöksessä edellytetyt toimenpiteitä ei ole toteutettu eli ennallistaminen on osittain tai kokonaan tekemättä. (Uitamo, 2013.)

6.9 Vastuu uudistamisvelvoitteesta

Metsälain (1085/2013) 9 §:n mukaan maanomistajan on täytettävä 8 §:ssä säädetty uudistamisvelvoite. Kiinteistön tai muun alueen omistusoikeuden siirtyessä 8 §:n mukainen uudistamisvelvoite siirtyy uudelle omistajalle.

Siltä osin kuin kiinteistön tai muun alueen sellainen hallintaoikeus, käyttöoikeus tai muu erityinen oikeus, johon sisältyy oikeus tehdä -uudistushakkuu, kuuluu muulle kuin maanomistajalle, myös vastuu uudistamisvelvoitteen toteuttamisesta kuuluu tällaisen oikeuden haltijalle, ellei toisin ole sovittu tai määrätty tai ellei olosuhteet huomioon ottaen ole erityisestä syystä kohtuullista kohdistaa velvoite oikeuden haltijan sijasta maanomistajaa. Silloin kun maanomistaja on luovuttanut yksinomaan metsänhakkuuoikeuden, uudistamisvelvoitteen toteuttaminen kuuluu maanomistajalle. (Metsälaki 1085/2013, 9 §.)

Metsälain 9 §:n mukaan maanomistaja on velvollinen uudistamaan metsän hakkuun jälkeen. Hakkuuoikeuden haltija ei siis vastaa tästä. Kun alue vaihtaa omistajaa, niin uudistamisvelvoite siirtyy uudelle omistajalle. Uuden omistajan tietämättömyydellä uudistamisvelvoitteesta tai lain sisällöstä ei ole merkitystä, eikä myöskään hänen muulla vilpittömällä mielellään. Vanha omistaja vapautuu uudistamisvelvollisuudesta. Mikäli hän kuitenkin on jo omana omistusaikanaan syyllistynyt rangaistavaan laiminlyöntiin, niin myös hänet voidaan tuomita rangaistukseen. Kiinteistön luovutus ei siis taannehtivasti vapauta rangaistusvastuusta. (Kiviniemi 2015, 341 - 342.)

Rikosoikeudessa lähdetään rikoslain 8 luvun 3 §:n mukaisesti siitä, että laiminlyöntirikoksen teko aika on se, milloin laiminlyöty teko olisi viimeistään pitänyt suorittaa. Esimerkiksi, jos metsälain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu kolmen vuoden määräaika perusmetsitystoimenpiteitten suorittamiselle tai valtioneuvoston asetuksen 10 §:ssä taimikon aikaansaamiselle säädetty määräaika on jo kulunut vanhan omistajan omistusaikana, niin vanhakin omistaja voidaan tuomita rangaistukseen. Sen sijaan metsälain 20 §:ssä tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin voidaan lakiesityksen 9 §:n perusteluiden mukaan tuomita vain uusi omistaja. (Kiviniemi 2015, 342.)

Kiinteistön kaupassa ei lainvalvojaa voi sitovasti sopia metsän uudistamisvelvoitteen kohdentamisesta. Asianosaiset voivat sopia keskenään, että kuka tekee työt tai maksaa kustannukset, mutta tällaisilla sopimuksilla on merkitystä vain asianosaisten välisiä mahdollisia vaatimuksia ratkaistaessa. Metsäkeskus ja Maaseutuvirasto harkitsevat toimenpiteet metsälain 9 §:n vastuusäännösten perusteella, jos uudistamistyöt jäävät tekemättä. (Kiviniemi 2015, 342.)

Uudistamisvelvoitetta ei ole merkitty kiinteistörekisteriin, eikä mihinkään muuhunkaan niin sanottua julkista luotettavuutta omaavaan rekisteriin. Lainsäädäntö (lähinnä maakaaren 2 luvun 22 §) kuitenkin lähtee siitä, että kiinteistön ostaja tarkastaa kiinteistön ennen kauppaa. Keskenpäiset tai aloittamattomat metsänuudistamistyöt on tuolloin helppo havaita ja ne voidaan ottaa huomioon sovittaessa kauppahinnasta. (Kiviniemi 2015, 342.)

Metsälain 9 §:n 3 momentin mukaan sillä, jolla on maanomistajan sijasta oikeus tehdä uudistushakkuu kiinteistön hallinta-, käyttö- tai muun näihin rinnastettavan oikeuden nojalla, on myös metsän uudistamisvelvollisuus. Tästä asiasta voidaan sopia toisinkin yksityisoikeudellisella sopimuksella. Tällainen sopimus sitoo lain mukaan myös lainvalvojaa. (Kiviniemi 2015, 342.)

Metsälain 9 §:n 3 momentin mukaan uudistamisvelvoite voidaan kohdistaa hallinta-, käyttö- tai muun erityisen oikeuden haltijan sijasta poikkeuksellisesti maanomistajaan, vaikkei hänellä ollutkaan oikeutta uudistushakkuuseen. Näin voi tehdä, jos se on ”olosuhteet huomioon ottaen erityisestä syystä kohtuullista”. On syytä korostaa, että em. tapauksessa on kyseessä poikkeussäännös, jota on tulkittava suppeasti. Oikeudenhaltijan ei ole pakko hakata metsää, jos hän katsoo sen itselleen epäedulliseksi. (Kiviniemi 2015, 343.)

6.10 Uudistamisvelvoite pakkohuutokaupassa ja konkurssissa

Metsälain 9 §:n 1 momentissa ei ole erotettu muista sellaista metsänomistajaa, joka on saanut kiinteistön pakkohuutokaupassa. Uudistamisvelvoite on lakisääteinen, kiinteistön kulloisellekin omistajalle säädetty velvoite, joten myös pakkohuutokauppaostaja on vastuussa metsänuudistamisesta, vaikkei olisi tiennyt velvoitteesta kiinteistöä ostaessaan. Vaatimus ei ole kohtuuton, koska uudistamistyöt nostavat kiinteistön arvoa. (Kiviniemi 2015, 343 - 344.)

Vallitseva käsitys on, että omaisuuden luovuttaminen konkurssiin ei vapauta konkurssipesää metsän uudistamisvelvollisuudesta kuten ei muistakaan lakisääteisistä kiinteistön hoitovelvollisuudesta. Konkurssin alkamisen jälkeen toteutettujen met-

sänuudistamistöiden kustannukset on katsottu konkurssipesän massavelaksi. Näkemystä on perusteltu sillä, että uudistamisvelvoitteen toteuttaminen on normaalia metsäomaisuuden hoitoa ja nostaa pesään kuuluvan kiinteistön arvoa. (Kiviniemi 2015, 344.)

7 METSÄLAIN VALVONTA

7.1 Metsäkeskukset valvovat

Metsälain (1085/2013) 25 §:n perusteella Suomen metsäkeskus valvoo tämän lain noudattamista.

Maa- ja metsätalousministeriöllä on oikeus antaa tarkempia määräyksiä Suomen metsäkeskukselle tämän lain noudattamisen valvontojen teknisestä toteuttamisesta.

Kaavoitettavien ja kaavoitettujen alueiden osalta Suomen metsäkeskuksen tulee olla riittävässä yhteistyössä kuntien kanssa tämän lain ja maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteiden yhteen sovittamiseksi.

Metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikössä johtaja, metsäjohtaja ja rahoitus- ja tarkastuspäällikkö käyttävät ratkaisovaltaa metsäkeskuslain (1421/2014) 8 §:ssä tarkoitettujen tehtävien osalta julkisen vallan käyttöä koskevissa asioissa. Johtajan tehtävänä on varmistaa, että metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikössä on riittävä määrä rahoitus- ja tarkastuspäällikköjä ratkaisutoiminnan varmistamiseksi. Rahoitus- ja tarkastuspäällikkö huolehtii metsäkeskukselle 8 §:ssä säädettyjen julkista valtaa sisältävien tehtävien hoitamisesta.

Metsäkeskuksen johtajan on määrättävä ne henkilöt, jotka johtajan, metsäjohtajan ja rahoitus- ja tarkastuspäällikköjen lisäksi voivat 8 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa käyttää julkista valtaa. Näitä henkilöitä ovat hallintoasioita esittelevä

toimihenkilö (*esittelijä*) ja tarkastuksia tekevä toimihenkilö (*tarkastaja*). (Laki Suomen metsäkeskuksesta (1421/2014.)

Metsäkeskuksen johtajaan, metsäjohtajaan, rahoitus- ja tarkastuspäällikköön 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin toimihenkilöihin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä (Laki Suomen metsäkeskuksesta 1421/2014).

7.2 Valvontatehtävien hoitaminen

Metsäkeskuksen tarkastukset perustuvat vuosittain annettavaan maa- ja metsätalousministeriön määräykseen, missä määrätään tarkastusten vähimmäismäärät, tarkastettavien kohteitten valintaperusteet sekä tarkastusmenettelyn pääpiirteet.

Maa- ja metsätalousministeriön määräyksessä (Nro 6/15) määrätään mm. seuraavista asioista:

Valvonta- ja tarkastustoiminnan ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa säädösten noudattaminen ja metsäkeskuksen johtokunnan ja johtajan on osaltaan huolehdittava siitä, että valvonta- ja tarkastustoiminnan hoitoa varten osoitetaan riittävät resurssit. Tarkastustoiminnan yhteydessä kerättyjä tietoja käytetään metsäkeskuksen metsävaratietojen päivityksessä ja niistä saadaan tietoa metsien hoito- ja käyttötoimenpiteiden yleisestä laadullisesta tasosta. Tarkastusmääräyksen toteuttamiseksi metsäkeskuksen tulee laatia vuotuinen tarkastussuunnitelma (liite 4), missä ohjeistetaan yksityiskohtaisemmin valvonta- ja tarkastustoiminta ja kohteiden valinta.

Maa- ja metsätalousministeriön metsälain määräyksen perusteella metsäkeskuksen on tarkastettava kaikki metsänkäyttöilmoitukset vähintään hallinnollisena tarkastuksena.

Valvonta- ja tarkastustoiminta tulee kohdistaa metsänkäyttöilmoituksiin ja niissä ilmoitettuihin metsien hoito- ja käyttötoimenpiteisiin sekä niihin kohteisiin ja toimenpiteisiin, joista ei ole metsänkäyttöilmoitusta tehty. Metsäkeskus selvittää

esimerkiksi uusien kaukokartoitusaineistojen avulla kohteet, joista ei ole tehty metsänkäyttöilmoitusta, mutta joissa on tehty metsän hakkuu.

Metsänkäyttöilmoituksista metsäkeskus tarkastaa vähintään 1 prosentin maastossa pääsääntöisesti ennen hakkuuta. Tarkastukseen valitaan metsänkäyttöilmoitusten kuvioita, joissa hakkuu rajoittuu erityiskohteeseen, esimerkiksi metsälain 10 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuun erityisen tärkeään elinympäristöön, luonnonsuojelulain mukaiseen erityisesti suojeltavan lajin tai suojellun kasvupaikan esiintymään tai, jos metsäkeskuksella on syytä epäillä, että ilmoitettu hakkuu tai muu toimenpide ei ole metsälain tai sen nojalla annettujen säädösten ja määräysten mukainen. Lisäksi tarkastuksissa valvotaan luontaisen uudistamisen edellytyksiä.

Metsäkeskus valvoo harkinnan mukaan maastotarkastuksilla metsälain 5 §:n mukaisten hakkuiden toteuttamista, painottaen eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen hakkuisiin ja erityisen tärkeiden elinympäristöjen käsittelyä. Lisäksi metsäkeskus tekee hakkuiden korjuujäljen tarkastuksia vähintään 400 kohteella. Perusjoukon muodostavat pääasiassa tarkastettavaa vuotta edeltävän vuoden aikana saapuneet metsänkäyttöilmoitukset.

Metsäkeskus valvoo myös metsälain 8 §:n taimikon perustamistoimenpiteitä ja uudistamisveloitteen täyttymistä kohdennetun maastoinventoinnin alueilla ja näiden alueiden ulkopuolella vähintään 1 prosentilla vuonna 2010 saapuneiden metsänkäyttöilmoitusten uudistushakkuukuvioista. Kohdevalinnassa tulee hyödyntää metsävaratiedosta tehtyjä paikkatietoanalyysyjä.

Metsäkeskuksen valvonta- ja tarkastustoiminnassa on lisäksi noudatettava maa- ja metsätalousministeriön hyväksymiä teknisiä tarkastusohjeita. Niillä tarkoitetaan metsäkeskuksen valmistelemissä maastotarkastusohjeita, jotka päivitetään metsäkeskuksen ja maa- ja metsätalousministeriön kesken erikseen sovittavalla tavalla.

Valvonta- ja tarkastustoiminnassa tulee erityistä huomiota kiinnittää hallintolain (434/2003) 39 §:ään, missä säädetään asianosaisen oikeusturvasta tarkastuksissa (ennakkoilmoitus, läsnäolo-oikeus, tietojen saanti, tarkastuskertomus ja sen tie-

doksi antaminen). Valvonta- ja tarkastustoiminnassa on lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota asianosaisen kuulemiseen.

7.3 Metsäkeskuksen vastuu valvonnasta

Nimensä mukaisesti metsänkäyttöilmoitus ei ole lupa vaan yksi lainvalvonnan apuväline. Niinpä se, ettei metsäkeskus mahdollisesti huomaa jotakin hankkeeseen liittyvää lainvastaista piirrettä, eikä siis ryhdy ilmoituksen takia mihinkään toimenpiteeseen, ei ole minkäänlainen hyväksyntä toimenpiteelle. Suomen metsäkeskus ei myöskään vastaa niistä mahdollisista yksityisistä vahingoista, joita virheellisesti toimeenpantu metsänkäsittelyhanke aiheuttaa. Myöskään ei siinä tapauksessa, että toimenpiteestä olisi etukäteen ilmoitettu metsäkeskukselle. (Kiviniemi 2015, 374.)

Asiaa on käsitelty Imatran käräjäoikeuden tuomiossa 3.3.2000 (nro 10132). Käräjäoikeus tuomitsi metsäyhtiön hankintaesimiehen ja hakkuun työnjohtajan, kummatkin 30 päiväsakkoon metsärikkomuksesta, millä oli turmeltu metsälain 10 §:ssä tarkoitettu erityisen tärkeä elinympäristö. metsänkäyttöilmoituksen merkityksestä käräjäoikeus lausui seuraavaa: ”Se, ettei metsäkeskus metsänkäyttöilmoituksen saatuaan kieltänyt alueen avohakkuuta, ei poista eikä vähennä metsänkäyttöoikeuden haltijan vastuuta. Metsänkäyttöilmoituksen tarkoitus on valvonnallinen”.

8. VALVONTA JA SEURAAMUKSET

8.1 Metsänkäyttöilmoitus

Metsälain valvonnan tärkein ja käytännössä ainoa apuväline on metsänkäyttöilmoitus.

8.1.1 Ilmoitusvelvollisuus

Metsälain (1085/2013) 14 §:n mukaan maanomistajan taikka hallintaoikeuden tai muun sellaisen erityisen oikeuden haltijan tai hänen valtuuttamansa on tehtävä metsäkeskukselle metsänkäyttöilmoitus käsittelyalueella aiotusta kasvatushakkuusta, uudistushakkuusta, metsätuhon johdosta tehtävästä hakkuusta ja muusta hakkuusta sekä 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen erityisen tärkeiden elinympäristöjen käsittelystä.

Vastuunjaosta valtuuttajan ja asiamiehen välillä ei ole säännöksiä, eikä asia ilmene selvästi vuonna 2014 voimaan tulleen lainmuutoksen perusteluistakaan. Perustelut voi kuitenkin ymmärtää niin, että ensi sijainen vastuunkantaja on asiamies, jos ilmoitus laiminlyödään. Maanomistajaa tai erityisen oikeuden haltijaa ei tällöin tuomita. (Kiviniemi 2015, 376 - 377.)

Metsänkäyttöilmoituksesta vastuulliseksi on metsälain 14 §:ssä määrätty muun ohella hallintaoikeuden tai muun sellaisen erityisen oikeuden haltija. Vaikka metsänhakkuuoikeus onkin maakaaren järjestelmässä erityinen oikeus, niin se ei ole hallintaoikeuteen rinnastettava erityinen oikeus. Metsänhakkuuoikeuden haltijalla ei nimittäin ole hallintaoikeutta hakkuualueeseen vaan pelkästään irrottamisoikeus. Toisinaan syyttäjät ja tuomioistuimet eivät ole riittävästi selvittäneet tämän käsitteen sisältöä ja hakkuoikeuden haltijoiden edustajia on perusteettomasti tuomittu rangaistuksiin metsänkäyttöilmoituksen laiminlyönnistä. Metsänhakkuuoikeus poikkeaa käytännössä esim. maa-ainesten otto-oikeudesta, jossa oikeuden haltijalla on irrottamisoikeuden lisäksi usein vuokraoikeus alueeseen, eli alueen hallinta. (Mt.)

8.1.2 Ilmoituksen sisältö

Jos kyseessä on kasvatushakkuu, toteuttamistapa on ilmoitettava kuvioittain. Jos kyseessä on uudistushakkuu, on lisäksi ilmoitettava uudistamistapa. Metsätuhon

johdosta tehtävässä hakkuussa on ilmoitettava myös tuhon aiheuttaja. (Metsälaki 1085/2013, 14 §.)

Metsän uudistamisedellytysten valvonnan takia on uudistushakkuut ilmoitettava kuvioittain. Samalla käsittelyalueella voivat nimittäin kasvupaikka ja maalaji vaihdella niin paljon, että käsittelyalueen eri osissa on käytettävä eri uudistamismenetelmää. Uudistushakkuissa on lisäksi ilmoitettava uudistamistapa. Metsätuhoon johdosta tehtävästä hakkuusta on ilmoitettava tuhon aiheuttaja mutta v. 2014 voimaan tulleen lainmuutoksen perusteluissa on kuitenkin todettu, ettei hyönteistuhoissa edellytetä tuhon aiheuttaneen hyönteisen tunnistamista. (Kiviniemi 2015, 377 - 378.)

Metsälain 14 § velvoittaa ilmoittamaan myös kasvatushakkuut kuvioittain, vaikka lain 5 §:n mukaan niitä arvioidaan käsittelyaloittain. Asiassa on epäselvyyttä mutta todennäköisesti käytäntö vakiintuu niin, että kasvatushakkuutkin ilmoitetaan kuvioittain. (Kiviniemi 2015, 378.)

Metsänkäyttöilmoituksesta säädetään metsälain 14 §:n lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (1320/2013), jossa säädetään metsänkäyttöilmoituksessa annettavat tiedot (liite 5).

8.1.3 Ilmoituksen toimittaminen metsäkeskukselle

Metsälain (1085/2013) 14 §:n mukaan ilmoitus katsotaan toimitetuksi metsäkeskukselle, kun se on saapunut metsäkeskuksen toimipaikkaan taikka kun ilmoitus tai vastaavat tiedot on toimitettu metsäkeskuksen toimihenkilölle. Metsänkäyttöilmoitusta on tarkistettava ennen toimenpiteen toteuttamista, jos hakkuutapa tai käsittelyalue muuttuu merkittävästi aikaisemmin ilmoitetusta. Metsänkäyttöilmoitukseen voi sisältyä useita eri käsittelyalueita.

Metsänkäyttöilmoituksen tarkistaminen on eri asia kuin ilmoituksen tekeminen. Tarkistamiseen ei metsälain 14 §:n perusteella liity määräaikoja. Tarkistaminen on kuitenkin tehtävä ennen ”toimenpiteen toteuttamista”. Tarkistamisvelvollisuus

syntyy, kun aiottu hakkuutapa tai käsittelyalue muuttuu merkittävästi aiemmin ilmoitetusta. Tarkistaminen voi siis koskea käsittelyalueen laajentumista mutta ei kokonaan uutta käsittelyaluetta. (Uitamo, 2013.)

Ilmoitus on toimitettava viimeistään kymmenen päivää ja aikaisintaan kolme vuotta ennen hakkuun tai muun toimenpiteen aloittamista. Määräajan laskemisessa sovelletaan määräaikojen laskemisesta annettua erityislakia (150/1930). Ilmoitusta koskevan määräajan laskeminen alkaa vasta jättöpäivää seuraavana arkipäivänä. Metsäkeskus voi hakemuksesta myöntää poikkeuksen edellä mainitusta määräajasta.

Metsänkäyttöilmoituksen voi tehdä lomakkeella, muutoin kirjallisesti tai sähköisesti. Suomen metsäkeskuksen verkkosivuilla on ilmoituslomake mutta sitä ei ole pakko käyttää. Sen sijaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa mainitut tiedot on oltava, tekipä ilmoituksen millä tavalla tahansa. (Kiviniemi 2015, 378.)

Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen metsälain muutoksen perusteluissa on selvitetty metsänkäyttöilmoituksen tekotapaa seuraavasti:

Suullisesti ilmoituksen voisi tehdä hallintolain (434/2003) 19 §:n perusteella alueyksikön suostumuksella. Mahdollisuus ilmoituksen antamiseen suullisesti riippuisi siis aina alueyksikön harkinnasta. Ilmoituksen tekemisen jälkeen alueyksikkö voi ottaa vastaan suullista selvitystä, esim. puutteelliseen ilmoitukseen suullisesti tehtäviä täydennyksiä, harkintansa mukaan. Metsänkäyttöilmoitukset toimittamistavat koskisivat sekä normaaleja, että alueyksikön osoittamalta tuhoalueelta normaalista määräajasta poiketen tehtäviä ilmoituksia.

Jos kyse on laajasta merkittäviä tuhoja elävässä puustossa aiheuttaneesta metsätuhosta, metsänkäyttöilmoituksen tekemiselle 4 momentissa säädettyä poikkeuksen hakemista ei edellytetä, ellei kyseessä ole 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu erityisen tärkeä elinympäristö. Metsäkeskuksen on tällöin osoitettava tuhoalue ja ilmoituksen kohteena olevalla käsittelyalueella korjataan pääasiallisesti metsätuhossa kaatunutta, vaurioitunutta tai tuhoissa kuollutta puuta.

8.1.4 Vapautukset ilmoitusvelvollisuudesta

Metsänkätöilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä seuraavista hakkuista, elleivät ne kohdistu 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun erityisen tärkeään elinympäristöön (Metsälaki 1085/2013, 14 §.):

1) kotitarvehakkuusta;

2) pienikokoisen puuston hakkuusta;

3) sähkölinjojen ja junaratojen reunavyöhykkeiden hakkuista eikä oja-, vesijohto- tai viemäriinjan hakkuusta eikä pienialaisista tie-, sähkö- tai muun vastaavan linjan hakkuusta.

Kotitarvehakkuilla on vakiintuneesti tarkoitettu tilan tai samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvan toisen tilan käyttöön tulevien rakennuspuiden, polttopuiden tai muiden tilan tarpeisiin käytettävien puiden hakkaamista. Kyseessä ei ole kotitarvehakkuu, jos puita käytetään tilalla kaupallisen toiminnan raaka-aineina. Tulokinnassa pannaan painoa sanalle *koti*. Se tarkoittaa luonnollisen henkilön yksityistaloutta ja lisäksi vakiintuneen käytännön mukaisesti tilalla harjoitettavaa maataloutta. (Kiviniemi 2015, 380.)

On huomattavaa, että kotitarvehakkuu ja myyntihakkuu eivät ole toisensa poissulkevia hakkuutapoja. Hakkuuoikeus voidaan nimittäin myös lahjoittaa tai vaihtaa. Silloin ei yleensä ole kysymys ainakaan kyseisen tilan kotitarpeeksi tehdystä hakkuusta. (Kiviniemi 2015, 381.)

Ilmoitusvelvollisuudesta vapautetuksi pienikokoisen puuston hakkuuksi katsotaan kasvatushakkuu, jossa puuston keskiläpimitta ennen hakkuuta on enintään 13 senttimetriä (Valtioneuvoston asetus 1308/2013, 18 §).

Tielinjoilla tarkoitetaan sekä yleisten, että yksityisten teiden ajoratoja kuten myös tarpeellisia luiskia ja ojia (HE 218/1998).

8.1.5 Käytännön valvonta ja seuraamukset

Metsäkeskus valvoo yleensä otannalla, että onko hanke metsälain mukainen. Ilmoitukset tallennetaan metsäkeskuksen KANTO – tietojärjestelmään.

Tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta johtuvasta metsänkäyttöilmoituksen antamisen laiminlyönnistä tai sen myöhässä tekemisestä voidaan asianomainen tuomita metsärikkomuksesta sakkoon (Metsälaki 1085/2013, 18 §).

Rikoslain 16 luvun 8 §:n mukaisesti katsotaan rangaistavaksi tahallinen väärin tietojen antaminen metsänkäyttöilmoituksessa. Em. lainkohdassa rikosnimikkeenä on väärän todistuksen antaminen viranomaiselle. Lainkohdan esitöiden (HE 6/1997) mukaan asiaa valaisevan tärkeän seikan salaaminenkin voi täyttää tunnusmerkistön. Täten tilan omistusoikeus olisi tutkittava aktiivisesti.

Poiketen siitä, mitä Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) 26 §:ssä säädetään, metsänkäyttöilmoitus ja ennakkotieto tämän lain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisen tärkeästä elinympäristöstä ovat maksuttomia (Metsälaki 1085/2013, 23 a §).

Metsäkeskus perii päätöksestä 80 euron (v. 2015) suuruisen maksun, jos metsänkäyttöilmoituksen jättämisen 10 päivän määräajasta halutaan poiketa.

8.2 Neuvotteluvollisuus

Mikäli on perusteltua syytä epäillä, että suunniteltu, aloitettu tai toteutettu hakkuu tai muu toimenpide on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen taikka, että uudistushakkuun jälkeen ei metsänkäyttöilmoituksessa mainitulla tavalla saataisi aikaan 8 §:ssä tarkoitettua taimikkoa, niin metsäkeskuksen on pyrittävä neuvottelemaan maanomistajan taikka hallinto-oikeuden tai muun sellaisen erityisen oikeuden haltijan kanssa ja tarvittaessa metsänhakkuuoikeuden haltijan kanssa tarpeellisen muutoksen aikaansaamiseksi (liite 6). Maanomistajan

on metsäkeskuksen pyynnöstä esitettävä suunnitelma korjaavista toimenpiteistä. (Metsälaki 1085/2013, 15 §.)

Metsäkeskuksen toimihenkilön koolle kutsuman neuvottelun tavoitteena on siis selvittää tosiasiatiedot ja lain vaatimukset sekä sopia hankkeeseen tarvittavista muutoksista. Hyvään hallintotapaan kuuluu, että lakisäätteisestä neuvottelusta pidetään pöytäkirjaa. On huomattava, että metsälain vaatimustaso ja lain rikkomisesta koituvat seuraamukset eivät ole sopimuksenvaraisia asioita. Neuvotteluissa ei siis voida käydä kauppaa mahdollisesti tehtävistä rikosilmoituksista, korjaavista toimenpiteistä tai menettämisseuraamusten vaatimisista. Metsäkeskuksen velvollisuus on pyrkiä saamaan neuvottelu aikaan mutta aina se ei onnistu. Metsäkeskuksen on silloin pystyttävä selvittämään, että millä tavoin asianosaisia on yritetty tavoittaa ja osoittamaan syy, miksei neuvottelua ole saatu aikaan. (Kiviniemi 2015, 387.)

8.3 Käsittelykielto

Metsälain (1085/2013) 16 §:n perusteella voi maaseutuvirasto metsäkeskuksen esityksestä kieltää hakkuun tai muun metsälaissa säännellyn toimenpiteen toistaiseksi tai määräajaksi (liite 7). Näin voidaan tehdä, jos on perusteltua syytä epäillä, että suunniteltu, aloitettu tai toteutettu hakkuu tai muu toimenpide on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen. Käsittelykielto edellyttää lisäksi, ettei metsälain 15 §:ssä tarkoitettua neuvottelua ole muusta kuin metsäkeskuksesta riippuvasta syystä saatu aikaan tai, jos neuvottelu ei ole johtanut tulokseen. Käsittelykielto voidaan antaa myös, jos metsänkäyttöilmoitusta ei ole annettu 14 §:ssä säädetyssä määräajassa.

Käsittelykielto annetaan tarpeellisessa laajuudessa. Käsittelykieltoa koskeva kirjallinen päätös on viipymättä saatettava maanomistajan ja metsänhakkuuoikeuden haltijan tai muun erityisen oikeuden haltijan tietoon. Maaseutuvirasto voi metsäkeskuksen esityksestä asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon, johon sovelletaan uhkasakkolakia (113/1990). Päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on

noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Metsälakiesityksen alkuperäisten perusteluiden (HE 63/1996) mukaan voidaan käsittelykielto antaa esim. silloin, jos hakkuulla pyritään luontaiseen uudistamiseen, vaikkei siihen ennalta arvioiden ole edellytyksiä. Metsälakiin v. 2011 tehdyn muutoksen perusteluiden (HE 203/2001) mukaan hakkuun suunnittelua olisi metsänkäyttöilmoituksessa ilmoitettu aikomus hakata tietty alue. Myös hakkuukoneiden vienti alueelle voisi perusteluiden mukaan olla osoitus hakkuun suunnittelusta. Perusteluiden mukaan käsittelykielto koskisi vain kyseessä olevaa lainvastaiseksi epäiltyä hakkuuta tai muuta toimenpidettä alueella, jota kielletty toimenpide koskee.

Metsälain 16 §:n mukaan käsittelykielto voidaan antaa määräajaksi tai toistaiseksi. Laista tai sen perusteluista ei ilmene, miten kauan toistaiseksi annettu voi olla voimassa. Käsittelykielto pitäisi poistaa silloin kun lain rikkomisen uhka voidaan tavalla tai toisella todeta päättyneeksi. (Kiviniemi 2015, 389.)

Käsittelykiellolla ei ole mitään suoranaisia oikeusvaikutuksia joten on vaikea kuvitella, että missä tilanteessa käsittelykielto annettaisiin asettamatta uhkasakkoa. Asiahan on jo kertaalleen käsitelty metsälain 15 §:ssä tarkoitetussa neuvottelussa. Asianomainen ei todennäköisesti noudata oikeusvaikutuksiltaan suosituksenomaista käsittelykieltoakaan, jos hän ei hyväksy neuvottelussa metsäkeskuksen näkemystä tai pakoilee neuvottelua. Käsittelykiellon tehosteeksi annettava uhkasakko on uhkasakkolain 19 §:n nojalla ilmoitettava Maanmittauslaitokselle merkittäväksi lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. (Kiviniemi 2015, 390.)

8.4 Väliaikainen käsittelykielto

Metsälain (1085/2013) 16 a §:n perusteella metsäkeskus voi väliaikaisesti kieltää hakkuun tai muun toimenpiteen (*väliaikainen käsittelykielto*) enintään 30 päiväksi, jos metsälain 16 §:n tarkoitetun käsittelykiellon edellytykset täyttyvät ja painavat syyt sitä vaativat (liite 7).

Väliaikainen käsittelykielto annetaan tarpeellisessa laajuudessa. Väliaikaista käsittelykieltoa koskeva kirjallinen päätös on viipymättä saatettava maanomistajan ja metsänhakkuuoikeuden haltijan tai muun erityisen oikeuden haltijan sekä Maaseutuviraston tietoon. Väliaikaista käsittelykieltoa koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Väliaikainen käsittelykielto on saatettava viivytyksettä ja viimeistään kahden viikon kuluessa Maaseutuviraston ratkaistavaksi. Kielto raukeaa, jos Maaseutuvirasto ei ole 30 päivän kuluessa kiellon antamisesta tehnyt metsälain 16 §:ssä tarkoitettua päätöstä tai pysyttänyt väliaikaista käsittelykieltoa voimassa.

Metsäkeskuksen tulee poistaa väliaikainen käsittelykielto, jos kiellon määrittämisen perusteet lakkaavat.

Metsälain 16 §:n perusteluissa (HE 178/2006) ei ole käsitelty asianosaisten kuulemista väliaikaista käsittelykieltoa annettaessa. Kuten metsälain 16 §:n käsittelykiellonkin ollessa kyseessä, on asianomaisia pääsääntöisesti kuultava hallintomenettelylain 34 §:n mukaisesti. Tavoitteena on, että asianosaisia kuultaisiin metsälain 15 §:ssä tarkoitetun neuvottelun yhteydessä mutta se ei aina onnistu. Väliaikaiset käsittelykiellot on tarkoitettu käytettäväksi poikkeuksellisen kiireellisiin ja vakaviin tilanteisiin joten monesti on perusteltua soveltaa hallintomenettelylain 34 §:n 2 momentin 4 kohdan poikkeussääntöä. Sen mukaan saa asian ratkaista asianomaista kuulematta muun ohella silloin, jos kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa vaaraa ympäristölle. (Kiviniemi 2015, 392.)

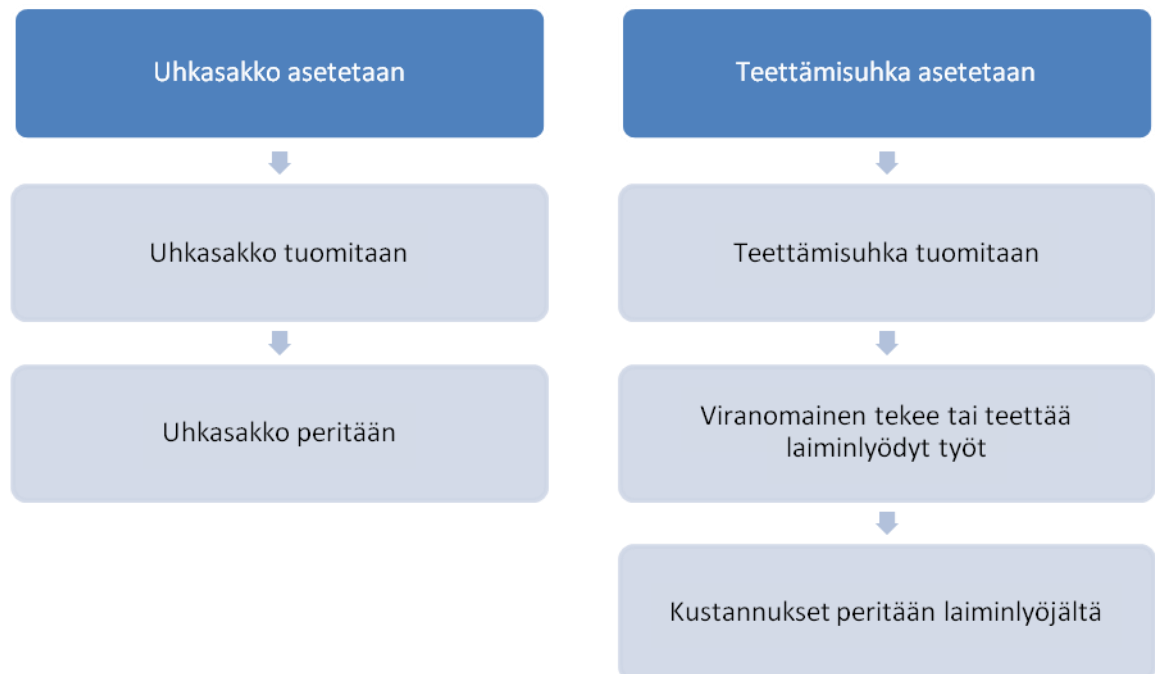
Pelkästään väliaikaisen käsittelykiellon rikkomista ei ole säädetty rangaistavaksi, mutta ne metsälain rikkomiset, joiden estämiseksi väliaikainen käsittelykielto annetaan, ovat poikkeuksetta rangaistavia tekoja metsälain 18 §:n tai rikoslain 48 a luvun 3 §:n nojalla. Käsittelykiellon teho vaikeissa tilanteissa tulee vain siitä, että poliisi on velvollinen antamaan asiassa virka-apua metsälain 21 §:n nojalla. (Kiviniemi 2015, 392.)

8.5 Uhkasakko ja teettämisuhka

Metsälakiesityksen alkuperäisten perusteluiden mukaan uhkasakkoa käytetään käsittelykiellon tehosteena erityisesti silloin kun toimenpiteestä metsäluonnolle tai puustolle aiheutuvat vahingot eivät ole korjattavissa. Käytännössä käsittelykiellon tehosteeksi annetaan lähes aina uhkasakko. Uhkasakkoa tai teettämisuhkaa käytetään myös metsälain 20 §:ssä tarkoitettujen korjaavien toimenpiteiden tehosteena (liite 8). (Kiviniemi 2015, 392.)

8.5.1 Menettelyn vaiheet

Uhkasakkomenettelyssä on kolme päävaihetta: Ensin tehdään esitys uhkasakon asettamisesta. Toisessa vaiheessa viranomainen asettaa uhkasakon. Kolmannessa vaiheessa uhkasakko voidaan tuomita maksettavaksi, jos uhkasakon kohteena olevaa velvoitetta on rikottu. Samaa menettelyä noudatetaan teettämisuhassa.

KUVA 4. Uhkasakko ja teettämisuhka (Kiviniemi 2015, 393.)

Uhkasakkolain mukaan uhkasakko tai teettämisuhka asetetaan määrämällä päävelvoite asianosaisen noudatettavaksi sakon tai teettämisen uhalla. Kunkin päävelvoitteen tehosteeksi on asetettava eri uhka. Jos hankkeeseen kuuluu useita eri metsäkuvioita, joiden käsittelykielto ja sen myötä päävelvoitteet ovat erilaisia, niin uhkasakko tai teettämisuhka on asetettava niille erikseen. (Kiviniemi 2015, 393.)

8.5.2 Kiinteä tai juokseva uhkasakko

Uhkasakko asetetaan rahamäärältään kiinteänä tai siten, että sen suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan. Ajan kulumisen mukaan määrättävää ”juoksevaa” uhkasakkoa käytetään yleensä silloin, kun asianomaista yritetään pakottaa täyttämään laiminlyöty velvoite. (Kiviniemi 2015, 393.)

Asettamispäätöksessä on käytävä selvästi ilmi, että mihin asianomainen on velvoitettu ja milloin ja mihin mennessä tai mistä lähtien päävelvoitetta on noudatettava. Yleensä velvoite määrätään heti noudatettavaksi. Uhka on kohdistettava asianosaiseen ja, jos se kohdistetaan useisiin asianosaiseen, niin kullekin on asetettava eri uhkasakko. Asianosaisia on kuultava eli maanomistajalle tai muulle uhkasakon kohteena olevalle on varattava tilaisuus selityksen antamiseen ennen kuin uhkasakko asetetaan. (Kiviniemi 2015, 393 - 394.)

8.5.3 Katselmus

Vuoden 2014 alusta lukien kumotussa metsälain 17 §:ssä oli säädetty erityisestä katselmustoimituksesta, missä annettiin lausunto epäillyistä metsälain rikkomuksista asian ratkaisijalle tai tuomioistuimelle. Katselmukset suoritti erityinen katselmustoimikunta.

Vuoden 2014 alusta lukien metsäkeskus ja Maaseutuvirasto voivat edelleenkin hankkia lisäselvityksiä päätöksenteossaan pitämällä katselmuksia mutta ne on pidettävä hallintolain 38 §:ssä olevien yleisten katselmussäännösten mukaisesti. (Kiviniemi 2015, 394.)

Metsäkeskus tekee metsälakia valvoessaan tarkastuksia. Tarkastuksessa selvitetään, että onko jotain lainvalvonnan kannalta olennaista tapahtunut ja antaako asia aihetta jatkotoimiin eli ero katselmukseen on siinä, että tarkastusvaiheessa mikään asia ei ole vielä päätöksentekovaiheessa. Katselmus pidetään, jos tarpeen, päätöksentekoon liittyen eli siinä vaiheessa kun tietty yksilöity lainvalvonta-asia on jo viireillä. (Kiviniemi 2015, 395.)

9 RANGAISTUSSÄÄNNÖKSET

9.1. Seuraamusten jaottelu

Metsälain rikkomisesta voi olla kolmenlaisia seuraamuksia (liite 9) (Kiviniemi 2015, 396):

1. Rangaistus
2. Menettämisseuraamus
3. Korjaavat toimenpiteet

Teon rangaistavuus voi perustua joko metsälakiin tai rikoslakiin. Vakavammat teot eli metsärikkokset on kriminalisoitu rikoslain 48 a luvun 3 §:ssä ja metsärikkomukset metsälain 18 §:ssä. Periaatteena on, että vankeusuhkaiset rangaistussäännökset ovat rikoslaissa. Metsärikkomukset ja -rikkokset ovat rangaistavia paitsi tahallisia, niin myös törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä. Metsälain 10 §:n suojelempiin elinympäristöihin kohdistuva teko rangaistaan metsärikkoksena vain tahallaan tehtynä. (Kiviniemi 2015, 396.)

Vuoden 2014 alusta lukien rangaistavuuden kynnystä on nostettu selvästi ja rangaistavia tekoja on vähennetty. Vuoden 2013 loppuun asti rangaistavuuden edellytyksenä oli ”tavallinen”, nyt törkeä huolimattomuus. (Kiviniemi 2015, 396.)

9.1.1 Metsärikkomus

Metsärikkomus määritellään metsälain 18§:ssä seuraavasti:

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta:

- 1) laiminlyö antaa 14 §:ssä säädetyn metsänkäyttöilmoituksen tai tekee ilmoituksen säädetyn määräajan jälkeen,
- 2) rikkoo 6 §:n puunkorjuun toteutusta koskevaa säännöstä tai sen nojalla annettua säännöstä,
- 3) rikkoo 8 §:n uuden puuston aikaansaamista koskevaa säännöstä tai sen nojalla annettua säännöstä,
- 4) tekee metsän monimuotoisuuden kannalta 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun erityisen tärkeään elinympäristöön kohdistuvan hoito- tai käyttötoimenpiteen 10 a tai 10 b §:n taikka 10 b §:n nojalla annetun säännöksen vastaisesti taikka ilman lupaa tai lupaehdon vastaisesti tai
- 5) laatii 7 §:ssä tarkoitetun leimikkosuunnitelman, joka on tämän lain säännösten vastainen ja jonka nojalla toteutetaan puunkorjuu,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *metsärikkomuksesta* sakkoon.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, niin metsärikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo 12 §:n 1 tai 2 momentin metsätaloutta suojametsissä koskevaa säännöstä taikka maa- ja metsätalousministeriön 12 §:n 3 momentin tai 13 §:n nojalla antamaa määräystä ja rikkomus on vähäinen.

Törkeän huolimattomuuden tai tahallisuuden osoittaminen on vaikeaa erityisesti laiminlyöntirikkeissä; varsinkin selvitellessä uudistamisvelvoitteen laiminlyönte-

jä. Tahallisuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta voi olla kyse, jos joku metsän uudistamisen työvaihe on kokonaan laiminlyöty tai voidaan osoittaa tehdyksi tietoisesti piittaamattomasti. Laiminlyönnistä ei voi rangaista, jos uudistusalalla laiminlyönnistä huolimatta on jonkun muun tekijän vaikutuksesta riittävästi hyväksyttävää taimiainesta. Tämä johtuu metsän uudistamissäännösten tarkoituksesta. Sen tarkoituksena ei ole varmistaa oikeatyyppisen uudistamismenetelmien käyttöä vaan aikaansaada tietty uudistamistulos. (Kiviniemi 2015, 398.)

Usein käy niin, ettei uudistamisen epäonnistumisen syytä löydetä, tai huono tulos johtuu vaikeista sääoloista tai muista luonnontuhoista. Tällöin ei uudistamisen epäonnistuminen ole rangaistavaa. (Kiviniemi 2015, 398.)

9.1.2 Metsärikos

Suojametsiin ja suoja-alueisiin kohdistuva metsärikos määritellään rikoslain 48 a luvun 3 §:n 1 momentissa seuraavasti:

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo suojametsäaluetta tai suoja-aluetta koskevaa metsälain (1093/1996) säännöstä taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, on tuomittava metsärikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Erityisen tärkeisiin elinympäristöihin kohdistuva metsärikos määritellään rikoslain 48 a luvun 3 §:n 2 momentissa seuraavasti:

Metsärikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan vahingoittaa metsän hoito- tai käyttötoimenpiteellä ympäristöstään selvästi erottuvaa metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeää luonnontilaista tai luonnontilaisen kaltaista elinympäristöä metsälain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellyttävää lupaa tai lupaehdon vastaisesti siten, että teko on omiaan vaarantamaan kyseisen elinympäristön ominaispiirteiden säilymistä.

Säännöksellä rangaistaan siis metsärikkomusta vakavammat elinympäristöjen vahingoittamiset. Erityisen tärkeään elinympäristöön kohdistuva teko voidaan rangaista metsärikoksena vain tahallisenä. Muutoin metsärikkoksen rangaistavuus edellyttää tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. (Kiviniemi 2015, 399.)

9.1.3 Vanhentuminen

Rikosten vanhentuminen on säädetty rikoslain 8 luvussa. Metsärikkomus, josta kovin rangaistus on sakko, vanhentuu kahdessa vuodessa rikoksen tekopäivästä. Metsärikos, josta kovin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta, vanhentuu viidessä vuodessa.

Metsälain 8 §:n 3 momentin mukaan on taimikon perustamistoimenpiteet saatettava loppuun kolmen vuoden kuluessa puunkorjuun päättymisestä. Voisi ajatella, että laiminlyönti alkaisi vanhentua tästä ajankohdasta lukien. Metsän uudistamisvelvoite on kuitenkin ketju, joka sisältää useita osatekoja, jotka on säädetty metsälain 8 §:ssä ja asetuksen (1308/2013) 3 luvussa ja, joiden laiminlyönti on yksinäänkin metsälain 18 §:n mukaan rangaistavaa. Päävelvoite on metsälain 8 §:n 1 momentin velvoite saada aikaan hyväksyttävä taimikko 10 – 25 vuodessa puunkorjuun päättymisestä. Myös päävelvoitteen laiminlyönti on metsälain 18 §:n nojalla rangaistavaa. Sen vuoksi on perusteltua lähteä siitä, että uudistamisvelvollisuuteen kuuluvien vaiheitten laiminlyönti on jatkuva rikos tai paremminkin rikkomus, jonka vanhentuminen alkaa viimeisimmän velvoitteen eli taimikon aikaansaamisvelvoitteen määräajan päättymisestä, eli 10 – 25 vuoden kuluttua puunkorjuun päättymisestä. (Kiviniemi 2015, 402.)

Metsälain 3 §:ssä tarkoitetun maankäyttömuodon muuttamisen laiminlyönti ei ole rangaistavaa. Toisin sanoen rangaistavaa ei ole se, että hankkeeseen kuuluvat hakkuut tehdään mutta aluetta ei otetakaan pelloksi tai muuhun käyttöön siten kuin metsänkäyttöilmoituksessa on ilmoitettu. Laiminlyönti voi metsälain 3 §:n mukaan kuitenkin johtaa lain 20 §:ssä tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin, ellei aluetta uudisteta vapaaehtoisesti. Rikoslain 8 luvun 3 §:n mukaan vanhentumisai-

ka lasketaan seuraamuksen ilmenemispäivästä, jos määrätty seuraamus on edellytyksenä teon rangaistavuudelle. Tässä tapauksessa rangaistavuuden edellytyksenä on metsälain 3 §:n mukaan maankäyttömuodon muutoksen toteuttamatta jääminen, minkä takia on päädyttävä siihen, ettei vanhentumisaika ala puunkorjuun päättymisestä vaan maankäyttömuodon muutokselle asetetun määräajan päättymisestä. (Kiviniemi 2015, 403.)

Menettämisseuraamista koskevan vasteen lyhin vanhentumisaika on viisi vuotta. Menettämisseuraamista voidaan yhä vaatia, vaikka metsärikkomus olisikin vanhentunut kahdessa vuodessa. (Kiviniemi 2015, 403.)

9.1.4 Menettämisseuraamus

Metsälain (1085/2013) 19 §:ssä säädetään, että metsälain 18 §:ssä tarkoitetun rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn tuomitsemisesta valtiolle menetetyksi noudatetaan, mitä rikoslain (39/1889) 10 luvun 2 §:ssä säädetään. Menetetyksi tuomitaan hyöty, josta on vähennetty metsälain 20 §:ssä tarkoitettujen korjaavien toimenpiteiden kustannukset.

Lisäksi on soveltuvin osin noudatettava, mitä rikoslain 10 luvussa säädetään. Rikoslain 10 §:n 1 momentin määritelmän mukaan rikoksella tarkoitetaan laissa rangaistavaksi säädettyä tekoa eli rikoksen lisäksi myös rikkomusta.

Rikoslaisissa on kolmenlaisia menettämisseuraamuksia (Kiviniemi 2015, 404):

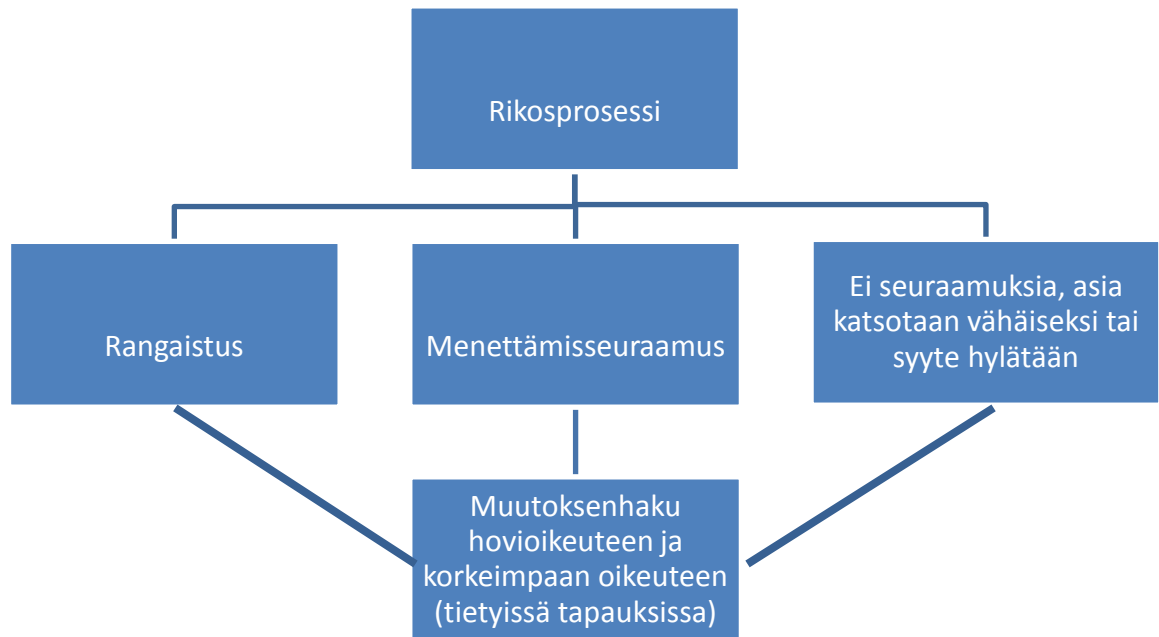
1. Rikoksen tuottama taloudellinen hyöty.
2. Rikoksentekoväline.
3. Rikoksella tuotettu, valmistettu tai aikaansaatu tai rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus.

Metsäasioissa tärkein ja käytännössä ainoa menettämisseuraamus on rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn menettäminen, eikä metsälain 19 §:n mukaan metsärikkomuksesta voi muuta menettämisseuraamusta seuratakaan.

Puuston hakkuusta saadun hyödyn arvioiminen on yleensä vaikeaa. Kyseessä on eri asia kuin puiden arvo, koska eihän metsärikoksella tai –rikkomuksella saada puiden arvoa vastaavaa nettohyötyä. Hakkuuoikeuden haltija taas yleensä on maksanut puustosta käyvän hinnan. Rangaistavaksi säädetyillä laiminlyönneillä, kuten esim. uudistamisvelvoitteen laiminlyönneillä, ei valtiolle tuomittavaa hyötyä yleensä saa. Hyöty, jos sellaista voitaisiin ajatella saatavankin, kuluisi yleensä metsälain 20 §:ssä tarkoitettujen korjaavien toimenpiteiden kustannuksiin. (Kiviniemi 2015, 405.)

Hakkuuoikeuden haltija voi saada taloudellista hyötyä metsälain vastaisesta toiminnastaan. Hyöty on kuitenkin kyseenalainen, jos hakkuuoikeus on ostettu käypään hintaan. Se voisi olla laittomasti hakattua puumäärää vastaava osa ostajayhtiön puun jalostustoiminnan vuotuisesta voitosta. Esimerkiksi, jos yhtiön koko puunkäyttö olisi 100 000 m³ ja laittomasti olisi hakattu 100 m³, niin voitosta yksi tuhannesosa voisi olla laittoman hakkuun avulla saatua. (Kiviniemi 2015, 405 - 406.)

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 8 §:n perusteella voi syyttäjä jättää vaatimatta menettämisseuraamista asian vähäpätöisyyden tai kohtuuttomien selvittämiskustannusten takia. Oikeus voi jättää vaaditun menettämisseuraamuksen tuomitsematta rikoslain 10 luvun 10 §:ssä mainitulla vähäpätöisyys- ja kohtuullisuusperusteilla. (Kiviniemi 2015, 407 - 408.)

KUVA 5. Rikosprosessi (Kiviniemi 2015, 408.)

9.1.5 Korjaavat toimenpiteet

Joka käsittelee metsää 5, 5 a, 5 b, 10 a tai 10 b §:n tai 12 §:n 1 tai 2 momentin säännösten tai niiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka 13 §:n nojalla annettujen määräysten vastaisesti taikka laiminlyö uuden puuston aikaansaamista koskevan velvoitteen, on velvollinen poistamaan lainvastaisen toimenpiteen vaikutukset tai palauttamaan vallinneen olotilan siinä määrin kuin se on kohtuullisin kustannuksin mahdollista (liite 9). Jos 8 §:ssä säädettyä uudistamisvelvollisuutta ei ole täytetty, asianomaisen on toteutettava korjaavana toimenpiteenä tarvittavat uudet perustamistoimenpiteet tai muu jälkihoito. (Metsälaki 1085/2013, 20 §.)

On huomattava, että rangaistavat teot ja laiminlyönnit poikkeavat olennaisesti niistä, joista voidaan määrätä korjaavia toimenpiteitä. Esim. metsälain 5, 5 a ja 5 b §:ssä oleviin hakkuusäännösten rikkominen ei ole rangaistavaa mutta niistä voi seurata korjaavia toimenpiteitä. Sen sijaan metsälain 6 §:n mukaisten puunkorjuusäännösten rikkominen on rangaistavaa mutta asiasta ei voi määrätä korjaavia toimenpiteitä. (Kiviniemi 2015, 408.)

Korjaavia toimenpiteitä ei saa käyttää rangaistuksen luonteisesti vaan pelkästään silloin kun lainvastaisen toimenpiteen vaikutusten poistaminen tai vallinneen olo-tilan palauttaminen on kohtuullisin kustannuksin mahdollista. Metsän uudistamisvelvollisuuden täyttämisen osalta laissa ei ole viittausta kohtuullisiin kustannuksiin. (Kiviniemi 2015, 409.)

Kasvatushakkuissa, missä ei ole jäänyt riittävästi kasvatuskelpoista puustoa tasaisesti jakautuneena, voidaan korjaavina toimenpiteinä käyttää loppujenkin puiden hakkuuta ja uudistamista. Usein metsä on kannattavampaa kuntouttaa levolla, jolloin voidaan lisäksi joutua tekemään kunnostushakkuita. Uudistushakkuut voivat johtaa korjaaviin toimenpiteisiin vain silloin kun toimenpiteet tai laiminlyönnit vaarantavat metsän uudistumisen. Esim. luontaiseen uudistumiseen tähtäävä hakkuutapaa on käytetty alueella, millä ei ole luontaisen uudistumisen edellytyksiä, jolloin korjaavina toimenpiteinä on puuttuvien uudistumisedellytysten luominen.

Uudistushakkuualueella voidaan korjaaviin toimenpiteisiin joutua, ellei alueelle ole saatu aikaan hyväksyttävää taimikkoa metsälain 8 §:ssä säädettyssä ajassa tai joku uudistamisketjuun kuuluva toimenpide on laiminlyöty. Metsäkeskus voi ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin, jos metsälain 8 §:ssä tarkoitetut taimikon perustamistöitten laiminlyöminen vaarantaa uudistumisen. Metsäkeskus ei siis ole velvollinen odottamaan, että uudistuisiko metsä laiminlyönnistä huolimatta määräajan kuluessa, jos jo tässä vaiheessa voidaan todeta uudistumisen todennäköisesti epäonnistuvan. (Kiviniemi 2015, 410.)

Sellaista selkeää ennakkotapausta ei ole siitä, että istutetaanko metsä korjaavana toimenpiteenä vain lain sallimaan vähimmäistiheyteen vai hyvän metsänhoidon suositusten mukaiseen tiheyteen. Viranomaisen ei saa pakkotoimin tehdä enempää kuin mitä laki vaatii joten korjaavia toimenpiteitä koskevissa neuvotteluissa on syytä kysyä maanomistajalta tai muulta vastuulliselta, että käytetäänkö suositustiheyksiä. Jollei asianosainen tätä hyväksy, niin istutustiheyden olisi oltava sellainen, että se todennäköisesti johtaa vähintäänkin metsälain minimivaatimukset täyttävään taimikkoon.

Jos metsälain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetuista korjaavista toimenpiteistä ei päästä sopimukseen metsäkeskuksen ja asianomaisen välillä tai jos asianomainen

ei noudata niiden tekemistä koskevaa sopimusta, Maaseutuvirasto voi metsäkeskuksen esityksestä velvoittaa asianomaisen tekemään tarvittavat toimenpiteet. Maaseutuvirasto voi asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että toimenpiteet tehdään asianomaisen kustannuksella. Maaseutuvirasto voi myös päättää, että metsäkeskus tekee tai teettää tarvittavat toimenpiteet asianomaisen kustannuksella. Uhkasakkoon ja teettämisuhkaan sovelletaan uhkasakkolakia (315/2007). (Metsälaki 1085/2013, 20 §.)

Käytännössä teettämisuhka eli uhka, että työt teetetään asianomaisen kustannuksella, on uhkasakkoa oikeudenmukaisempi tapa. Tavallisestihan töiden laiminlyönti johtuu asianomaisen varattomuudesta. Metsän uudistamishankkeissa tarvitaan lähes aina ostoja ulkopuoliselta, koska rikkeisiin syyllistyneiden oma työkyky tai ammattitaito ei riitä. Tällaisissa tilanteissa uhkasakko vain entisestään pahentaa tilannetta ja voi viedä syyttömiltäkin elämisen mahdollisuudet. Metsänhoitoon panostaminen ei hevillä tule sen jälkeen kysymykseen, jos varat menevät uhkasakon maksamiseen. Uhkasakon nojalla teetetyt toimenpiteet maksetaan etukäteen valtion varoista ja Maaseutuvirasto voi periä ne takaisin ulosottoimin siten kuin laissa verojen ja maksujen täytäntöönpanosta (706/2007) on säädetty. (Kiviniemi 2015, 412.)

Sopimusmahdollisuus siitä, että mitä seuraamuksia lain rikkomisesta seuraa, on oikeusjärjestyksessämme harvinainen. Yleensä seuraamuksista voidaan sopia vain asianomistajan ja syytetyn välillä, muttei lainvalvojan ja laittomuuteen syyllistyneen kanssa. Metsälain 20 §:ssä tarkoitettu sopimus korjaavista toimenpiteistä on ns. julkisoikeudellinen sopimus. Se tarkoittaa, ettei metsäkeskuksella ole kovin laajaa sopimusvapautta harkittaessa, että missä tilanteissa sopimusta tarjotaan, minkälaisin ehdoin sitä tarjotaan ja missä tilanteissa vaateista voidaan luopua. Myöskään kerran tehdyn sopimuksen purkaminen ei yleensä ole mahdollista, ellei pohjatiedoissa havaita virheitä tai asiassa ole muuta pätemättömyysperustetta. (Kiviniemi 2015, 412 - 413.)

Jos joku muu kuin asianomainen omistaa kiinteistön tai on erityisen oikeuden nojalla oikeutettu päättämään asiasta, korjaavia toimenpiteitä koskevaan sopimukseen on saatava hänen suostumuksensa. Jos maanomistaja tai erityisen oikeuden haltija ei anna suostumustaan sille, että Maaseutuvirasto velvoittaa asianomaisen

lakia rikkoneen tekemään tarvittavat toimenpiteet, Maaseutuvirasto voi metsäkeskuksen esityksestä päättää, että se tai metsäkeskus tekee tai teettää ne asianomaisen kustannuksella. Toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset maksetaan etukäteen valtion varoista ja Maaseutuvirasto voi periä ne takaisin asianomaiselta ulosottoimin siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. (Metsälaki 1085/2013, 20 §.)

Metsälain (1085/2013) 20 §:n perusteella toimenpiteisiin voidaan olla ryhtymättä, jos virhe on vähäinen.

Korjaavien toimenpiteitten määrääminen ja toimeenpano metsän uudistamisen laiminlyönnin jälkeen on erittäin monimutkaisesti säännelty ja siinä voi olla seuraavia vaiheita (Kiviniemi 2015, 414 - 415):

1. Uudistusala on ensin tarkastettava maastossa ja tehtävä asiasta tarkastusselvitys.
2. Maanomistajalle joudutaan tarjoamaan todisteellisesti sopimusta korjaavista toimenpiteistä, vaikka maanomistaja olisi jo tarkastuksessa passiivinen tai jopa vastahakoinen.
3. Metsäkeskuksen on esitettävä Maaseutuvirastolle teettämisuhan tai uhkasakon asettamista, jos maanomistaja tavoitetaan ja todetaan, ettei sopimukseen päästä.
4. Tästä on kuitenkin ensin kuultava maanomistajaa tai muuta asianosaista.
5. Kun uhka on asetettu, niin siitä on ilmoitettava Maanmittaushallitukselle lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin merkitsemistä varten ja maanomistaja on jälleen tavoitettava, jotta uhka saadaan annetuksi hänelle tiedoksi.
6. Uhassa on määräaika, minkä päätyttyä metsäkeskuksen on selvitettävä, että onko vaaditut toimenpiteet tehty.
7. Tämän jälkeen maanomistajaa on jälleen kuultava, jotta teettämisuha tai uhkasakko voitaisiin panna täytäntöön.
8. Täytäntöönpanopäätöksen jälkeen päätös on annettava maanomistajalle tiedoksi.
9. Teettämisuhan ollessa kyseessä voidaan tämän jälkeen ryhtyä tekemään tai teettämään laiminlyötyjä töitä.

10. Töiden tekemisen tai teettämisen jälkeen toimeenpanija perii kustannukset valtiolta.
11. Tämän jälkeen Maaseutuviraston on ryhdyttävä ulosmittaustoimiin kustannusten perimiseksi laiminlyöntiin syyllistyneeltä, jolloin ulosottoviranomaisen on yritettävä tavoittaa asianosainen, jotta ulosmittaus saataisiin tehdyksi.
12. Jos kustannuksia ei muutoin saada perityksi asianosaiselta, niin ne voidaan periä lakisääteisen panttioikeuden nojalla kiinteistöstä.
13. Tämä tarkoittaa usein pakkohuutokauppa tai muuta realisointia.
14. Tällöin on taas kuultava kiinteistön omistajaa.
15. Menettelyyn tulee vielä useita vaiheita lisää, jos asianosainen suostuu aluksi tekemään sopimuksen, muttei sitä noudata.

Metsäkeskus tekee Maaseutuvirastolle vuosittain vain muutamia teettämisuhan täytäntöönpanoesitystä ja tietävästi niistä ei montakaan panna täytäntöön. Maassamme jää kuitenkin vuosittain suuria aloja metsää uudistamatta joten metsälain mukaisilla korjaavilla toimenpiteillä ei ole käytännössä mitään merkitystä.

9.1.6 Valtion saamisen perintä ja panttioikeus

Metsälain (1085/2013) 21 §:n perusteella, silloin kun metsälain 8 §:ssä tarkoitettuihin uuden puuston aikaansaamista koskeviin toimenpiteisiin liittyvät 20 §:n 2 momentissa tarkoitettut teettämiskustannukset maksetaan valtion varoista ja kun velvollisuus huolehtia uuden puuston aikaansaamisesta kuuluu sen kiinteistön omistajalle, jonka hyväksi tehdyistä toimenpiteistä on kysymys, kiinteistö on panttina mainittujen kustannusten suorittamisesta takaisin valtiolle niin kuin maakaaren (540/95) 20 luvussa säädetään.

Metsäkeskus voi antaa suostumuksen kirjauksen muuttamiseen tai poistamiseen panttina olevasta kiinteistöstä osittamalla muodostetun kiinteistön osalta. Suostumus voidaan antaa vain, jos valtion saamisen periminen ei vaaranna panttioikeuden lakkaamisen vuoksi.

Em. metsälain 25 a §:n mukaan metsälaissa säädetty valtion saaminen on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa. Metsälakiin perustuvan valtion saamisen perii Maaseutuvirasto. Jos takaisin maksettavia valtion varoja tai niiden osaa ei makseta määräajassa takaisin, maksettavalle pääomalle peritään korkolain (633/1982) 4 §:ssä tarkoitetun korkokannan mukaista viivästyskorkoa kunkin erän erääntymisestä lukien.

Lakisääteisen panttioikeuden etuoikeus on kiinnityksiä parempi. Panttioikeus tulee voimaan kun saaminen on kirjattu rekisteriin ja ko. saatava voidaan periä kiinteistöstä, vaikka sen omistaja vaihtuisi. Perusteena hyvälle etuoikeudelle on se, että metsänuudistamiskuluja saatetaan joissain olosuhteissa joutua hyvin laajastikin maksamaan valtion varoista. Uudistamistoimet nostavat välittömästi ja olennaisesti metsäkiinteistön arvoa, eikä olisi oikein, että tällainen arvonnousu menisi muiden velkojien hyväksi. (Kiviniemi 2015, 416.)

9.1.7 Virka-apu ja ilmoitus poliisille

Poliisiviranomainen on velvollinen tarvittaessa antamaan virka-apua tämän lain täytäntöönpanoa ja sen noudattamisen valvontaa koskevissa asioissa (Metsälaki 1085/2013, 21 a §).

Metsäkeskuksen on metsälain 22 §:n perusteella ilmoitettava poliisille esitutkintaa varten, jos sillä on todennäköisiä perusteita epäillä metsälain 18 §:ssä tarkoitetun metsärikoksen tai metsärikkomuksen tapahtuneen (liite 10). Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos teko tai laiminlyönti on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, eikä yleinen etu vaadi asian tarkempaa selvittämistä.

Poliisi tekee asiasta esitutkintalain (805/2011) mukaisen esitutkinnan, jos poliisi-kin katsoo rikosepäilyn aiheelliseksi. Ellei, tutkinnassa tule toisenlaista lopputulosta, niin poliisi toimittaa esitutkintapöytäkirjan syyttäjälle, joka päättää syytteen nostamisesta. Syyttäjällä on mahdollisuus jättää syyte nostamatta ja tuomiois-

tuimella on mahdollisuus jättää rangaistus tuomitsematta, vaikka se katsoisi rikoksen tapahtuneen. (Kiviniemi 2015, 417.)

Ilmoittaessaan asiaa poliisille metsäkeskuksen ei vielä välttämättä tarvitse ratkaista, että keitä se pitää syyllisinä metsälain vastaiseen tekoon. Itse teko ja se, että millä perusteella se on lainvastainen, on pystyttävä yksilöimään. Tapahtumiin osallistuneet henkilöt ja organisaatiot voi mainita niin pitkälle kuin ne tiedetään, mutta jonkun tietyn henkilön väittäminen rikoksen tekijäksi ei vielä rikosilmoituksen tekovaiheessa ole yleensä tarpeen. Maa- ja metsätalousviraston määräyksen (157/14/2014) mukaan metsäkeskuksen on viitattava ilmoituksessaan metsälain rikkomisella saadun hyödyn menettämiseen valtiolle ja esitettävä alustava arvio saadun hyödyn määrästä ja sen laskemistavasta. (Kiviniemi 2015, 417 - 418.)

Metsäkeskukselle on varattava tilaisuus tulla esitutkinnassa ja alioikeudessa kuulukseksi asiassa, josta metsäkeskus on tehnyt syyteilmoituksen (Metsälaki 1085/2013, 22 §).

9.1.8 Muutoksenhaku

Metsälain (1085/2013) 23 §:n mukaan metsälainlain mukaiseen metsäkeskuksen ja Maaseutuviraston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei muualla tässä laissa toisin säädetä. Toimivaltainen hallinto-oikeus on se hallinto-oikeus, jonka tuomio-piirissä pääosa kyseessä olevasta metsätalousmaasta sijaitsee.

Sen lisäksi, mitä muutoksenhausta erikseen säädetään, metsäkeskuksella on oikeus valittaa Maaseutuviraston tämän lain nojalla tekemästä päätöksestä, jos Maaseutuviraston päätös poikkeaa metsäkeskuksen esityksestä.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Metsäkeskuksella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on muuttanut metsäkeskuksen tai Maaseutuviraston päätöstä taikka kumonnut sen.

10 POHDINTA

10.1 Muutosten vaikutuksia

Metsälain (1085/2013) tarkoitus on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään.

Lainsäädännössä huolehditaan metsätalouden kestävydestä muun muassa velvoittamalla metsänomistajat uudistamaan uudistusalueet ja määrittämällä kasvatushakkuiden jälkeisen puustopääoman määrän ja laadun. On hyvä, että metsänomistajien valtaa ja vastuuta oman omaisuutensa hoidossa on lisätty vähentämällä yksityiskohtaista ohjausta esimerkiksi kasvatushakkuiden ja uudistushakkuitten menetelmien suhteen.

Eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen salliminen on historiallista ja monipuolistaa metsänomistajan metsänkäsittelemenetelmiä. Ennen metsälain muutosta tehtyjen tutkimusten mukaan runsas neljäsosa metsänomistajista oli heti valmis siirtymään eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen menetelmiin ainakin osassa metsiään, mikäli metsälaki olisi sallivampi. Arvion mukaan tämä tarkoitti noin 75 000 metsätilaa ja 2,5 miljoonaa hehtaaria. Metsänomistajien toimintatapojen muutosten vaikutukset heijastuvat puun tarjontaan, mutta kokonaisuuden kannalta ne eivät johda puun tarjonnassa merkittäviin muutoksiin. Nimittäin vain pari prosenttia metsänomistajista on lakimuutoksen voimaan tulon jälkeen metsänkäyttöilmoitusten perusteella kokeillut eri-ikäisrakenteista metsänkäsitteleyä. Käytännön kokemukset ja pitempi aikainen tutkimustieto eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksesta on vähäistä ja hakkuusta saadaan vähemmän kantorahatuloa sekä tuhoriski luultavasti lisääntyy joten todennäköisesti menetelmän käyttö ei merkittävästi tule lähivuosina lisääntymään. Maaperän on pystyttävä taimettumaan luontaisesti, jotta eri-ikäismenetelmää voidaan käyttää; siten se ei sovi käytettäväksi läheskään kaikilla

kasvupaikoilla. Eri-ikäisrakenteisen metsänkäsitteilyn käyttöön oton perusteluissa olisikin pitänyt käyttää taloudellisen kannattavuuden sijaan muita seikkoja kuten maisemaan, virkistykseen tai luonnon monimuotoisuuteen liittyviä syitä.

Uudistushakkuiden järeys- ja ikäkriteerien poistaminen mahdollistaa esimerkiksi energiapuun tuottamisen lyhytkiertomenetelmällä. Metsänomistaja voisi myös tarvittaessa vapauttaa metsään sitoutunutta pääomaa muun muassa vaihtoehtoisiin paremman tuoton kohteisiin. Lisäksi eri-ikäisrakenteisissa metsiköissä järeys- ja ikäkriteerit ovat vaikeasti määriteltäviä ja siirtyminen tasaikäisrakenteisen metsänkasvatukseen uudistushakkuiden avulla voi olla mm. juurikäävän esiintymisen tai luontaisen taimettumisen epäonnistumisen vuoksi metsänhoidollisesti perusteltua. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi järeys- ja ikäkriteerien poistamisen myönteisiä asioita ovat lähinnä vain säännösten selkiytyminen ja metsänomistajan päätösvallan kasvaminen omaisuutensa hoidossa, joten puun tarjonnan lisääntymiseen niillä ei ole merkittävää vaikutusta.

Metsälakiin sisältyvä uudistamisvelvoite on jo yli puolen vuosisadan ajan turvanut puuntuotannollisen kestävyuden. Onneksi uudistamisvelvoite sisältyy myös nykyiseen metsälakiin, vaikka taimikon perustamisilmoitusmenettely on siitä poistettu. Metsän uudistamisessa taimikon saa perustaa alkuperältään ja kasvupaikalle sopivilla taimilla tai siemenillä. Metsälain muutoksen yhteydessä poistettiin valtioneuvoston asetuksesta säännös, jolla sidotaan metsän uudistamisessa käytettävät puulajit tiettyihin kasvupaikkoihin. Esimerkiksi kuivalle kankaalle syntynyt kuusentaimikko on siis hyväksyttävästi perustettu, joten vanha sanonta: ”Kuusi pois kuivilta kankailta”, ei metsälain näkökulmasta enää pidä paikkaansa. Edellä mainittu ei tarkoita sitä, että hyvän metsänhoidon suositukset hyväksyisivät kuusen taimikon perustamisen ravinteisuudeltaan tuoretta kangasta karummalla kasvupaikalla. Lainmuutos voi kylläkin helposti tuoda mittapuun myös käytännön elämässä toteuttavalle metsänhoidolle.

Metsälain taimikoitten tiheysrajat ovat vähimmäisvaatimus metsien hoitotoimenpiteille ja ero hyvään metsänhoitoon on suuri. Mikäli taimikoita perustetaan lain sallimiin alarajoihin, niin metsästä ei voi odottaa tuloja pitkään aikaan eli käytännössä ensiharvennus jää silloin kokonaan pois. Vastuu vähimmäisvaatimuksia paremmasta metsän uudistamisesta on metsänomistajalla. Raha ratkai-

see uudistamisessakin; osa metsänomistajista haluaa saada taimikon aikaan vähillä kustannuksilla jättämällä uudistusalan muokkaamatta tai perustamalla sen alhaiseen taimitiheyteen. Metsäteollisuuden lisääntyvälle puun käytölle em. asia ei lupaa hyvää.

10.2 Metsäkeskuksen resurssit vähenevät

Vuoden 2013 loppuun saakka oli taimikon perustamistoimenpiteitten loppuun saattamisen jälkeen tehtävä viipymättä metsäkeskukselle taimikon perustamisilmoitus. Vain pieni osa saapuneista perustamisilmoituksista tarkastettiin metsäkeskuksen otannan perusteella maastossa. Perustamisilmoituksen tekemisen laiminlyönti ei ollut kuitenkaan rangaistavaa, minkä seurauksena osa ilmoituksista saatiin vasta metsäkeskuksen muistutusten avulla. Monessa tapauksessa metsänomistaja olikin kunnostanut uudistusalan vasta muistutuksen jälkeen. Ne uudistusalat (noin kolmannes ko. vuoden uudistusaloista), joista ei muistutuksenkaan jälkeen saatu perustamisilmoitusta, käytiin metsäkeskuksen toimesta maastossa tarkastamassa. Taimikon perustamisilmoituksen tekemättä jääminen johtui lähes aina siitä, ettei uudistusala ollut taimettunut. Maastotarkastuksen ja maanomistajan opastuksen jälkeen kaikki uudistusalat saatiin perustettua. Metsäkeskukset siis onnistuivat taimikon perustamistöitten valvonnassa hyvin!

Taimikon perustamisilmoitusmenettely siis kumottiin metsälain muutoksessa. Kumoamista perusteltiin mm. sillä, että metsäkeskus voisi kohdistaa perustamisilmoitusmenettelyn hallinnoimisesta säästyneet resurssit itse perustamistoimenpiteiden ja taimikon kehityskelpoisuuden valvontaan sekä vakiintuneiden taimikoiden laadunvalvontaan. Tämä lisää metsänkäyttöilmoituksen merkitystä valvonnan välineenä mutta, vaikka luontaisen uudistamiseen tähtäävässä hakkuussa on metsänkäyttöilmoitukseen esitetty maanmuokkausta, niin se voidaan toteutusvaiheessa kuitenkin jättää tekemättä. Metsäkeskus säästää aikaa ja kustannuksia kun taimikon perustamisilmoituksia ei enää käsitellä ja tarkasteta. Käytännön uudistamistöiden laatuun tämä ei kuitenkaan tuo parannusta.

Metsälain muutoksen perusteluissa mainitaan lisäksi, että kokonaisuudessaan metsälain uudistamisvelvoitteen valvominen tulisi toteuttaa uudella toimintamallilla. Perustamistoimenpiteiden toteuttamista ei tulisi valvoa jatkossa enää kattavasti, vaan tarkastustoiminnassa sovellettaisiin riittävää otosta, kuten esimerkiksi luontaisen uudistamisen valvonnassa on sovellettu. Uudistamistuloksen valvonnassa erityistä huomiota tulisi kiinnittää metsälain 8 §:n mukaisen taimikon aikaansaamiseen.

Metsälain 8 §:n taimikon perustamistoimenpiteet ja uudistamisvelvoitteen täyttyminen tarkastetaan metsäkeskuksessa nykyään käytännössä kattavasti vain laserkeilattujen alueitten kohdennetussa metsäinventoinnissa, missä inventoidaan taimikot ja aukeat alueet. Lisäksi vuosittain otannalla tarkastetaan yleensä vain noin 1 % jonakin tiettyä vuonna saapuneitten metsänkäyttöilmoitusten uudistushakuiden uudistusaloista. Suuresta uudistamistöitten toteutusmäärästä tarkastetaan maastossa siis vain muutama prosentti. Loppujen toivotaan olevan kunnossa.

Voidaankin kysyä, että paraneeko taimikon perustamistoimenpiteissä toimenpiteitten laatu ja sen mukainen lopputulos kun muka taimikon perustamisilmoituksen poistaminen vapauttaa metsäkeskuksen resursseja ja mahdollistaa metsälain valvonnan painopisteen siirtymisen taimikon perustamistoimenpiteiden toteuttamisen valvonnasta metsän uudistumisen onnistumisen valvontaan? Nykyisellä toimintatavalla metsäkeskus tarvitsisi lisää resursseja, jotta valvonta ja metsänomistajien neuvonta olisi tarpeeksi tehokasta. Käytännössä käy kuitenkin päinvastoin, sillä metsäkeskukselle valtiolta tulevaa määrärahaa ollaan alustavasti pienentämässä noin kahdella miljoonalla eurolla vuonna 2016. Osittain sen takia kohdennetusta metsäinventoinnistakin ollaankin luopumassa ja jokaiselle metsäkeskuksen tarkastusta suorittavalle metsäneuvojalle tullaan määrittelemään toimialue, jossa hän vastaa metsälakien valvonnasta.

Eräs metsäkeskuksen itäisen palvelualueen tarkastuksia suorittava metsäneuvoja vastasi kysymykseen, että miltä metsälain valvonta tuntuu seuraavasti:

”Turhauttaa! Metsänkäyttöilmoituksia tarkastetaan maastossa periaatteessa vain kun niihin liittyy joku metsälain erityisen tärkeä elinympäristö. Äskettäin valitsin metsävaratietomme perusteella maastossa tarkastettavaksi erään metsäfirman n.

90 hehtaarin suuruisen metsänkäyttöilmoituksen, missä oli yli kymmenen hehtaarin alalle esitetty luontaista uudistamista ilman maanmuokkausta ja loppualalle eri-ikäisen metsänkäyttelyä. Maastotarkastuksen perusteella ainakaan luontaisen uudistumisen onnistuminen ei ole varmaa mutta metsänkäyttöilmoituksen muuttaminen on vaikeaa, koska asian hoitamisen ohjeistusta ei metsäkeskuksessa ole nähty aiheelliseksi. Perustamisilmoituksia ei ole tullut joten uudistamisvelvoite jää käytännössä valvomatta, koska on hyvin vaikea tietää, että mikä alue on perustettu ja milloin”.

Metsäkeskuksen metsälakia valvovalla henkilöstöllä on pitkä ja vahva käytännön kokemus, joten he useimmissa tapauksissa pystyvät *ennalta arvioimaan*, että onko luontaisen uudistamisen alueella riittävät edellytykset hyväksyttävien taimien syntymiselle luontaisesti. Metsäkeskuksen tuleekin ottaa jämerämpi toimintalinja silloin kun metsävaratietojen mukaan rehevälle alueelle ilmoitetaan tehtäväksi luontainen uudistushakkuu muun muassa ilman maanmuokkausta. On parempi, että esim. tapauksessa esimerkiksi metsälain 15 §:n neuvottelun avulla saadaan alue ainakin muokattua kuin se, että 10 – 20 vuoden kuluttua todetaan, ettei alue ole taimettunut ollenkaan.

10.3 Tehostamiskeinoja uudistamisen valvontaan

Tulevaisuudessa voi esim. laserkeilaus helpottaa uudistamisen valvontaa. Toivottavasti on vain ajan kysymys kun ilmakuvilla ja laserkeilauksella päästään yhtä tarkkoihin lukuihin kuin tällä hetkellä maastomittauksilla.

Käytännössä taimikon perustamisilmoituksista on ollut merkittävää hyötyä Suomen metsäkeskuksen metsävaratiedon keräämiselle. Nyt kun perustamisilmoituksia ei enää metsäkeskukseen tarvitse lähettää, niin metsäkeskuksen Metsään.fi – palvelun kehittämisellä ja saamisella mahdollisimman monen metsänomistajan käyttöön voitaisiin heiltä saada tietoa mm. taimikoitten tilasta. Metsänomistajia olisi lisäksi kannustettava ja opastettava taimikoitten perustamistietojen päivittämiseen palveluun.

Metsäkeskuksen metsälain valvonnassa käyttämät ohjelmat (mm. Kanto) on saatava ”kommunikoimaan” metsävaratieto- ja muiden ohjelmien kanssa siten, että ne pystyvät aistimaan mahdolliset metsälain vastaiset hakkuut ja muut toimenpiteet sekä päivittämään metsävaratietoihin metsässä suoritettut toimenpiteet.

Jokaisen myöhästyneen uudistusalan hoitaminen vaatii metsäkeskuksen ja yhteiskunnan varoja huomattavasti. Ennakoiva lainvalvonta eli neuvonta on tehokkainta viranomaistoimintaa. Metsänuudistamisen neuvonta kuuluu kaikille metsätoimihenkilöille kuten metsäsuunnittelijoille, puunostajille ja – korjaajille. Neuvonnassa pitää painottaa varminta uudistamistapaa, ei helpointa tai halvinta!

LÄHTEET

Hallintolaki 434/2003. www.finlex.fi

Hallituksen esitys 75/2013. www.finlex.fi

Hallituksen esitys 63/1996. www.finlex.fi

Hyvän metsänhoidon suositukset 2014. Metsäkustannus Oy.

Kansallinen metsäohjelma 2015

Tarkistettu Kansallinen metsäohjelma 2015

Kiviniemi, Matti 2004. Metsäoikeus. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Kiviniemi, Matti 2015. Metsäoikeus. Metsäkustannus Oy.

Metsäkeskuksen maastotarkastusohje 2015. Verkkosivut.

Metsäkeskus, työohjeet 2014. Verkkosivut.

Metsälaki 1093/1997. www.finlex.fi

Metsälaki 822/2010. www.finlex.fi

Metsälaki 1234/2010. www.finlex.fi

Metsälaki 1085/2013. www.finlex.fi

Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1320/2013. www.finlex.fi

Maa- ja metsätalousministeriön asetus 663/2014. www.finlex.fi

Maa- ja metsätalousministeriön määräys Nro 6/15. Moniste

Maa- ja metsätalousministeriön päätös metsälain soveltamisesta 224/1997.

www.finlex.fi

Laki metsätuhojen torjunnasta 1087/2013.

Laki Suomen metsäkeskuksesta 418/2011. www.finlex.fi

Laki Suomen metsäkeskuksesta 1421/2014. www.finlex.fi

Rikoslaki 39/1889. www.finlex.fi

Rikoslaki 1086/2013. www.finlex.fi

Rovaniemen hallinto-oikeuden päätös 00382/00/3710. www.finlex.fi

Suomen metsäkeskuksen tarkastussuunnitelma 2015. Verkkosivut

Suomen metsäkeskuksen metsälain koulutusaineisto 2013. Verkkosivut

Uitamo, Janne 2013. Vastaukset metsälain kysymyksiin. Moniste.

Uitamo Janne 2014. Suomen metsäkeskuksen Metsään – lehti.

Valtioneuvoston asetus 1308/2013. www.finlex.fi.

LIITE 1.
ML (1085/2013) 2 a §:n määritelmät

Määritelmät

- 1) *puunkorjuulla* puiden kaatoa tai katkomista, sekä korjattavan puun kuljetusta käsittelyalueelta välivarastolle;
- 2) *uudistushakkuulla* puunkorjuuta, jossa käsittelyalue hakataan uuden puuston aikaansaamiseksi tarvittaessa jätettäviä säästö-, siemen- tai suojuspuita lukuun ottamatta avoimeksi alueeksi;
- 3) *kasvatushakkuulla* puunkorjuuta, joka tehdään alueelle jäljelle jäävän puuston kasvatamista taikka tämän ohella myös uuden taimiaineksen syntymistä edistävällä tavalla;
- 4) *käsittelyalueella* metsikkökuviota tai kartalle rajattua aluetta, jolla tehdään samantyyppisiä hakkuu- tai muita metsänhoitotoimenpiteitä pääasiassa koko alueella;
- 5) *viljelyllä* metsän uudistamista istuttamalla kasvupaikalle sopivia taimia tai kylvämällä kasvupaikalle sopivia siemeniä;
- 6) *luontaisella uudistamisella* metsän uudistamista käsittelyalueella olevien siemenpuiden tai suojuspuiden avulla tai hyödyntämällä siementävää reunametsää;
- 7) *metsän hakkaajalla* maanomistajaa tai silloin kun hakkuuoikeus on luovutettu toiselle taholle, hakkuuoikeuden haltijaa.

LIITE 2.
VNA (1308/2013) 1 §:n määritelmät

Määritelmät

- 1) *rinnankorkeudella* 1,3 metrin korkeutta maanpinnan tasosta tai puun syntypisteestä;
- 2) *keskiläpimitalla* metsikön puiden läpimittojen keskiarvoa, joka on laskettu puiden pohjapinta-aloilla painotettuna ja jossa puun läpimitalla tarkoitetaan rinnankorkeudelta kuoren päältä kohtisuorassa puun pituusakselia vasten mitattua läpimittaa ja pohjapinta-aloilla metsikön elävien puiden rinnankorkeudelta mitattujen kuorellisten poikkileikkauspinta-alojen summaa;
- 3) *kasvatuskelpoisella puulla* metsälain (1093/1996) 8 a §:ssä tarkoitetun puulajin latvukseltaan elinvoimaista puuta, jossa ei ole vaurioita ja jonka rinnankorkeusläpimitta on vähintään seitsemän senttimetriä;
- 4) *hyväksyttävällä taimella* sellaista metsälain 8 a §:ssä tarkoitetun puulajin latvukseltaan elinvoimaista ja vaurioitumatonta tainta, joka on pienempi kuin kohdassa 3 tarkoitettu kasvatuskelpoinen puu;
- 5) *runkoluvulla* metsikön kasvatuskelpoisten puiden lukumäärää hehtaarilla;
- 6) *kangasmaalla* kasvupaikkaa, jossa kivennäismaa on lähempänä kuin 30 senttimetrin syvyydellä maanpinnasta;
- 7) *turvemaalla* kasvupaikkaa, jossa kivennäismaa on vähintään 30 senttimetrin syvyydellä;
- 8) *pohjoisella Suomella* Lapin maakunnan sekä Kuusamon, Pudasjärven, Taivalkosken, Hyrynsalmen, Puolangan ja Suomussalmen kuntien muodostamaa aluetta, johon sisältyy saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitettu saamelaisten kotiseutualue;
- 9) *keskisellä Suomella* Keski-Pohjanmaan maakunnan, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien alueilta muiden kuin pohjoiseen Suomeen kuuluvien kuntien, Pohjois-Karjalan maakunnan alueelta Juuan, Ilomantsin, Lieksan, Nurmeksen ja Valtimon kuntien, Keski-Suomen maakunnan alueelta Pihtiputaan, Kinnulan, Kivijärven ja Kyyjärven kuntien sekä Pohjois-Savon maakunnan alueelta Kiuruveden, Vieremän, Sonkajärven ja Rautavaaran kuntien muodostamaa aluetta;
- 10) *eteläisellä Suomella* Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Pirkanmaan, Etelä-Karjalan, Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Etelä-Savon maakuntien sekä Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen ja Pohjois-Savon maakuntien alueilta muiden kuin keskiseen Suomeen kuuluvien kuntien muodostamaa aluetta.

LIITE 3.

Kasvatuskelpoisen puuston vähimmäismäärät kasvatushakuissa (Metsäkeskus, 2013).

Kasvupaikan laatu ja alue		Tasaikäisrakenteinen metsä					Eri-ikäisrakenteinen metsä
		Puuston valtapituus metreinä					
		Alle 12	Vähintään 12	Vähintään 14	Vähintään 16	Vähintään 20	Pohjapinta-ala
		Runkoluku	Pohjapinta-ala	Pohjapinta-ala	Pohjapinta-ala	Pohjapinta-ala	Pohjapinta-ala
Havupuuvaltaiset tuoreet tai sitä ravinteikkaammat kankaat ja vastaavat turvamaat	Suojametsäalue ym.	600	7	9	11	11	7
	Muu pohjoinen Suomi	700	8	10	12	12	8
	Keskinen Suomi	700	9	11	13	14	9
	Eteläinen Suomi	800	9	11	13	15	10
Havupuuvaltaiset kuivahkot kankaat ja vastaavat turvamaat	Suojametsäalue ym.	600	7	9	10	10	5
	Muu pohjoinen Suomi	700	8	10	11	11	6
	Keskinen Suomi	800	8	11	12	13	8
	Eteläinen Suomi	800	9	11	12	13	9
Havupuuvaltaiset kuivat tai sitä karummat kankaat ja vastaavat turvamaat	Suojametsäalue ym.	500	6	7	8	8	5
	Muu pohjoinen Suomi	600	7	8	9	9	6
	Keskinen Suomi	700	8	9	10	10	8
	Eteläinen Suomi	700	8	9	10	10	9
Raudus- ja hieskoivuvaltaiset kankaat ja turvamaat	Suojametsäalue ym.	600	7	9	11	11	7/5*
	Muu pohjoinen Suomi	600	7	7	9	10	8/6*
	Keskinen Suomi	600	7	7	9	10	9/8*
	Eteläinen Suomi	600	7	7	9	10	10/9*

* Tuoreet ja sitä ravinteikkaammat/Kuivahkot ja sitä karummat

LIITE 4 (1).

Osa tarkastussuunitelmasta Suomen metsäkeskus, 2015

6 Metsälain tarkastukset

Metsälain tarkastuksia tulee kohdentaa kaikkiin omistajaryhmiin.

Tarkastusten kohdentamiseen tarvittavat paikkatietoanalyysit tehdään keskitetysti.

Palvelualue tarkastaa kaikki saapuvat metsänkäyttöilmoitukset hallinnollisesti. Niiden tarkastuksissa kiinnitetään erityistä huomiota aiottujen hakuiden sijaintiin verrattuna palvelualueen tiedossa olevien uhanalaisten ja silmälläpidettävien eliö- ja kasvilajien esiintymisalueisiin sekä arvokkaisiin luontokohteisiin.

6.1 Käyttöilmoitukset ja hakkuut

6.1.1 Vuonna 2015 saapuvat metsänkäyttöilmoitukset

Palvelualue tarkastaa vuonna 2015 saapuneista metsänkäyttöilmoituksista vähintään 1,0 prosenttia maastossa pääsääntöisesti ennen hakkuuta. Kaikkien tarkastuskohteiden valinta perustuu harkintaan, otantatarkastuksia ei tehdä.

Harkintatarkastuksen kriteereinä ovat

1. luontaisen uudistamisen kohteet, joihin sisältyy ilmeinen riski epäonnistua uuden puuston aikaansaamisessa
2. hakkuualueet, joihin liittyy alueella oleva tieto silmälläpidettävän tai uhanalaisen lajin esiintymisestä
3. aiottu hakkuu rajoittuu metsälain 10 §:n erityisen tärkeään elinympäristöön tai Natura-2000 verkostoon sisältyvään alueeseen
4. uudistushakkuu kohdistuu heikkotuottoiselle ojitetulle turvemaalle, jolla ei ole uudistamisvelvoitetta
5. alueella on syytä epäillä, että hakkuu tai muu ilmoitettu toimenpide ei ole metsälain tai sen nojalla annettujen säädösten ja määräysten mukainen
6. Ilmoitetut tiedot ovat ristiriidassa verrattuna metsävaratietoihin

Kasvatushakkuukuvioita tarkastetaan vain, jos ne rajoittuvat merkittävään luontokohteeseen tai niille suunnitellun toimenpiteen epäillä olevan säännösten vastainen.

6.1.2 Metsänkäyttöilmoitusten laiminlyöntien valvonta

Metsänkäyttöilmoitusten laiminlyöntejä tarkastetaan maastossa harkinnan mukaan paikkatietoanalyysin ja ilmakuvatulkinnan avulla paikannetuissa kohteissa. Valvonta kohdistetaan yli 1,0 hehtaarin kuvioihin.

6.1.3 Maankäyttömuodon muutoshakkuut

Palvelualue tarkastaa vuonna 2008 saapuneista metsänkäyttöilmoituskuvioista, joiden hakkuutapa on A, P tai M vähintään 4,5 prosenttia. Tarkastuksessa hyödynnetään ilmakuvia. Maastotarkastuksien kohdentamisessa hyödynnetään paikkatietoanalyysiä.

6.1.4 Metsälain 5 § mukaisten hakuiden toteutus

Palvelualue tarkastaa harkinnan mukaan hakuiden toteuttamista, tarkastusten painopisteen tulee olla eri-ikäisrakenteisten metsänkasvatuksen hakkuissa ja erityisen tärkeiden elinympäristöjen käsittelyissä.

LIITE 4 (2).

Osa tarkastussuunitelmasta Suomen metsäkeskus, 2015

Eri-ikäisrakenteisten metsänkasvatuksen hakkuita tarkastetaan Pohjoisella, Itäisellä ja Läntisellä palvelualueella kuudella kohteella. Kaakkoisella ja Eteläisellä palvelualueella tarkastetaan kummassakin vähintään kolme kohdetta.

6.1.5 Hakkuiden korjuujäljen tarkastukset

Maastotarkastus tehdään aina systemaattisena mittauksena maastotarkastusohjeen mukaisesti. Tarkastuksesta tulee ilmoittaa sekä maanomistajalle että kasvatushakkuun toteuttaneen tahon edustajalle. Korjuujäljen tarkastukset on tehtävä vuoden 2015 aikana. Saadut tarkastustulokset on tallennettava tietojärjestelmään viimeistään 31.12.2015.

Ainespuuharvennusten korjuujäljen tarkastukset

Tarkastuksen kohteena ovat pääasiassa 1.1.2014 – 31.12.2014 välisenä aikana saapuneet kasvatushakkuuta sisältävät metsänkäyttöilmoitukset. Kohteiden valinta tehdään määrävälisenä manuaalisena otantana.

6.2 Metsälain 8 §:n taimikon perustamistoimenpiteet ja uudistamisvelvoitteen täytyminen

Tarkastusten minimimäärä on 1 % vuonna 2010 saapuneiden uudistamishakkuukuvioiden lukumäärästä.

Tarkastettavat kohteet valitaan alueiden harkinnan mukaan seuraavista kohdejoukoista

- a) vuoden 2014 kohdennetussa maastoinventoinnissa havaituista väärän puulajin tai vähäpuustoisuuden vuoksi kehityskelvottomista kehitysluokkiin A0, S0, T1, T2 tai O5 kuuluvista metsävarakuvioista riippumatta metsänkäyttöilmoituksen saapumisvuodesta
- b) vuosina 2010 ja 2011 saapuneista perustamisilmoituksista, jotka sijaitsevat enintään 300 metrin etäisyydellä maastotietokannan virta- ja vakavesistä ja niiden maanmuokkaukseksi on ilmoitettu ojitusmätästys, naveromätästys tai muokkaus kantoja nostamalla. Näillä kohteilla kiinnitetään erityistä huomiota vesiensuojelun toteuttamiseen ja arvioidaan vesiensuojelutoimenpiteiden onnistumista. *Kohteita tarkastetaan vähintään 10 kpl / alueyksikkö.*
- c) vuoden 2014 kohdennetun maastoinventoinnin ulkopuolelle jäävistä vuonna 2010 saapuneista uudistamishakkuukuvioista, jotka leikkaavat Aarnin väärän puulajin tai vähäpuustoisuuden vuoksi kehityskelvottomia kehitysluokkiin A0, S0, T1, T2 tai O5 kuuluvia metsävarakuvioita
- d) vuoden 2009 uudistamishakkuukuvioista, jotka ovat Masto järjestelmässä A-, K-, R- ja I -tilassa

Kehittämiskelvottomaksi luokiteltujen taimikoiden maastotarkastuksiin pyritään saamaan aina maanomistaja mukaan. Tässä yhteydessä häntä kannustetaan mahdollisesti tarpeellisiin hoitotoimenpiteisiin, joilla tarkastuskohteelle saataisiin aikaan tuottava taimikko.

Virta- ja vakavesien läheisyydessä oleville tarkastuskohteille kutsutaan maanomistajan lisäksi uudistamistöiden toteuttajaorganisaation edustaja ja annetaan palaute varsinkin vesiensuojeluratkaisujen toteuttamisesta ja niiden mitoituksen riittävydestä. Maastotarkastusohjeistuksen mukaiset vesiensuojelusta tehdyt havainnot kirjataan tarkastuksen lisätietoihin.

LIITE 5.
Metsänkätöilmoituksessa annettavat tiedot
MMM asetus (1320/2013), 1 §

- 1) maanomistajan tai hallintaoikeuden taikka muun sellaisen erityisen oikeuden haltijan nimi ja yhteystiedot; lisäksi edellä mainitun mahdollisesti valtuuttaman henkilön nimi ja yhteystiedot;
- 2) metsänhakkuuoikeuden haltijan nimi ja yhteystiedot, jos hakkuuoikeus on luovutettu ennen ilmoituksen tekemistä;
- 3) käsittelyaluetta tai -alueita koskevan kiinteistön tai kiinteistöjen nimet ja rekisterinumerot tai kiinteistötunnukset sekä kiinteistön sijaintikunta ja -kylä;
- 4) käsittelyalueen tai -alueiden sijainti riittävällä tarkkuudella kartalla tai paikkatietoina ilmaistuna sekä sen tai niiden pinta-ala;
- 5) hakkuun metsälain 5 tai 5 a §:n taikka 5 b §:n mukainen tarkoitus ja toteuttamistapa, ja jos kysymyksessä on lain 5 b §:n mukainen hakkuu, selvitys kohteen erityisluonteesta ja sen edellyttämästä hakkuutavasta, tai jos kysymyksessä on metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1308/2013) 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu hakkuu, selvitys kasvatuskelpoisen puuston vähimmäismäärän alittamisen erityisestä syystä;
- 6) metsikkökuvioittain uudistushakkuussa kasvupaikka, uudistamistapa, uudistamisen pääasiallinen puulaji tai puulajit, mahdollinen maanpinnan käsittelymenetelmä sekä muita kuin metsälain 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja puulajeja käytettäessä selvitys niiden kasvatuskelpoisuudesta ja alkuperän soveltuvuudesta uudistettavan alueen olosuhteisiin;
- 7) uudistushakkuun kohdistuminen kokonaan tai osaksi vähätuottoiselle ojitetulle turvemaalle tai ennallistettavaan elinympäristöön;
- 8) metsätuhon johdosta tehtävässä hakkuussa tuhon aiheuttaja;
- 9) jos metsätalousmaata otetaan metsälain 3 §:ssä tarkoitettuun muuhun käyttöön, tieto uudesta käyttötarkoituksesta;
- 10) tieto siitä, onko kysymyksessä metsälain 12 §:ssä tarkoitettu suojametsäalue tai 13 §:ssä tarkoitettu suoja-alue;
- 11) jos metsän käsittely koskee metsälain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinympäristöä tai elinympäristöjä, minkälaisista elinympäristöistä on kysymys, selvitys suunnitelluista metsälain 10 a ja 10 b §:n mukaisista sallituista toimenpiteistä sekä miten suunnitelluissa toimenpiteissä otetaan huomioon elinympäristöjen ominaispiirteiden säilyttäminen tai vahvistaminen;
- 12) metsänkätöilmoituksen laatijan nimi ja yhteystiedot.

Metsänkätöilmoitukseen voidaan lisäksi sisällyttää tietoja siitä, miten suunnitellussa toimenpiteessä on tarkoitus turvata yleiset edellytykset metsän biologiselle monimuotoisuudelle ominaisten elinympäristöjen säilymiselle myös muualla kuin metsälain 10 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla alueilla.

LIITE 6.
Metsälain 15 §:n neuvottelu
Suomen metsäkeskus, 2014

Metsälain 15 §:n mukaan metsäkeskuksen on pyrittävä neuvottelemaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että suunniteltu tai aloitettu hakkuu tai muu toimenpide on metsälain vastainen metsänkäyttöilmoituksessa mainitulla tavalla ei saataisi aikaan metsälain 8 §:ssä tarkoitettua taimikkoa.

Maanomistajan taikka hallintaoikeuden tai muun erityisen oikeuden haltijan ja tarvittaessa hakkuuoikeuden haltijan kanssa käytävän neuvottelun tarkoituksena on saada aikaan muutos hakkuuseen tai muuhun toimenpiteeseen, jotka toteutuessaan johtaisivat lainvastaiseen tilanteeseen. Maanomistajan on metsäkeskuksen pyynnöstä esitettävä suunnitelma korjaavista toimenpiteistä.

Ensisijaisesti metsälain 15 § pykälän tarkoittama tarpeellinen muutos pyritään saamaan aikaan keskustelemalla asiasta tilanteen mukaan puhelimitse tai tapaamisen yhteydessä. Mikäli keskustelu johtaa toivottuun lopputulokseen, metsänkäyttöilmoitukseen sovittu muutos kirjataan metsänkäyttöilmoituslomakkeelle, Masto-kuvion lisätietoihin tai erilliseen muistioon. Kohteesta voidaan myös sopia tehtäväksi korvaava ilmoitus.

Mikäli keskustelu jää tilanteeseen, jossa metsäneuvojalla on perusteltua syytä epäillä, että toimenpide on metsälain vastainen tai taimikon aikaansaamiselle ei ole edellytyksiä metsäneuvoja tai esittelijä sopii asianosaisten kanssa neuvottelun ajankohdan ja lähettää kirjallisen kutsun neuvotteluun. Kutsusta tulee selvitä säädökset, joihin neuvottelu ja metsäkeskuksen muutosesitys perustuvat.

Neuvottelussa sovitaan tarvittavista muutoksista tai toimenpiteistä lainvastaisen tilan korjaamiseksi. Neuvottelusta laaditaan erillinen neuvottelupöytäkirja, jonka osallistujat allekirjoittavat. Pöytäkirjassa viitataan metsänkäyttöilmoituksen kuvio- ja karttatietoihin. Pöytäkirja ja sen liitteet lisätään metsänkäyttöilmoitukseen ja kopio lähetetään asianosaisille. Pöytäkirja arkistoidaan ja asiakirjasta sekä sen tiedoksiantamisesta tehdään merkintä metsäkeskuksen diaariin.

Mikäli neuvottelu ei johda sopimukseen, informoidaan neuvottelussa asianosaisia mahdollisista jatkotoimista.

Mikäli sopimukseen ei päästä, esittelijä saattaa vireille jatkotoimenpiteet.

LIITE 7.
Metsälain käsittelykiellot
Suomen metsäkeskus, 2014

Väliaikainen käsittelykielto (16 a §) ja käsittelykielto (16 §) hallinnollisena pakkokeinona tulee vireille metsäkeskuksen aloitteesta, jos metsälain 15 §:n mukaista neuvottelua ei ole muusta kuin metsäkeskuksesta riippuvasta syystä saatu aikaan tai jos neuvottelu ei ole johtanut tulokseen ja:

hallinnollisen tarkastuksen tai maastotarkastuksen johdosta on perusteltua syytä epäillä suunnitellun ja aloitetun hakkuun tai muun toimenpiteen olevan metsälain vastainen metsänkättilmoitusta ei ole annettu metsälain 14 §:ssä säädetyssä määräajassa tai Maanomistaja ei ole esittänyt metsäkeskuksen pyynnöstä suunnitelmaa korjaavista toimenpiteistä

Jos käsittelykiellon edellytykset täyttyvät ja painavat syyt sitä vaativat, metsäkeskus voi väliaikaisesti kieltää hakkuun tai muun toimenpiteen (väliaikainen käsittelykielto) enintään 30 päiväksi.

Metsäkeskus tekee Maaseutuvirastolle esityksen käsittelykiellosta kuultuaan asianosaisia, ellei kuuleminen ole ilmeisen tarpeetonta käydyn neuvottelun jälkeen. Kuuleminen tehdään kirjallisesti ja hakijalle toimitetaan ne asiakirjat, jotka ovat kuulemisen kohteena. Asian saa ratkaista asianosaisia kuulematta, jos kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen. Maaseutuvirasto voi metsäkeskuksen esityksestä kieltää toimenpiteen toistaiseksi tai määräajaksi.

Maaseutuvirasto voi metsäkeskuksen esityksestä asettaa käsittelykiellon tehosteeksi uhkasakon. Päätöksessä voidaan määrätä, että käsittelykieltoa on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Väliaikaisen käsittelykiellon antamisesta ja esityksen tekemisestä Maaseutuvirastolle käsittelykiellosta sekä mahdollisen uhkasakon asettamisesta päättää johtava esittelijä esittelystä. Väliaikaista käsittelykieltoa koskeva päätös annetaan kirjallisena valitusosoitukseen. Väliaikaista käsittelykieltoa koskevasta päätöksestä tulee ilmetä, mitä aluetta ja mitä toimenpiteitä käsittelykielto koskee ja että se raukeaa jos Maaseutuvirasto ei ole 30 päivän kuluessa kiellon antamisesta tehnyt käsittelykieltoa koskevaa päätöstä tai pysyttänyt väliaikaista käsittelykieltoa voimassa. Päätös väliaikaisesta käsittelykiellosta annetaan tiedoksi saantitodistusmenettelyä käyttäen maanomistajalle ja metsänhakkuoikeuden haltijalle ja muun erityisen oikeuden haltijalle sekä saatetaan Maaseutuviraston tietoon. Väliaikainen käsittelykielto on saatettava viivytyksettä ja viimeistään kahden viikon kuluessa Maaseutuviraston ratkaistavaksi. Väliaikaista käsittelykieltoa koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Kun väliaikaisen käsittelykiellon voimassaololle ei ole enää perusteita, metsäkeskus poistaa väliaikaisen käsittelykiellon.

Väliaikaista käsittelykieltoa koskeva päätös arkistoidaan ja asiakirjasta sekä sen tiedoksi antamisesta tehdään merkintä metsäkeskuksen diaariin.

Kun käsittelykiellon voimassaololle ei ole enää perusteita, maaseutuvirasto voi metsäkeskuksen esityksestä poistaa käsittelykiellon.

Käsittelykieltoa koskeva päätös arkistoidaan ja asiakirjasta sekä sen tiedoksi antamisesta tehdään merkintä metsäkeskuksen diaariin.

LIITE 8.
Velvoittava päätös, teettä-
misuhka/uhkasakon asettami-
nen
Suomen metsäkeskus, 2014

Jos neuvottelu ei johda sopimukseen tai töitä ei ole tehty sopimuksessa sovittuun määräaikaan mennessä, Maaseutuvirasto voi metsäkeskuksen esityksestä velvoittaa asianomaisen tekemään korjaavat toimenpiteet. Metsäneuvoja lähettää pöytäkirjan tai tarkastuskertomuksen esittelijälle. Asianomaista on kuultava kirjallisesti ennen esityksen tekemistä Maaseutuvirastolle.

Esityksen Maaseutuvirastolle tekee aluejohtaja esittelystä. Esitys lähetetään tiedoksi asianomaiselle. Asianomaiselle tiedoksi menevään kappaleeseen laitetaan maininta siitä, että kyseessä on metsäkeskuksen esitys, ei varsinainen päätös ja että Maaseutuvirasto tekee asiasta aikanaan valituskelpoisen päätöksen.

Metsäkeskus toimittaa tarvittaessa Maaseutuvirastolle sen pyytämiä lisäselvityksiä ja avustaa Maaseutuvirastoa tehtävän hoitamisessa.

Kun sopimuksen tai Maaseutuviraston tekemän velvoittavan päätöksen määräaika on kulunut umpeen, suoritetaan pääsääntöisesti maastotarkastus. Myös muu luotettava selvitys korjaavien toimenpiteiden tekemisestä voidaan hyväksyä. Mikäli työt on tehty velvoittavan päätöksen mukaisesti, metsäkeskus tekee siitä ilmoituksen Maaseutuvirastolle. Jos töitä ei ole tehty velvoittavan päätöksen mukaisesti, metsäkeskus tekee Maaseutuvirastolle esityksen teettämisen täytäntöön panemisesta. Ennen esityksen tekemistä asianomaista on kuultava. Maaseutuviraston päätöksen saatua lainvoiman, metsäkeskus tekee tai teettää työt, mikäli Maaseutuvirasto on päätöksessään niin määrännyt. Metsäkeskus hakee töihin määrärahan MMM:ltä ja ilmoittaa toimenpiteet tehtyään valtion saamisen Maaseutuvirastolle, joka perii saamisen maanomistajalta. Jos virhe on vähäinen, toimenpiteisiin voidaan olla ryhtymättä.

LIITE 9.
Korjaavat toimenpiteet
Suomen metsäkeskus, 2014

Metsälain 20 §:n 1 momentin mukaisesti on se, joka käsittelee metsää metsälain 5, 5a tai 5b §:n, 10 a tai 10 b §:n tai 12 §:n 1 tai 2 momentin säännösten tai niiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti taikka 13 §:n nojalla annettujen määräysten vastaisesti taikka laiminlyö uuden puuston aikaansaamista koskevan velvoitteen, on velvollinen poistamaan lainvastaisen toimenpiteen vaikutukset tai palauttamaan vallinneen olotilan siinä määrin kuin se on kohtuullisin kustannuksin ta. (HUOM! 20 §:n sopimuksen tekeminen uuden puuston aikaansaamista koskevan velvoitteen laiminlyömisestä vuoksi käsitellään "uudistamisen valvonta" –osaprosessin yhteydessä.)

Metsäkeskuksen on ensisijaisesti pyrittävä sopimaan asianomaisen kanssa korjaavista toimenpiteistä. Jos sopimukseen ei päästä metsäkeskuksen ja asianomaisen välillä tai jos asianomainen ei noudata niiden tekemistä koskevaa sopimusta, Maaseutuvirasto voi metsäkeskuksen esityksestä velvoittaa asianomaisen tekemään tarvittavat toimenpiteet. Maaseutuvirasto voi asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että toimenpiteet tehdään asianomaisen kustannuksella. Maaseutuvirasto voi myös päättää, että metsäkeskus tekee tai teettää tarvittavat toimenpiteet asianomaisen kustannuksella.

Metsälain 20 §:ssä tarkoitettua sopimuksen tekemiseen liittyvästä menettelystä ei säädetä metsälaisissa. Kysymyksessä on hallintolain 3 §:n mukainen hallintosopimus, jota tehtäessä on noudatettava hyvän hallinnon perusteita ja riittävällä tavalla turvattava niiden henkilöiden oikeudet sopimuksen valmistelussa sekä mahdollisuudet vaikuttaa sopimuksen sisältöön, joita sovittava asia koskee. Myöskään hallintolaisissa ei säädetä yksityiskohtaisesti menettelystä sopimusta tehtäessä. Hallintolain perusteluissa (HE 72/2002 vp) kiinnitetään huomiota ainakin esteellisyyttä, asian selvittämistä ja asianosaisten kuulemistakin koskeviin hallintolain säännöksiin, jotka voivat tulla tapauskohtaisesti sovellettaviksi.

Metsälain 20 §:n mukaisen sopimuksen valmisteleminen vastaa metsäneuvoja, jonka tulee pyrkiä neuvottelemaan asianomaisen kanssa tarvittavista korjaavista toimenpiteistä. Ennen neuvottelua tarkastaja toimittaa epäiltyä metsälain 5 §, 5a §, 5b §, 10a §, 10 b §, 12 § tai 13 §:n vastaista tekoa ja sen vaikutuksia koskevan selvityksen esittelijälle. Esittelijä voi tällöin ottaa asian valmisteltavakseen. Metsälain 20 §:n mukaista sopimusta voidaan valmistella samanaikaisesti mahdollisen rikosprosessin kanssa.

Epäiltyä tekoa ja sen vaikutuksia koskeva selvitys toimitetaan asianomaiselle kirjallisesti. Samalla voidaan esittää tarjous sopimukseksi korjaavista toimenpiteistä. Ellei asianomainen hyväksy esitettyä sopimusta, järjestetään tarvittaessa neuvottelutilaisuus, johon asianomainen kutsutaan kirjeellä toimitettavalla kutsulla. Asianomaiselle lähetetyt asiakirjat merkitään diaariin tai postikirjaan. Tarvittaessa käytetään saantitodistusmenettelyä.

Jos asianomainen hyväksyy sopimuksen, metsäneuvoja tai esittelijä varmentaa allekirjoitetun sopimuksen omalla allekirjoituksellaan ja toimittaa sen aluejohtajalle. Sopimus syntyy aluejohtajan hyväksytyä sopimuksen allekirjoituksellaan. Sopimus tehdään kahden samansisältöisenä kappaleena, joista toinen toimitetaan asianomaiselle ja toinen arkistoidaan metsäkeskukseen.

Metsäneuvojalle toimitetaan sopimusasiakirjoista jäljennös sopimuksen valvontaa varten. Aste- järjestelmään tehdään merkintä metsälain 20 §:n mukaisesta sopimuksesta (rajoitukset).

LIITE 10.
Ilmoitus poliisille
Suomen metsäkeskus, 2014

Metsälain 22 §:n mukaan metsäkeskuksen on 18 §:ssä tarkoitetun teon tai laiminlyönnin todettuaan ilmoitettava asiasta poliisille esitutkintaa varten. Ilmoitus saadaan jättää tekemättä, jos tekoa tai laiminlyöntiä olosuhteet huomioon ottaen on pidettävä vähäisenä, eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista. Vähäisyyssharkinnassa huomioidaan annettu sisäinen ohjeistus.

Ilmoituksen poliisille tekee aluejohtaja esittelijän esityksestä. Ilmoitukseen liitetään metsäkeskuksen selvitysaineisto ja mahdollinen katselmuspöytäkirja (hallintolaki) liitteineen. Jos kyseeseen tulee metsälain rikkomisella saadun taloudellisen hyödyn menettäminen valtiolle, ilmoitukseen liitetään metsäkeskuksen arvio saadun hyödyn määrästä ja selvitys sen laskemistavasta.

Metsälain 22 §:n mukaan metsäkeskukselle on varattava tilaisuus tulla esitutkinnassa ja alioikeudessa kuulluksi asiassa, josta metsäkeskus on tehnyt syyteilmoituksen.

Esitutkinnan suorittaa poliisi metsäkeskuksen ilmoituksen pohjalta. Kuulemisessa metsäkeskusta edustaa metsäneuvoja, esittelijä, johtava esittelijä tai aluejohtaja. Poliisi toimittaa esitutkinta-aineiston syyttäjälle syyteharkintaa varten. Syyttäjä tekee päätöksen syyttämättä jättämisestä, rangaistusvaatimuksen/rangaistusmääräyksen antamisesta tai vie asian tuomioistuimen käsittelyyn.

Metsäkeskuksen rooli tuomioistuinkäsittelyssä on olla kuultavana ja asiantuntijana. Metsäneuvoja on yleensä kuultavana (todistajana) oikeudessa. Ennen oikeudenkäyntiä on syytä neuvotella yhteistyöstä/roolista syyttäjän kanssa. Oikeudenkäynnissä metsäkeskusta edustaa joko johtava esittelijä/aluejohtaja tai esittelijä.